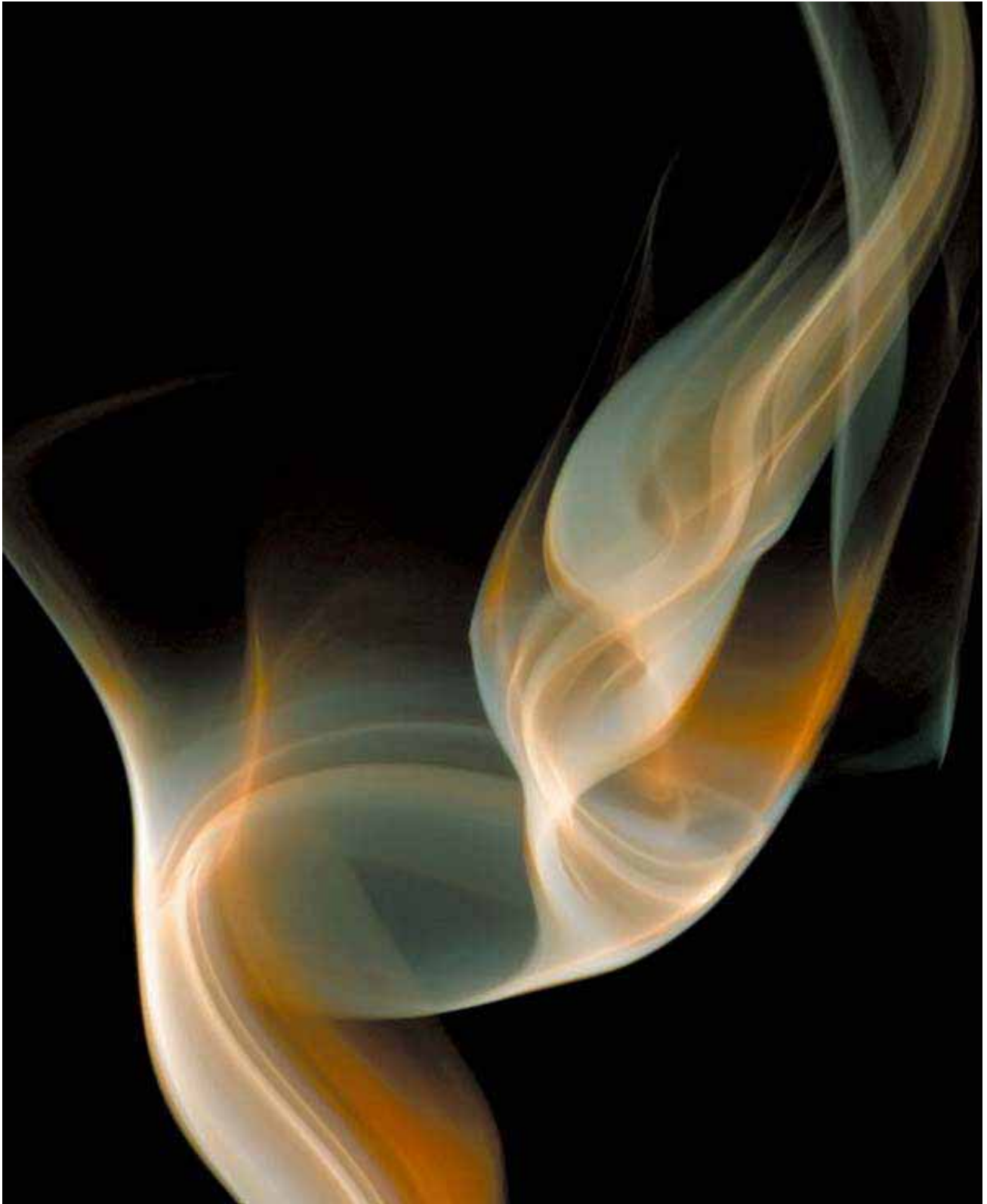

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

VIII. évfolyam 3. szám, 2013. március

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Fekete István: Füstfotó 2006, digitális technika (részlet)

Tartalom:

3. o.: Őrhajóim: 13. szonett; (Ketykó István szonettkoszorúja)
- 4.-17. o.: A Börzsöny-vidék természeti képe I. (dr Koczó József képes helytörténeti írása)
- 18.-19. o.: Piros Mozdony és a Sárga Busz; (Kő-Szabó Imre meséje)
- 20.-21. o.: Perújrafelvétel; Kikelet hava; (Farmosi László versei)
22. o.: Elmélkedés; (Csáky Károly verse)
24. o.: Új eszmék születése; (Kiss-Simon Miklós verse)
26. o.: Fény-képek; (Pongrácz Ágnes verse)
- 28.-30. o.: Bummtök; (Kovács T. István írása)
32. o.: Máktorta; (Borsi István írása)
- 34.-40. o.: Munkaterápián III. rész; (Handó Péter disztópikus naplója részletekben)
- 42.-43. o.: Hősi halottak –Álomidőben; Árnyművészet I.; (Vasi Ferenc Zoltán versei)
- 44.-45. o.: Bódognép? És jómagyar; (Bozgor Elian írása)
- 46.-47. o.: titkos kertben; Csigaház; (Börzsönyi Erika versei)
48. o.: Beszélgetés Alexander Dumas-val; (Kerekes Tamás írása)
- 50.-52. o.: Különleges olvasmányaim: A legvitézebb honvéd ezredes; (Kovács T. István írása)
- 53.-55. o.: Bemutatjuk: Ahogy a levél hull a fáról: Fekete István fotói; (Kovács T. István írása)
- 56.-57. o.: Csín-Bín; Délután; (Székács László versei)
58. o.: A költészet napján; (Végh Tamás verse)
59. o.: A mértéktelenség kísértése ellen; (H. Túri Klára verse)
60. o.: Sodródóm, vagyok; Indul a nap; (Dobrosi Andrea versei)
61. o.: Kisvárosi este; (Hörömpő Gergely verse)
62. o.: Csak ami nincs; Korkép; (B. Tóth Klára versei)
63. o.: A harangöntés; (Elbert Anita verse)
64. o.: Csupán egy pont; Éles órák; (Horváth Ödön versei)
- 65.-68. o.: Szabálytalan ima; (Pribolyszky Mátyás írása)
69. o.: A templom; (Szájbely Zsolt írása)
- 70.-77. o.: Az inámi Palóc-Magyar Tájháza és Kulturális Központ; (Csáky Károly képes helytörténeti írása)
78. o.: Hírek;
79. o.: Felhívás;
- 80.-83. o.: Pályázat;
- 84.-85. o.: Programajánló;
- 86.-88. o.: Beszámoló;
89. o.: Impresszum;

E havi számunkat a Vácott élő és alkotó **Fekete István** fotóművész alkotásaival díszítettük, köszönet a képek közlési jogáért! A Szerk.

KETTKÓ ISTVÁN

Ő r h a j ó i m

Szonettek édesanyám emlékére

13. szonett

*Lobogva, kócosan úszik hajam
szférák zenéje kísér utamon
jövöm fényét lányomban kutatom -
milyen sokszor rajtakapom magam ...*

*Talán ő hordozza anyám kincsét ...
félte őrzött szemét benne látom ,
de fájdalom - sokszor nem találok
sem kívül, sem belül ős-kilincsét*

*bezárt ajtajának - hogyan tárjam ,
nyissam lélegző hajnalok elé
szívét ...? - fakó , megsárgult képeké*

*a dicsőség , nem az enyém - láttam
zarándok útján menni fény felé
dalom bocskor nyoma, halk lépteké ...*

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

A Börzsöny-vidék természeti képe I.

Megkésett Előszó

2011 február és 2013 február között találkozhattak a Börzsönyi Helikon Kedves Olvasói a Börzsöny nyugati része, az Alsó Ipoly mente és a Helembai-hegység gazdálkodás- és életmódtörténetét bemutató írásaimmal. Az eltelt két évben folyamatosan dolgoztam a témán, de már a közlés kezdetekor készen volt a vidék földtanát, természet- és életföldrajzát a szakirodalom alapján ismertető része is munkámnak. A szerkesztővel történt levélváltás, egyeztetés alapján adjuk közre a kézirat – a közeljövőben talán könyv alakban is megjelenő – kimaradt környezettörténeti részét.

Az Alsó-Ipoly-völgy napjainkban Magyarország és Szlovákia határvidéke, egykoron a történelmi Hont vármegye déli térsége. A magyarországi települések most Pest megye szobi és Nógrád megye balassagyarmati járásához, a szlovákiai helységek a Nyitrai kerület/Nitriansky kraj érsekújvári, lévai valamint a Besztercebányai kerület/Banskobystrický kraj nagykürtösi járásához tartoznak.

Aki ezen a vidéken született, s itt éli le életét, talán észre sem veszi a táj megkapó szépségét. Ám akiket a megélhetés kényszere elsodort a Honti-medencéből, a Börzsöny vidékéről, méltán a legszebbnek tartják. S álláspontjukban sok-sok rendszeresen vagy alkalmanként idelátogató osztozik. Nehéz lenne eldönteni, hogy melyik az a megfigyelési pont, melyről a legcsodásabb látvány tárul elénk. A 444 m magas drégelyi orom, ahonnan az Északi-Börzsöny szelíd csúcsai mellett a Nógrádi- és Honti-medence találkozása, a Korponai-fennsík, s a távolabbi Jávoros és Osztrovszki hegység is szemügyre vehető? Vagy a Prédikálószték, melyről a Duna nagy kanyarulata, s a Szent Mihály-hegy tömbje mögött a börzsönyi medencék és a Magas-Börzsöny is elénk tárul? Netán a bajtai, zalabai vagy a lontói dombok átlépésekor előtűnő Ipoly menti táj, háttérben a Börzsöny nyugati vonulatával és a távoli Szitnyával? Esetleg a Várnyeregtől a Hollókőig vezető gerinc, melyről jó kilátás esetén előbb a Nyitra fölötti Zobor, majd a „másik” Salgó és a Karancs is látható? Kinek-kinek szívügye a választás!

Milyen megélhetést nyújtott ez a vidék az elmúlt ezer évben az itt élők számára? Miként éltek a természet adta lehetőségekkel elődeink? Milyen céltudatos és milyen nem tervezett változásokat idézett elő az ember környezetében? Az előbbieket megválaszolásán túl munkánkban azt is szeretnénk bemutatni, hogy az Alsó-Ipoly-völgy, a Börzsöny-vidék természet- és gazdaságföldrajzi tényezői milyen hatást gyakoroltak a vidék lakosságának alakulására.

Az Alsó-Ipoly mentéhez a folyó magyarországi folyásvidékének legalsó, Drégelypalánktól és Ipolyhídvégtől a Duna-torkolatig tartó szakaszát számítjuk a következő településekkel:

Szlovákiában – az Ipoly torkolattól kezdődően – Helemba (Ch³ába), Leléd (Le³á), Bajta (Bajtava), Szalka (Salka), Kiskeszi (Malé Kosihy), Ipolypásztó (Pastovce), Ipolybél (Bielovce), Ipolyszakállos (Ipe³ákó Sokolec), Lontó (Lontov), Szete (Kubáòovo), Százd (Sazdice), Ipolyvisk (Vyškovce nad Ip³om), Pereszlény (Prese³ány nad Ip³om), Gyerk (Hrkovce), Ipolyság (Šahy), Tesmag (Tešmák), Ipolyhídvég (Ipe³ské Predmostie).

Magyarországon Szob, Ipolydamásd, Letkés, Ipolytölgyes, Nagybörzsöny, Vámosmikola, Peröcsény, Kemence, Tésa, Bernecebaráti, Hont, Drégelypalánk. Nem a szoros értelemben vett Ipoly-völgyben, hanem a hegységben települt Márianosztra és Kóspallag, valamint a Duna menti Zebegény község bevonását vizsgálatunkba egyetlen szempont indokolja: a kézirat keletkezése idején a szobi kistérséghez tartoztak.

A vizsgálatba így 17 szlovákiai – döntően magyar anyanyelvű népséggel rendelkező – település (16 község, egy város – Ipolyság) és 15 magyarországi (14 község, egy város – Szob) került be. Vizsgált területünkön kívül eső kistájakat – Dél-Börzsöny, Észak-Börzsöny egy része – csak a kapcsolódások megértésének erejéig tárgyaljuk.

A magyar mitológiában – mint ezt jeles földink, Ipolyi Arnold nyomán tudjuk – az **elemek** között a **tűz** és a **levegő** tisztelete mellett kitüntetett szerepe van a **víznek** és a **földnek**. Őseink vallásában tisztelet, imádat övezte az emberi élet fennmaradásához, viteléhez elengedhetlenül szükséges elemeket, mely az ősvallás szertartásaiban is megnyilvánult. Ezek közül a keresztény vallás, a katolicizmus is átvette az őselemek imádatát, ami a tűz- és vízszentelésben valamint a megszentelt földben továbbél.

Még általánosabb módon nyilvánítja ki az őselemek közül a földnek és a víznek fontosságát anyanyelvünk. A haza, hon fogalmainkkal rokon értelmű kifejezések: szülőhaza, szülőföld, anyaföld a **föld** istenség voltát is kifejezik, mint ez a **Földanya** megszemélyesített alakjában *más* népek mitológiájában is megjelenik (*Ki, Ninhurszag* – sumer, *Gaia* – görög, *Tellus/Terra* – római, *Prithvi* – hindu).

„... *mindnyájuk szerint a föld azon jóltévő anyja, melynek méhéből minden ered, melyen minden tenyészik, nől, gyümölcsöz, melybe minden visszatér, az elégetett, a beléje temetett holttetem por s hamuvá lesz...*”

Munkánk címében – **Börzsöny anyánk, Ipoly apánk** – ezért kapott a Börzsöny nőnemet (Ninhurszag: „erdős hegy úrnője”, a mezopotámiai mitológia föld- és anyaistennője), eltérően Szabó Lőrincctől, aki közismert versében a hegyek férfi istenségét említi:

„... *távol ormokon
roppant testét végigterítve hogy
lélegzik ős álmában a hegyek
tölgyhomlokú, bozontos istene.*”

A hegy, a „kő” is a földnek a létezési módja, létformája. A maradandó:

„*A víz szalad, a kő marad,
a kő marad.*”

Míg a görög és római mítosz szerint a **Földet** az **Ég/Uranosz** termékenyítette meg („... *a széles mellű Föld, a világmindenség megingathatatlan alapja önmagából hívta létre Uranoszt, az Eget. Akkor már megjelent minden élet ősforrása a Szerelem a világban, az Ég a Föld után kívánczolt...*”), addig a sumer mítoszban az őselemek az első istenek létrehozói. *Abzu/Apszu*, a megtermékenyítő édesvíz az élet ősoka. *Apszu* és *Tiámat* ősanja (tenger, sósvíz) nászából születtek az istenek. A létrehozott istenek új nemzedékében *Enki* a földfelszín és az édesvizek ura, egyik felesége pedig *Kivel*, a földanyával azonosult *Ninhurszag*.

1. Ninhurszag az Élet Fájával Szűzából (WIKIPÉDIA, a szabad enciklopédia)

A hindu mitológia szerint a világ teremtésekor Brahma a víz és az ég közé beilleszti a földet, meghatározza az idő folyását és megteremti a halált.

„Vizek, források mentén látjuk... letelepedni, lakni, temetkezni őseinket, közelükben bírva ekkép életszükségletük s tiszteletük tárgyát.” Honfoglalási mondánk szerint Árpád az ajándékként küldött fehér lóért cserében föld, víz és fű hozatalával bízta meg Kusidot, amit Szvatopluk készségesen biztosított. Árpád a meghozott föld, víz és fű jelképében az új hont hatalmába vette, s a vizet népe színe előtt kürtjébe öntve feláldozta. Közismert a víz tisztító ereje, ezt azonban nem csupán a testi tisztátalanságok, hanem a lelki bajok, a rossz lemosásában, megszüntetésében is hatásosnak vélték eleink.

Mindennemű élet fenntartásában nagy szerepe van a földnek és a víznek, az emberi életnek is feltételei. Az ember azonban nemcsak biológiai lényként viszonyul a természet adta feltételekhez, hanem általában tudatosan. „Az ember feladata az volt, hogy művelje a földet, állatot tenyészten, betakarítsa a termést.” A magyar nyelv találóan fejezi ki azt, hogy a föld megmunkálását végző ember tevékenysége a művészi alkotással egyenértékű: **földműves** (szülőfalumban: *földműves*). Érti a dolgát, csakúgy, mint a kézműves, az aranyműves a magáét. A rómaiak szabad emberhez leginkább illő foglalatosságnak tartották a földművelést. A földművesek tudják legjobban azt, hogy minden életnek forrása az anyaföld, s ennek megtermékenyítője pedig a víz.

Néhány éve megjelent tanulmányomban írtam, hogy a *paraszt* megnevezés rég- és közelmúltbeli pejoratív, sértő használata miatt én magam inkább a *földműves*, *földműves* kifejezést részesítem előnyben. Felfogásomat csak erősíti Kovács Teréz *A paraszti gazdálkodás és társadalom átalakulása* című munkájában a parasztság fogalmáról és megítéléséről adott tömör összefoglalása:

„A magyar nyelvben a *paraszt*, illetve latin megfelelője a *rusticus* szó már a hűbéri társadalomban megjelent. Azóta ez a fogalom többször is megváltozott úgy, hogy közben két jelentése fennmaradt. Ezek közül az egyik a *foglalkozásra*, a másik a *társadalmi állapotra* utal. A foglalkozást illetően a paraszt a mezőgazdasági termeléssel, a földműveléssel azonosítható. Társadalmi állapotát tekintve a paraszt alávett, másodrendű állampolgárt jelent. Ez utóbbi értelmezés kialakulásának a körülményeit azért fontos végigkísérnünk, mert évszázadokon keresztül érvényben volt, még akkor is, amikor már létrejött a jogi értelemben vett szabad parasztság. Mi több, a magyar parasztnak másodrendű állampolgárként való megítélése a mai napig nem tűnt el teljes mértékben a közvéleményből.”

Hozzátehetjük, hogy a foglalkozás – sem, ön- sem hivatalos – megjelölésére a paraszt kifejezéssel nemigen találkozhatunk. A régi személyi okmányokban leginkább a földműves szó szerepelt. Hagyjuk meg tehát a társadalmi állapot kifejezésére.

Jelen munkánkban az Alsó-Ipoly mentén, a Börzsöny vidékén élő, munkálkodó földműveseket, fuvarosokat, állattenyésztőket, favágókat, bányászokat, halászokat, molnárokat, kovácsokat nem másodhegedűsi, hanem életfenntartó szerepkörben kívánjuk bemutatni. Tesszük ezt azért, hogy a felnövekvő új generációk, akik legfeljebb hallomásból ismerik őseik küzdelmes élet- és családfenntartó munkáját, képet alkothassanak arról, hogy a természeti erővel milyen nehéz, ugyanakkor harmonikus lehetett elődeink együttélése.

Tanulmányunk megírásához felhasználtuk a vidékre vonatkozó oklevélregesztákat, régészeti feldolgozásokat, megyemonográfiákat, országleíró munkákat és országos adatgyűjtéseket valamint a rendelkezésre álló helyismereti irodalmat.

Hont vármegyéről, a Börzsöny vidékéről átfogó helytörténeti, regionális néprajzi munkákkal dr. Csáky Károly, Zalabai Zsigmond, dr. Hála József, Puskás Péter és Végh József, valamint Mándli Gyula jelentkezett. Vidékünk palócságának nyelvhasználatáról Tóth Imre bernecebaráti születésű tanár összeállította az Ipoly menti palóc tájszótárt. Szülőfaluja, családja és saját sorsa alakulásának dokumentálásával a XX. századbeli Középső-Ipoly mente népéletét ábrázolja (Palóc trilógia, A boldog palócok unokái /1945-1996/).

Ugyanakkor az elmúlt évtizedekben örvendetesen megszorodtak az egy-egy települést bemutató honismereti, helytörténeti cikkek, tanulmányok, kiadványok is. Gyakran jubileumi évforduló kínálta a lehetőséget az effajta visszatekintésre, megemlékezésre. A kistelepüléseken e kiadványok szerzői általában pedagógusok. Olyan néptanítók, tanárok, akik szinte egész életüket egy községben éltek le, s nemzedékek sorát tanították a betűvetésre, olvasásra és a magas tudományok alapjaira. S a tantervekben rögzített „kötelező tananyagot” túl kutatták, összegyűjtötték és megismertették a falu néphagyományait, a szokásait,

tárgyi emlékeit; iskolai szakkört, felnőtt hagyományörző csoportot szerveztek és működtettek, faluház – tájház létrehozásánál bábáskodtak, s arra is gondoltak, hogy a település és vidék jeles szülöttei, a hely szellemét formáló kiválóságok emlékét is valamilyen módon megőrökötsék.

Szülőföldünkről, a Börzsöny vidékéről, az Alsó-Ipoly-völgyből Szatmáry István vámosmikolai, Korcsmáros László ipolydamásdi, Györök József nagybörzsönyi, Kalácska Lászlóné kemencei egykori iskolaigazgatókat említhetjük meg. Évtizedeken keresztül gyűjtöttek, s munkájuk részben kéziratban levéltárak, múzeumok archívumában lappang, szerencsésebb esetben saját kiadásban megjelent.

Szlovákiában a községi krónikát néhány helyen már az 1930-as években el kezdték írni. Ezek közül méltán gyöngyszemnek tarthatjuk Dobrovolni Antal ipolyszakállosi alkotását, s fel tudtuk használni Ipolykiskeszről Mucha Pál munkáját is.

A kötet befejező része a közelmúltról próbál áttekintést adni. A szerző itt már a bőség zavarával szembesül, hiszen rengeteg szakirodalmi feldolgozás, újságcikk, internetes anyag közül válogathat. Úgy gondolom, még ebben az esetben sem tekinthetünk el attól, hogy a szemtanúkat, az események, nagy változások helyi átélőit meg ne szólítsuk.

Köszönettel tartozom idős Olexa Józsefnek (posztumusz, Vámosmikola), Koczó Gézáknak (posztumusz, Peröcsény–Szob), Lakatos Józsefnek (Szob), Micsei Lászlónak (Szob), Raj Lászlónak (Ipolyszalka–Letskés), Hegedűs Jánosnak (Ipolytölgyes), Fidel Józsefnek (Peröcsény), Danis Ferencnek (Ipolyság), id. Pálincás Tibornak (Ipolyhídvég–Ipolyság), Abelovszky Ferencnek (Ipolyhídvég), Hatala Jánosnak (Helemba–Párkány) és Regős Istvánné sz. Mráz Máriának (Drégelypalánk), hogy törekvésemet támogatták, s megosztották velem és a kedves olvasóval életük, sorsuk, családjuk egy-egy szakaszának rejtelmét vagy személyes dokumentumait. Köszönöm Remitzky Zoltánnak, hogy a börzsönyi favágók életmódjának bemutatásához felhasználhattam egyetemi diplomamunkáját. Köszönet illeti Pálincás Tibor régész, múzeumvezető és a Honti Múzeum (Ipolyság) munkatársainak segítőkészségét.

Vámosmikola, 2010 – 2013

A Börzsöny hegység és az Ipoly folyó földtani története

A Börzsöny keletkezése

A Börzsönyt három oldalról folyó határolja: délen a Duna (Visegrádi-szoros) választja el a hasonló földtani felépítésű Visegrádi-hegységtől, északon és nyugaton az Ipoly övezi. Az Ipolyság melletti völgszoroson át elég erős kapcsolata az Osztrovszki hegység vulkanikus közettömegeivel. Letskés és Ipolydamásd között a folyó szurdokkal töri át a hegyvidéket, s levágja a Börzsöny délnyugati sarkát, a Helembai-hegységet. Földtanilag így a Börzsönyhöz tartozik az Ipolyon túli Burda és az Ipoly – Garam-Szikince közötti dombvidék is. Keleten a hegység meredeken hanyatlik a Nógrádi-medencére, míg délkeleten a Cserhát felé bizonytalan határa.

A Börzsöny az Északi-középhegység nyugati tagja. A Szentendre – Visegrádi-hegységhez kötődés révén kapcsolatot teremt a Dunántúli-középhegységgel, ugyanakkor fontos választóvonal az északnyugat felé fekvő Kisalföld és a délkeletre eső Alföld mély fekvésű területei között. Szerkezetileg az északi szomszédságában fekvő Ptaénikkal, Osztrovszki-val és a Selmeci-hegységgel együtt az Északnyugati-Kárpátok vulkanikus övezetének legnyugatibb tagja. Hazánk legváltozatosabb szerkezetű és felépítésű, legösszetettebb és legmagasabb középhegységi területe. Tagjai között a Mátra 1000 m-nél, a Bükk és a Börzsöny 900 m-nél, a Zempléni-hegység 800 m-nél magasabb.

Nyugalom és csend fogadja a kirándulót, az érdeklődő turistát a településektől és forgalmas utaktól távoli Börzsöny, a **Duna–Ipoly Nemzeti Park** vadregényes magaslatain, a hús lombok alatt. Hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy időtlen idők óta ilyen ez a táj, holott volt idő, amikor földrengető események, tüzes katasztrófák játszódtak le itt. A most porladó kőzetek valamikor izzón folyó lávaként hömpölyögtek,

szerteszét repülve bombázták a felszínt. „Vulcanus isten játszótéréként” alakult ki ez a gyönyörű hegység. Ennek emlékeivel most is lépten-nyomon találkozhatunk ezen a szép természetvédelmi területen. A meredek, sziklás, jórészt bükkösökkel borított hegyoldalak legmagasabbra a Csóványos 939 m-es csúcsában emelkednek, ám ez a magasság nem is sejteti a központi, eredetileg majd’ 500 méterrel magasabb tűzhányóépítmény méreteit. A vulkánosság ugyanis mintegy 14 millió éve befejeződött, s a kitaróan dolgozó külső erők olyannyira lepusztították a hegységet, hogy csak szakavatott szem előtt tárja fel egykor volt természetét.

Az Ipoly-parton horgászó, vagy a folyó vizében felüdülő ember fejében sem igen fordul meg az a gondolat, hogy a folyó 2-3 millió évvel ezelőtt nem a jelenlegi mederben, hanem néhány tíz kilométerrel keletebbre és 200-250 m-rel magasabban hömpölygött.

A miértre és a hogyanra az élettelen természet történetével foglalkozó tudomány, a földtan próbálja megadni a választ.

A tudósok Földünk életkorát 4,6 milliárd évre becsülik. A geológusok e roppant hosszú időt különböző szakaszokra, korokra osztják. A következő táblázat segítséget nyújt a földtörténeti korok és időszakok áttekintéséhez.

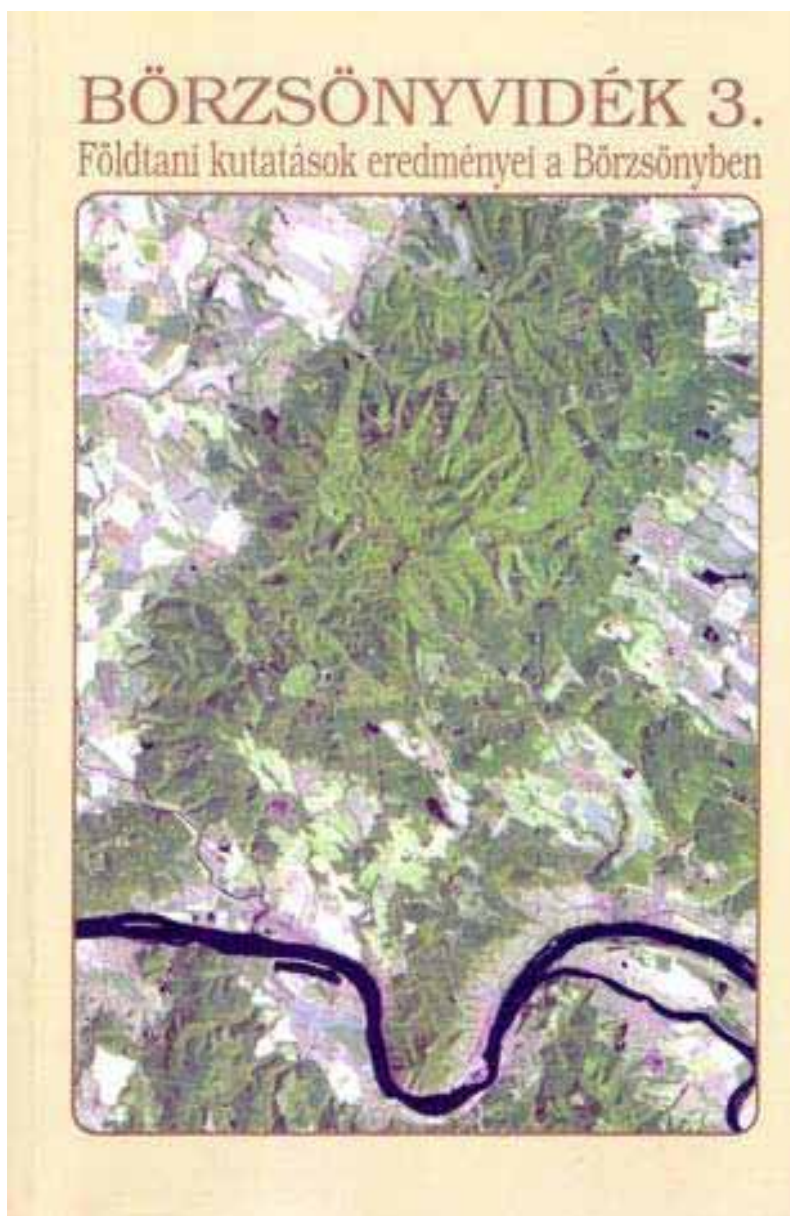
FÖLDTÖRTÉNETI		ENNYI MILLIÓ ÉVE KEZDŐDÖTT	
IDŐ	IDŐSZAK	KOR	
Kainozoikum (Újidő)	Negyedidőszak	Holocén	0,01
		Pleisztocén	2
	Harmadidőszak	Pliocén	5
		Miocén	25
		Oligocén	38
		Eocén	55
		Paleocén	65
Mezozoikum (Középidő)	Kréta	144	
	Jura	213	
	Triász	248	
Paleozoikum (Óidő)	Perm	286	
	Karbon	360	
	Devon	408	
	Szilur	438	
	Ordovicium	505	
	Kambrium	590	
Prekambrium (Földtörténeti őskor)			4 500

A Föld történetének fontosabb korszakaszai /CREMO–THOMPSON (1997) 5./

2003. október 31-én a szobi József Attila Művelődési Házban és Börzsöny Múzeumban a Börzsöny Múzeum Baráti Körének szervezésében a hegység föld- és élettudományi értékeinek bemutatásában úttörő vállalkozásra került sor. A baráti kör *A mi Börzsönyünk* címmel konferencia- és kiállítás-sorozatot indított, melynek első rendezvénye, a **Földtani kutatások eredményei a Börzsönyben** mintegy 200 érdeklődőt vonzott. A konferencián Karátson Dávid *A Börzsöny vulkanológiai fejlődéstörténete*, Nagy Béla *A Börzsöny ásványai, különös tekintettel a színesércekre* míg Dulai Alfréd *A Börzsöny üledékes kőzetei*

és *ösmaradványai* címmel tartott érdekes, a laikus résztvevők számára is befogadható, élvezetes előadást. A konferencia után a *Börzsönyi ásvány-, kőzet- és ösmaradványleletek* című kiállítás megnyitására és megtekintésére a múzeumban került sor.

A konferencián elhangzott, tanulmányokká formált előadások további dolgozatokkal kiegészítve a baráti kör jóvoltából, valamint a támogatók anyagi segítségével köszönhetően könyv alakban is megjelentek a **Börzsönyvidék 3.** számában. A kötet az előadásokon túl tartalmazza Korpás László *A Börzsöny és a Visegrádi-hegység földtani felépítésének vázlatát*, Hámor Géza *A Börzsöny–Visegrádi-hegység fejlődéstörténete az ősföldrajzi rekonstrukciók tükrében* és Papp Gábor *Kitaibel és Klaproth vitája a tellúr felfedezéséről a korabeli dokumentumok tükrében* című tanulmányát, továbbá Brezsnay Károly kiállítás-megnyitó beszédét.

2. A konferencia anyagának tanulmánykötete

2004-ben és 2005-ben a konferencia résztvevői közül többen éltek azzal a lehetőséggel, hogy a Börzsöny földtani érdekességeinek megtekintésére egynapos szakmai kiránduláson, terepgyakorlaton vegyenek részt. Ennek vezetését dr. Dulai Alfréd és dr. Karátson Dávid vállalták. A lelőhelyeket bemutató leírások: Dulai Alfréd *A Börzsöny miocén üledékes képződményei* és Karátson Dávid *A Börzsöny miocén vulkáni képződményei* a **Földtani kirándulások a Börzsönyben** című kirándulásvezetőben jelentek meg.

A Börzsöny földtani múltjának megismerésében és megismertetésében az elmúlt egy évtizedben komoly lépések történtek. A Börzsöny vulkanizmusára vonatkozó eredményeket, jelenlegi álláspontokat elsősorban a konferencia és a megjelent kiadványok alapján kívánjuk bemutatni.

Neptunus tengere, Vulcanus földje

Mielőtt szűkebb környezetünk földtani történéseit megvizsgálánk, tekintsük át a miocén korban az európai földrészen, annak is középső térségében lezajlott változásokat! A miocén elején közeledett Afrika Európához, miközben a **Thetys-tenger** fenekén lerakódott üledékekből felgyűrve egyre magasodott az Alpok – Kárpátok vonulata. Mintegy 20 millió évvel ezelőtt ismét megmozdultak a kontinentális lemezek, s talán ekkor következett be az Alpok legjelentősebb kiemelkedése. A nagy nyomás hatására a mostani Kárpát-medence északi részéről visszahúzódott a tenger, máshol árkos besüllyedések keletkeztek, s a hasadékok mentén láva tört fel.

Míg a kora miocén csekély tengerei északról nyomultak be hegységeink közé, addig 17 millió évvel ezelőtt Dél-Európából, a Földközi-tenger irányából tengervíz ömlött be térségünkbe. A délnyugatról érkező víz már benyomult az Alföldre is, ekkor kezdődött meg ugyanis a terület süllyedékének kialakulása, aminek következtében a korábbi hegységi területek mélyföldekké váltak. A középső-miocén első felének végét két jelentős esemény is jelzi. Az egyik az újabb vulkánosság, a másik pedig medenceterületeink újabb, az előzőnél is jelentősebb besüllyedése, s ezzel a tenger még nagyobb térhódítása. Míg korábban inkább tengeri vályúkról lehetett beszélni, addig most – mintegy 15 millió évvel ezelőtt – a kiterjedt szigettenger időszaka köszöntött be. A sekélytengerekben a jól ismert, kagylókban, csigákban, korallmaradványokban gazdag, úgynevezett lajtamészke keletkezett.

Ugyanakkor a nyílt tengeri területeken agyagos rétegek rakódtak le. A tengerpartokon időnként zárt lagúnák alakultak ki, melyekben a csökkent sós vízi környezetben mocsarak, majd a gazdag növényvilágból barnaköszéntelegek képződtek. Amilyen gyorsan jött a nagyarányú tengerelőntés, olyan hamar vissza is húzódt. Visszavonulásának oka az egész alpi-kárpáti-hegységrendszer újabb megemelkedése volt, miközben megszűnt a víz utánpótlása a Dinaridákon keresztül. Eközben a Fekete-tenger és a Kaszpi-medence irányába délkeleten újabb tengeri összeköttetés nyílt meg.

Azután ismét tengerelőntés következett, mely újabb tengeri állatok megjelenését eredményezte. Miután földtörténetileg sok idő még nem telt el, az előző tengerelőntés lényegében a korábban is vízzel elöntött területeket borította be, s az újabb tengeri környezetben a korábbiakhoz hasonló kőzetek rakódtak le. Mindezt látványos színjáték is kísérte, mert ekkor törtek fel a mai Szentendre–Visegrádi-hegységet, a Börzsönnyt és a Mátrát felépítő hatalmas, andezites anyagot termelő tűzhányók. Ezek a vulkánok nem egyszerre, nem egyidőben ontották lavájukat és vastagon lerakódó közettörmelékeiket, hanem nyugatról keletre haladva egyre fiatalabb időben. A Kárpátok térsége ekkor a Föld egyik legaktívabb vulkáni területe lehetett, olyan, mint napjainkban Kamcsatka vagy Mexikó.

Az eseményekben gazdag időszak végét a vulkáni tevékenység csökkenése, sokfelé feltöltődő részmedence létrejötte, a tenger általános visszahúzódása jelezte. A partszegélyeken csökkent a tengervíz sótartalma, miközben a sajátos, helyi körülményekhez alkalmazkodott csigákból és kagylókból álló puha mészkövek keletkeztek. A helyi változásokat nagyarányú, kontinentális méretű ősföldrajzi események kísérték. Végleg feldarabolódott a korábbi földtani fejlődésünk szempontjából meghatározó jelentőségű mellék Földközi-tenger, a **Paratethys**. Az északi összeköttetés 17-18 millió éve, a déli a Dinaridákon keresztül 15 millió éve záródott le. Körülbelül 11-12 millió éve a keleti kapcsolat is csak az Al-Duna völgyére korlátozódott mindaddig, amíg az is meg nem szűnt. Ez volt az a pillanat, amikor hazánk területén utoljára volt tenger, noha a hatalmas víztömeg a Pannon-tó formájában még hosszú évmilliókig kitöltötte a Kárpát-medence nagy részét.

A Börzsöny-vidék a Kárpát-medencét és a Kárpátokat átlósan, délnyugat – északkelet irányban szerkezeti és kőzettelépítés tekintetében kettéosztó Zágráb-Zemplén vonal északnyugati oldalán helyezkedik el. E vonal valójában szélesebb sáv, melynek mentén, északnyugaton főleg olyan kőzetek és kőzetlemez-töredékek (szerkezeti egységek) sorakoznak, amelyek korábban az Afrikai-lemez északi, délkeleten olyanok, amelyek az Európai-lemez déli peremén alakultak ki. E lemeztöredékek mai helyükre mintegy

25-30 millió éve, a késő-oligocén – kora-miocén határán érkeztek, és kezdtek egymással összeütközve eggyé formni. Ez azt is jelenti, hogy igazán Kárpát-medencei, kárpáti születésű kőzeteknek csak a kora-miocénál fiatalabb kőzeteink tekinthetők. Kárpát-medencéről és Kárpátokról valójában csak a középső-miocéntól beszélhetünk.

A középső- és késő miocénban lezajlott földtörténeti események részben ezekhez a lemezmozgásokhoz, egymás fölé-, illetve alátolódásához, másrészt a Tethys-tenger utódágának, a Paratethys előnyomulásához és visszahúzódásához köthetők. A középső-miocénban a lemeztöredékek ütközése, rövid alábukása következtében térségünkben hatalmas ívű tűzhányóműködés kezdődött, amely a Madarastól és Visegrádi-hegységtől az Eperjes–Tokaji-hegységen át a Vihorlátig terjedt, időben pedig a miocén kor végéig tartott. E nagyszabású vulkáni tevékenység hozta létre az Északnyugati-Kárpátok külső és belső tűzhányóívét (Madaras, Körmöci- és Selmeci-hegység, Jávoros, Polyána, illetve Visegrádi-, Helembai-hegység, Börzsöny, Cserhát, Mátra), s a két ívet keleten összekapcsoló Eperjes–Tokaji-hegységet és a Vihorlátot is.

E tekintélyes tűzhányóműködéssel párhuzamosan a középső és késő miocénban a keleten-északkeleten helyenként még nyitott Kárpát-medencének mind nagyobb részét borította el a kelet felől előnyomuló Paratethys-tenger. Ennek maradványa a Fekete-tenger és a Kaszpi-tenger. A tenger északon az Északnyugati-Kárpátok külső tűzhányóívéig terjedt; a belső ív tagjai félszigetként-szigetként emelkedtek ki belőle.

Karátson Dávid rétegtanilag jól behatárolható kőzetminták alapján a börzsönyi vulkánosság időszakát mérhetőnek, meghatározhatónak tartja. A 16 millió éves dácitminták ugyanis a vulkánosság kezdetére utalnak, míg a legfiatalabbnak tartott andezitek 13,5-14 millió éves korukkal annak végét jelzik. A vulkáni tevékenység lefolyása így 2-2,5 millió éves időtartamra tehető.

A vulkanológus szerint a Börzsöny területén a középső-miocén badeni korszakában, 16,5–13,7 millió év között három szakaszban változatos tűzhányó tevékenység zajlott le. A kezdeti, heves robbanásos, dácitos-riolitos vulkanizmus kisebb vulkáni kúpokhoz kötődött. Ezek korai vulkáni termékei a környező sekély tengeri medence feltöltődését, majd a szigettengerből való kiemelkedését eredményezik. A rekonstruált, víz alatti sűrűségárák a kitéréssel egyidejűleg horzskő tartalmú tufát (Kemencei Tufa), a kitérések szünetében sekélytengeri vulkanogén homokkővet (Nagyvölgyi Homokkő) raktak le. A részben ekkor, de elsősorban már a feltöltődés utáni szakaszban jellemző, a vulkáni kúpok oldalán lezúduló törmelékárak közép-durvaszemű breccsákat (Nagykőhegyi Breccsa), konglomerátumokat, a nyugalmi periódusokban gyakorta folyóvízi hordalékot és ún. túlsűrű (hiperkonzentrált) árüledéket raktak le. E képződmények, amelyek legjellegzetesebben az Észak-Börzsönyben fordulnak elő, a hegységből kifelé haladva fokozatos kőzettani kifejlődés-átmenetet mutatnak. A két-három korai vulkáni kúp teteje működése végén kismértékű roncsolódást, kalderásodást szenvedhetett (pl. kemencei/hegyháti és nagy-kő-hegyi kaldera). A robbanásos vulkáni működés lecsendesülésével hosszú, jellemzően lávaömlésekkel, dácitos-andezites lávadómokkal jellemzett szárazulati szakasz következett. Az előző szakasszal való határt a kőzetek fordított paleomágnessége jelzi. Az időszak közepén mintegy 30°-os nyugati (az óramutató járásával ellentétes) irányú rotáció történt, a végén pedig, a hegység középső részén intenzív, hidrotermális tevékenységre került sor, amely a nagybörzsönyi ércesedést is eredményezte. Legvégül egy ismét normál polaritású időszakban felépült a legnagyobb egyedi vulkáni kúp, a Magas-Börzsöny. E vulkán egy andezites, valószínűleg több krátert hordozó lávadóm-csoport volt, amely a nyugati részén korábban, délen és keleten később működhetett. Az alárendeltebb lávafolyások mellett a vulkán rendszeres lávadóm-összeomlásai igen gyakran breccsák (blokk- és hamuárüledékek) képződéséhez vezettek.

Korpás László szerint is a vulkanizmus tengerparti, tengermelléki környezetben indult meg. A Börzsöny északi részén normál sós vizű tengerből alakult ki, amelyet keleten és délen tengerparti lagúnák, mocsarak szárazulat és folyóöböl övezett.

A vulkánosság első kitéréstermékei – Korpás László és munkatársainak kutatása szerint – egy sekélyvízi-mocsári üledékgyűjtő medencében rakódtak le. Ez a medence egy délnyugat-északkeleti irányú szerkezeti vonallal /az ún. Diósjenői-vonallal/ kettéosztott aljzat fölött jött létre, amelynek északi részét a felvidéki Vepor-hegységhez tartozó idős, metamorf képződmények, déli részét pedig a Dunántúli-középhegységgel rokon karbonátos képződmények építik fel. A rájuk települt, hol sekélyebb, hol mélyebb tengerben lerakódott

üledékes kőzetek a vulkánosság feküképződményének tekinthetők. Az alsó-miocén tenger ősmaradványainak csodálatos tárháza a Honti-szakadék, amelyben az alázúduló víz által kipreparált, keményebb agyagkőpadok több centiméter nagyságú kagyló- és csigavázak tömegét tárják fel.

3. A nógrádi Várhegy dagadókúpja (a szerző felvétele)

A korai szakasz önálló vulkáni kúpjaként rekonstruálható a helembai Duna-meder és az Ipoly torkolata által félbevágott 5-6 km átmérőjű, részben Szlovákiához tartozó Ipolydamásdi-rétegvulkán.

A vulkanizmus korai fázisának korát Korpás 15,2–14,8 millió évben állapította meg. Láttuk, hogy a vulkáni tevékenység kezdetét Karátson 16,5 millió évre teszi, s ő a kezdő fázist egy idősebb 16,5–16,0 millió év közötti és azt követő fiatalabb, 16,0–14,5 millió év közötti szakaszra tagolja.

A nagyobb méretű ősvulkáni szerkezetek között Korpás mintegy 10 km átmérőjű boltozatot, 4-8 km között változó átmérőjű kalderákat valamint néhány önálló vulkáni kúpot mutat ki. Karátson szerint a vulkanizmus több kisebb kaldera kialakulásával indult, s ezekben vagy ezek peremén jöttek létre a kisméretű lávadómok és magmakitörések.

Korpás a Börzsönyi vulkanizmus késői szakaszában 10-12 km átmérőjű, 1100-1200 m magas andezit rétegvulkánt feltételez, amit a magas-Börzsönyi kúp lávadómja képvisel. Karátson a magas-Börzsönyi kúpot 1300-1500 m magas, több centrumból álló lávadóm-csoportnak tekinti, amely a lepusztulás ellenére is jól azonosítható. Korpás László és munkatársai a vulkáni tevékenység késői fázisának korát 14,8 – 14,5 millió évben állapították meg, míg tőlük eltérően Karátson Dávid ennél fiatalabb, 14,3 – 13,7 millió éves kort valószínűsít.

4. A Börzsöny–Visegrádi-hegység, a Burda és a Dunamenti-dombság árnyékolt domborzati képe (Börzsönyvidék 3. 52.)

A vulkánosság befejezését követően a hegység területe részlegesen ismét tengeri üledékképzés színterévé vált. A kisméretű foltzátanyokkal tagolt tengeri üledékek elterjedését a korábbi vulkánmorfológiai és vulkántektonikai elemek határozták meg. A magas-börzsönyi és ikertestvére, a visegrádi vulkáni kúp kiemelkedtek a tengeri környezetből. A közöttük lévő tengerből területén a tengermelléki, partvidéki rákosi mészkő nemcsak az idősebb, kisméretű vulkánok süllyedékét töltötte ki, hanem a visegrádi vulkán kalderájának roncsolt, északi oldalát is birtokba vette. A mészkő különlegesen szép foltzátany csoportjai Nagymaros, Zebegény és Kémence környékén (Bernecebaráti határában és Peröcsényben a Templomdombon található felső lajtamészkő-lerakódás) alakultak ki.

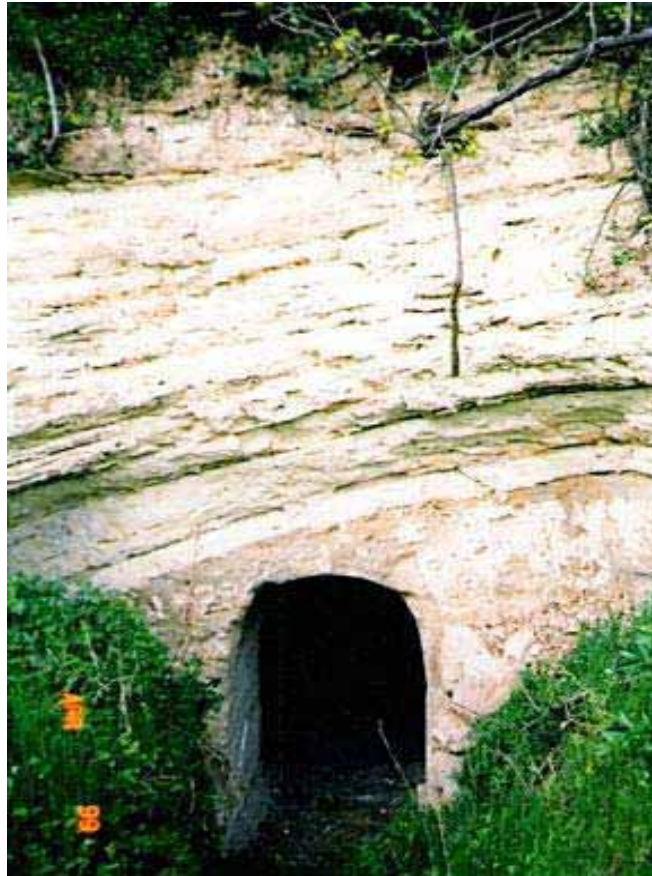
A vulkáni működés megszűntével a csupasz térszínek jelenléte és a szubtrópusi éghajlat eleinte kedvezett a gyors lepusztulásnak. A vulkáni anyagszolgáltatás elcsendesülésével viszont a mindig is meglévő szigettenger újra teret hódított. Az eróziót lassította a késő-miocénben a Pannon-medencét jellemző fokozatos feltöltődés – az üledékborítás legfeljebb a 300-400 m magas hegylábakra, illetve a hegységbelsejei medencékre terjedhetett ki –, ami rövidebb, kisebb vízgyűjtővel rendelkező patak völgyeket eredményezett. A pliocénban egyre hűvösebbé váló klíma, valamint az egyre kisebb átlagmagasság és egyre szelídebb vulkáni domborzat tovább mérsékelte a lepusztulás sebességét. Mégis, tektonikus mozgások híján a pliocén végére (2 millió év) Karátson Dávid a hegység alacsony dombossággá pusztulását feltételezi.

5. Az egykori vulkán kalderája (a szerző felvétele)

Feltételezése szerint a Börzsöny 13,5 millió év körüli legkisebb korával és a mai gerinc 784 m-es átlagos tengerszint feletti magasságával számolva a vulkáni kúp magassága 1453 m-nek adódik. A nem tisztán eróziós eredet figyelembevételével a vulkáni kúp a működése végén ennél valamivel kisebb lehetett. A mai eróziós kaldera – Holló-kő, Várbükk, Kis-Hideg-hegy, Nagy-Hideg-hegy, Csóványos, Magosfa, Miklós-tető – tengerszint feletti magassága ugyanakkor nem arányos az azóta eltelt idővel, hanem utólagos tektonikus mozgások eredménye. A Godóvár környéki terület rekonstrukciója alapján a kiemelkedések mértékét Karátson mintegy 250 m-re teszi, ami megállapítása szerint azt jelenti, hogy a pleisztocén tektonikusmozgások előtt, a pliocén végére a magas-börzsönyi tűzhányó a mainál legalább 150-200 m-rel alacsonyabbra lepusztult.

A tengeri üledékképződés megszűnte után az új üledékciklus a középső pleisztocénban kezdődött. A maximum 20 m vastag negyedidőszaki üledékek – lejtőtörmelék, lejtőagyag, nyirok, homok, maradványkavics, lösz, terasz kavics, allúvium – rendkívül egyenetlen eloszlásban és vastagságban fedik be a hegység idősebb képződményeit. Az üledék-felhalmozódás súlyponti területei a Duna és az Ipoly völgye.

6. Tengeri üledékbe vájt pince Peröcsényben (a szerző felvétele)

Az eróziós folyamatok leginkább a folyóvizekhez köthetők. A kaldera gerincétől lefutó lejtőkön szabályos, sugaras irányú vízhalózat jött létre. Az ellenálló, kemény andezit-lávapadokból, az egyenlőtlenül megszilárdult, összecementált vulkáni törmelékből az erózió különleges sziklaformákat alakított ki. Ezek közül a Szabókövek, a Holló-kő és az Oltár-kő a leghíresebbek. Említésre méltó földtani jelenség a Börzsönyben több helyen is látható lávarétegek sora és a belőlük kiinduló kőfolyások. A kőzet felaprózódása a jégkorszak hatására ment végbe.

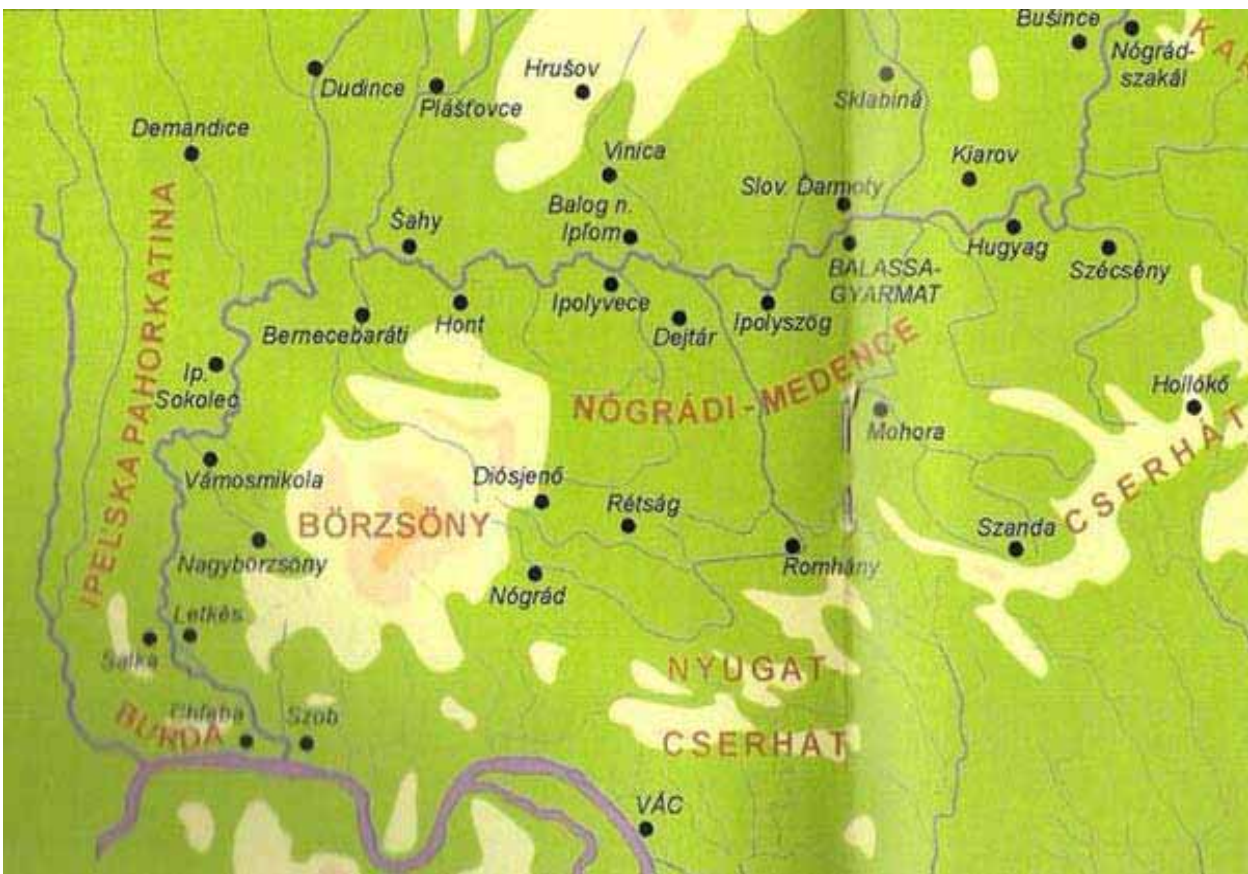
7-8. Az Oltár-kő és a Korona-kő (a szerző felvétele)

Az Ipoly kialakulása

Nem kevésbé érdekes a Szlovák-érchegység (régében: Szepes-Gömöri-érchegység) délnyugati részén elterülő Vepor-hegységben eredő és Szobnál a Dunába torkolló Ipoly folyó története sem.

Felső folyását szerkezeti törések határozzák meg. Az Ipoly-patak 7 km hosszúságban követi a Vepor-hegységet a Sztoliceai-hegyektől elválasztó északkelet-délnyugat törésvonalat, majd elérve egy újabb, földtanilag fiatalabb törésvonalat, délkeletnek fordul. Ebben az irányban hagyja el a Sztoliceai-hegyeket és a Rőcei-hegységet. Málnapatak (Málinec) község alatt ártere kiszélesedik, itt már a Losonci-medence északi dombvidékén folyik.

A medence déli felében harmadidőszaki, lág, agyagos-homokos márgában teraszokkal övezett széles árteret alakított ki, melyet már a folyás középső szakaszába sorolhatunk. Ipolygalsánál (Holiša) fokozatosan délnyugatnak veszi irányát. Múlyadnál (Mul'a) a vulkáni üledéksor áttörésével átlép az Ipoly-medencébe, ahol a Korponai-fennsík beléfutó patakoknak köszönhetően folyó jelleget ölt. Itt már széles teraszokkal övezett, kiterjedt árter kíséri további folyását.

9. Az Ipoly középső és alsó folyásvidéke (Ipoly Füzetek 1. Pataki Zsolt szerkesztő hozzájárulásával)

Alsó folyásánál, Ipolyságnál a Korponai-hegység és a Bőrzsöny alkotta természetes kapun átlépve a **Dunamenti-dombságba** ér. Ipolydamásd és Helemba fölött áttöri a Bőrzsöny és a Helembai-hegység alkotta hegyszorost, majd a Bőrzsöntől délnyugatra, Szobnál a Dunába torkollik.

10. A Börzsöny és a Burda találkozása (a szerző felvétele)

A felső-miocénban végbement szerkezeti mozgásoknak jelentős szerepük volt a jelenlegi folyóhálózat kialakulásában. Az Érc-hegység általános emelkedésnek indult, hatására a felszíni vízfolyások – így az Ős-Ipoly is – csaknem 200 m mélyen bevágódtak az alapkőzetbe. A folyó ebben a korban, mintegy 2 millió éve, minden valószínűség szerint egy északnyugat – délkelet irányú törésvonalat követve a Zagyvába folyt. A vulkáni tevékenység miatt a Medves-hegység pleisztocén kori gyors kiemelkedése sugárirányú vízálózat kialakulását eredményezte. A hegység intenzív, kupolaszerű kiemelkedésének hatására az Ipoly tehát kénytelen volt megváltoztatni medrét.

Galsánál délnyugatra vette irányát, és nagyjából elfoglalta ma ismert helyét. Az Ipolygalsától számított alsó völgyszakasz kora 1,5 millió éves lehet. A folyó völgyének formálásában további kéregmozgások (kiemelkedések, süllyedések), az éghajlati változások (eljegesedés és melegebb periódusok változása) és a hegységekből szállított nagy mennyiségű kavics-hordalék lerakása, majd a szélviharok szállította porréteg, a lösztakaró képződése játszott szerepet. Az erózió következtében az Érc-hegységből, a Korponai-fennsíkról és az Osztrovszki hegységből aláfutó patakok nagy mennyiségű kavics-hordalékot hoztak magukkal, amit aztán a medencék síkjain raktak le. Ezeket a vad szélviharok különböző vastagságú porrétegekkel fedték be, melyekből lösztakaró képződött. A rákövetkező meleg időszak dús növényzetének köszönhetően a ciklus végén talajtakaró képződött. A szakaszos tektonikai mozgások az említett rétegsor egyes részeit különböző magasságokba emelték, így azokat ma különböző teraszszinteken figyelhetjük meg. A pleisztocén folyamán az Ipoly mentén legkevesebb hat jól megkülönböztetett szint keletkezett. A legrégebbi teraszok már csak kevés helyen, foltokban maradtak meg a dombhátak magasabb részein, például Ipolyságnál. A középső és újpleisztocén kori teraszok azonban igen jól megkülönböztethetők a folyó középső és alsó folyása, valamint mellékfolyásai mentén.

Az utolsó jégkorszak kavicsos üledékei az Ipoly és mellékvízei medrének fenekén találhatók meg. Ezekre mintegy 3-5 m vastagságban ártéri homok és agyagüledék települt az utolsó tízezer évben. A középső és az alsó szakasz széles árterein a folyó a múltban gyakran változtatta medrét, s ennek következtében nagy számban alakultak ki holtágak, morotvatavak. A folyószabályozás után ezekből sajnos már csak kevés maradt meg.

Az Ipoly mente minket leginkább érdeklő, a folyó alsó folyásvidékének mai földtani képeről azt állapíthatjuk meg, hogy az Ipoly a dunamenti-dombsági szakaszán jobbra harmadidőszaki kavics- és homokrétegeken folyik keresztül, majd kis szakaszon a Börzsölynél andezites vulkáni összletet szel át a dunai torkolatig.

KŐ-SZABÓ IMRE

Piros Mozdony és a Sárga Busz

A fiatal Piros Mozdony ott állt Rétlapos állomás második vágányán, mögötte két piros kocsi. A Piros Mozdony még fiatal volt, nemrég került ki a gyárból. Szépre tervezték és szépre is készítették el. Piros testét behálózták a csövek, melyek feketére voltak festve, a kémény szélén széles fehér csík futott körbe. Elöl két nagy lámpa, hogy ha este kell mennie, jól lásson. A lámpák rézből készültek, szépen ki voltak szidolozva, csak úgy ragyogott. A vezetőfülke felett, középen volt a sípja, olyan hosszúkás, rúd alakú. Fényesre volt polírozva, éles, fiatalos hang jött ki belőle, ha kedve szottyant füttyülni. Öt kereke volt, mindkét oldalon, középen három nagyobb, ezen volt az összekötő csatló, amely hajtotta a síneken. A hozzá kapcsolt két piros kocsi oldalán 1-es és 2-es számok. Ezek jelezték az osztályokat, belül szép, tarka huzattal bevont ülések. Piros színük miatt illettek egymáshoz, így hárman szép együttest alkottak, ez egy személyszállító vonatszerelvény volt.

A fiatal Piros Mozdony Rétlapos és Domboshát között szállította az utasokat, naponta négyszer. Kétszer egyik irányba, kétszer visszafelé. A Piros Mozdony már ezen a harminc kilométeres szakaszon, melyet negyven perc alatt tettek meg hármásban, ismerte az állomásokat. Ahogy Rétlaposról elindultak, mindjárt Mezörét volt az első állomás. Ezután következett Pipacsvölgy megálló, majd a vasutat egy régi, kövesút keresztelte. Ez az út vitt Hajtótú nevű községbe. Nevét onnan kapta, hogy a régebbi időkben, ezen az úton hajtották a teheneket, lovakat, meg a malacokat a vásárra. Aztán a vasút egy nagy kanyarral Homokos megállóhoz ért. Itt tényleg minden homokos volt. Nem is lehetett itt mást látni, csak szőlőt és elszórtan gyümölcsfákat. Meg a mezsgyék szélén fürtös akácot, mert ez a fa szinte mindenütt megtalálható volt. Innen kellett még vagy öt kilométert mennie a Piros Mozdonynak és Kéttorony nevű faluhoz ért. Érdekes, hogy a többi falusi templommal szembe itt két tornyot építettek, mind a kettőben volt harang. Majd a végállomás következett: Dombhát. A falut apró dombok vették körül.

Piros Mozdony naponta járta ezt a kijelölt útszakaszt. Nem volt elkeseredve, sőt többségében vidám volt. Fakadt ez fiatalságából, menetközben nézelődött, beszélgetett a fákkal, madarakkal. Jól teltek a napok. Egy keddi napon, ahogy elhagyta Pipacsvölgy megállót és közeledett a Hajtótú-i útátjáróhoz, a távolban egy Sárga Buszt pillantott meg. Lassan jött, kerekei össze-vissza ugráltak a kátyúval teleszórt úton. Szeretett volna vele megismerkedni, de nem lehetett, mert menni kellett tovább. Gondolta: - Majd holnap jobban megfigyelem! Úgy is volt. Másnap reggel a Sárga Busz ott állt a kereszteződésben és várta, hogy a Piros Mozdony elhaladjon két kocsijával. A Piros Mozdony lassított, majd megállt. – Üdvözöllek! – mondta a Piros Mozdony. – Én is téged! – köszönt vissza a Sárga Busz. – Már régen figyelek! – tette még hozzá. – Nem tudunk eddig megismerkedni – folytatta. – Mert öreg vagyok és nekem nehézkes a járás, így sohasem értem ide időben. Szótlanul néztek egymásra. A Piros Mozdony titokban megvizsgálta a Sárga Buszt. Észrevette, hogy a karosszériája eléggé repedezett, sok helyen rozsdás, a festék is lepattogott róla. A gumijai nagyon kopottak, a motor is eléggé zúgott, néha olyan hörgő hangot adott ki, mintha a tüdejével lenne valami baj. A két lámpája közül csak az egyik világított, a másikban nem is volt üveg. Eléggé kopottnak, öregnek nézett ki. Még pár szót ejtettek az időjárásról, aztán a Piros Mozdony sípolt egy éleset, melyre a Sárga Busz egy hörgő hangú dudaszóval válaszolt és tovább indultak útjukra.

Következő nap a Piros Mozdony már messziről látta a Sárga Buszt ott állni az útkereszteződésben. Üdvözölték egymást. Arra a kérdésre, melyet a Piros Mozdony föltett a Sárga Busznak: - Hogy vagy? – hosszú és panaszos választ kapott. – Megmondom neked, nem jól! Fáj minden porcikám, minden izem ropog, nehezemre esik a járás. Öreg vagyok, jobb lenne már nyugdíjba lenni. Ott üldögnék a garázs előtt, sütkéreznék a napon. De jönnöm kell, mert a falubeliek utazni akarnak, és nekem kell kihozni őket az állomásra. Arra te nem jársz, pedig jó lenne. A Piros Mozdony megnyugtatta: - Szívesen mennék én arra, de nincs sínpálya! Ezzel a beszélgetést be is fejezték, sípoltak, dudáltak egyet és mindenki ment a maga dolgára.

Péntek következett. A Piros Mozdony már várta a találkozást, de hiába tekergette kifényesített lámpaszemeit, a Sárga Buszt sehol sem látta. Lassított, szinte lépésben ment, de nem látott semmit. Aggódni kezdett, hátha történt vele valami. – Csak nem borult be az árokba? Biztosan nem! – nyugtatta magát. – Lehet, hogy csak egy defekt, ezen az úton nem ritka dolog! Sajnálta az öreg Sárga Buszt. Azon a napon nem is tudott másra gondolni. – Mit lehetne tenni? – kérdezte önmagától, de nem jutott eszébe semmi.

A következő napi találkozást már nagyon várta. Meg is örült, amint a távolban megpillantotta a Sárga Buszt. Örömeiben hosszan sípolt. Erre a Sárga Busz egy rekedt dudaszóval válaszolt és nem is várta meg a kérdést, hogy hol volt tegnap. Mindjárt azzal kezdte: - Képzeld, belefutottam egy nagy szegbe és kidurrint a hátsó gumim. Késő délutánig vártam a szerelőre, mire kijavították. Csak az a baj, hogy továbbra is nehéz a járás, öregek ezek a kerekek. Neked jó, te fiatal vagy, erős és vidáman futsz a pályán. A Piros Mozdony ezen elgondolkozott. - A pálya, az jó, biztonságosabb, mint a mostanság gondozatlan, kátyús út. De hát mit lehet tenni? - kérdezte, de nem tudta rá a választ. Aznap gondolataiba merülve futotta végig a pályát, kétszer is. Talán estére lett egy kicsivel jobb a hangulata.

A vasárnapi találkozás megint elkésérítette. A Sárga Busz ott várta az útátjáróban. Lehangolt volt, lámpái össze-vissza álltak, kerekei csapzottak, rossz volt még ránézni is. – Mi van veled? – kérdezte a Piros Mozdony. Várta a választ, de a Sárga Busz hallgatott, majd lassan, öregesen megszólalt. - Nem nekem való már ez a furikázás. Abba is hagynám, de az utasokat sajnálom, ha én nem leszek, hogyan jutnak be a városba? Szomorúan mondta, a Piros Mozdony úgy érezte, talán a könnyeivel küszködik, mert ablaktörlőivel elkezdett csapkodni az üvegen. Még egy darabig szótlánul álltak ott, majd egy rövid sípszó és egy rekedt dudaszó után elváltak.

Másnap reggel a Sárga Busz egy ismeretlen zörejre ébredt a garázsban. A hangra felhúzta az ajtót és nem akart hinni a szemének, a Piros Mozdony állt az ajtóban. A kocsijai most hiányoztak, de egy különleges szerkezetsort húzott maga után, amely több kocsiból állt. Maga előtt kőágyazatot terített, arra előre elkészített sínpálya került, talpfákkal együtt. Szép lassan haladt és mögötte egy új vasútvonal húzódott. Sípolt egyet és hangosan mondta a Sárga Busznak: - Mától nyugdíjba helyezlek! A pályát kiépítem Hajtóút irányába és ettől kezdve naponta négyszer fogunk találkozni.

Ettől kezdve a Sárga Busz a garázs előtti padon várta a Piros Mozdonyt, minden alkalommal sípszóval és egy öreges dudaszóval üdvözölték egymást, és ha a Piros Mozdony egy kicsivel előbb jött, beszélgettek is.

FARMOSI LÁSZLÓ

Perújrafelvétel

Nem az érkező az induló
nem a gőzmozdony a vastiló
nem a síkos sín a kerekek
törették meg a testedet

Nem az enyészet a reménység
nem az örület az egészség
nem átkozódás de hála
sodortak át a halálba

Nem a Balaton csönd-jege
nem vakrozda stigma hege
nem ablak szárnyban a legyek
lelkedben leledző gyerek

Nem a keservek hanem a versek
nem kárhozottak de szentek
nem a semmi hulló-malmai
Flóra ölelő karjai

Nem szálas köd de fénylés
nem elbutulás föleszmélés
nem önpusztítás tiszta hit
örvendezés mi arra vitt

Nem láthatatlan de látszó
nem tiltó de játszót -játszó
magány se ünnep szelídség
szívet gyógyító szépség

Nem bakter lámpás de csillag
fagyott föld felett itt vagy
nem tudatlanul okosan
könnyet ejtünk mindannyian

Kiszólás :
Igaz amit a Japánban írtál
Nem botlunk meg a sírnál

*2013 Boldogasszony hava
Budapest*

*A Madách Színház :
Én József Attila előadás
kathartikus élménye fényében*

Kikelet hava

Forgolódik a folyó
Pörög serdül táncol
Patakok ezüst-selyme
Hóolvadásból
Belefonódik erőssé válik
Elsodródik ombolyos partjáig
Medret mélyít hûs-hullámmal
Suhanón lebegtet
Mossa lábait vándor-fellegeknek

Lemosdat mindent
Áldott vén dajka
A Világ tisztulását
Tudja akarja

Szétteríti a tél
Szürke üszkét
Megvillantja az ég
Végtelen tükrét

Partján állva is ér
Szikla döndülése
Sámán –barlangok
Visszhang lüktetése

Megszólít áldón megkeresztel
Rábízhatja szívét az ember
Sodorja magával mint pici csónakot
A szeretet meséit a Napot

Iramítja ámuló ölébe
Elviszi magával tenger-bölcsőjébe

2013 .Március 18 .Bernecebaráti

CSÁKY KÁROLY

Elmélkedés

Ülsz a mélységek
fölött,
még megvan
bent
az egyen-
súly.

A lélek
belélegzi
a csöndet,
majd felszáll
Isten földi hegyére
tovább hallgatni
a belső sut-
togást,
s várni a
harsona
hangját.

(2012.2. 26.)

Füstfotó 2006, digitális technika,

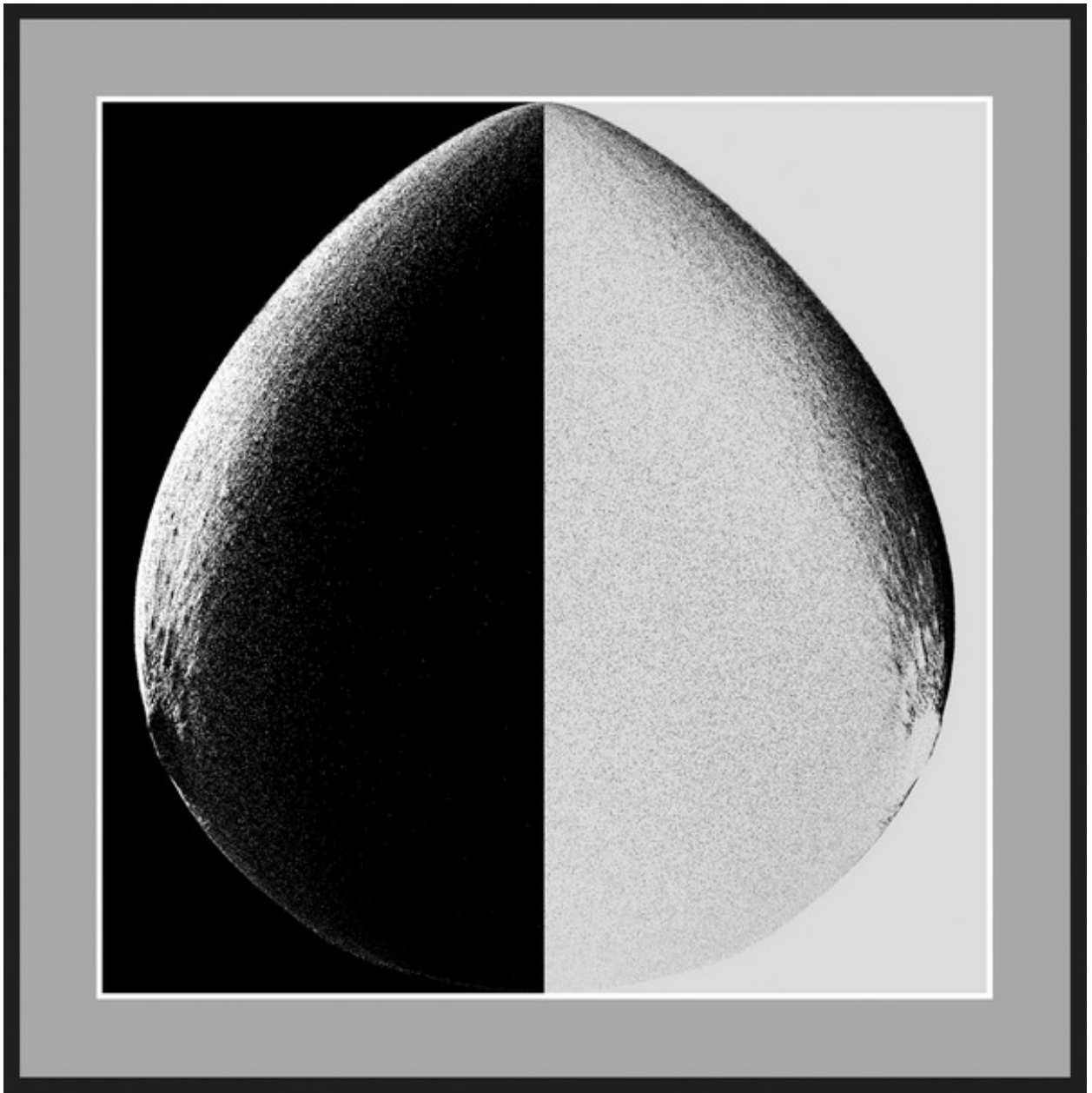
KISS - SIMON MIKLÓS

Új eszmék születése

Nem tudom, képes leszek-e rá?
Fogom-e bírni? Akarom-e egyáltalán?
Nem látom értelmét. Akkor miért?
Nem cselekszem értelmetlenül senkiért.
Nem teszek olyat, amit nem akarok.
Nem erőltetem a képtelent, amit nem tudok.

Így éltem. Tegnap még voltak elveim.
A jövő mit hoz? Arra nincsenek terveim.
Akkor, amikor belépek a következő holnapba,
megkérdem magamtól: „Nekem mit hozhat a ma?”
Tudom, most felborulnak a régi elvek,
melyek elvtelen kihívásokra nem felelnek.

És talán olyat teszek, amit nem akarok.
És erőltetem a képtelent, amit nem tudok.
És bevállalom az értelmetlent - semmiért.
És talán meg sem kérdezem majd: „Mindez miért?”
És bírni fogom. Tudom, képes leszek rá.
És akarni nem akarom már egyáltalán.

Mell-kép 2013, digitális technika,

PONGRÁCZ ÁGNES

Fény-képek

keretben megőrzött idő

és eleven pillanat

- villanás -

mosoly, igéző tekintet,

álom-fény pillák,

bájos arc

- villanás -

a szendén csábító, a kacéran komoly,

a hódító, a démon,

ábrándos parasztlány,

koronás királynő

- villanás -

mosoly, taps, mosoly

- fény -

Tolnay Klári Arca:

eleven időben őrzött

csillag-pillanat

- villanás -

taps

2011.

Füstfotó 2006, digitális technika

KOVÁCS T. ISTVÁN

Bummtök

-Zöld erdő!-kiáltotta Varga Sanyi, mikor a magyarkártya csomagjából kiemelte a zöld ás lapját. Aztán a félig nevető, félig jajgató Nagy Zoli hajába túrt olyan mozdulatokkal, hogy Zoli attól úgy bólogatott, mint mikor szél fújja a zöld levelű akácfa lombját. Itt azonban még nem volt megállás.

-Makkot ráz!- kiáltotta Sanyi, mikor a kezében lévő csomagból a makkfilkó következett, s jól megrázta Zolit, amiben mostmár az ablak melletti nagy asztal körül kártyázók is segédkeztek.

-Naa! -jajgatott kényszeredett nevetéssel Zoli, akinek már egy kabátgombja is leszakadt a nagy ráncigálástól, de még megpróbált jó képet vágni a játékhoz. Ám, amikor a piros hetesre került a sor és Sanyi azt kiáltotta, hogy Vért ereszt, aztán a fülét kezdték ráncigálni, már nehezen tudta magát túrtöztetni. Pedig még hátra volt a neheze annak, hogy a játék veszteseként mind a harminckét lap jelentése szerint kiállja a vesztesnek járó tortúrát.

A kisebb gyerekek hangosan vihorásztak és örültek, hogy nem ők jártak rosszul, hanem ez a nagyobb, aki már iskolahagyott. Különbözik meg Sanyinak a barátja. De most Sanyi a szabály érvényesítője és más a barátság, meg a szabály. Ami jár, az jár, aki legény, annak azt ki kell állnia.

Odakint nagy pelyhekben szállongott a hó. Januárnál tartott még a ballagó idő. Az utcai ablak előtt időnként elhaladt egy-egy kukoricakóróval megrakott szán. Ilyenkor könnyebb a lónak is, mert nem a sáron kell húznia a nehéz teherrel megrakott szekeret. A kóró takarmánynak is való, mert a levelét lerágja a tehén. A lecsupaszított szárrakkal, az „ízikkal” meg befűtik a kemencét.

Olykor-olykor csengettyű hangja is beleharangozott a kinti csendbe. Gyerekekkel megrakott szánkóval nyargaltak a láthatóan vidám paripák, amelyek végre kiszabadulhattak az istálló komor falai közül, s csengőszóra frissíthették fel a mozgást kívánó ernyedt izmaikat. A történet idején, úgy a huszadik század közepe táján ezek a képek és hangulatok még hozzá tartoztak a falusi élet világához.

A kisebb gyerekek a vakációt élvezték, az iskolát épp az elmúlt tavasszal befejező nagyobbak pedig otthon unatkoztak. Vargáéknál nem volt se ló, se tehén, csak néhány tyúk kárált az udvaron. Legfeljebb egy kis gallyat kellett a gyerekek tördelnie az ebédfőzéshez, vagy egy vesszőkosárnyi szalmát húzni horoggal a kazalból, reggelenként a fűtéshez. Ennyi volt a kamaszfiú dolga télen. Ezen kívül a havat lapátolhatta el az útról, ha már elállt a hóesés. A többi időben a kalendáriummal, a háznál található néhány ponyvaregényvel foglalhatta volna el magát, de már annak is minden lapját gyűröttre olvasta. Ha meg kiment az utcára, s beállt az árok jegén kanyargató gyerekek közé, már kiabált is az apja, hogy;

-Hagyod abba rögtön azt a cipőkoportatást! Mit gondolsz? A suszterhoz hordjam én a pénzt?

Na, azért megmutatta neki, hogy kell fakorcolyát csinálni. Ha igazira nem is telik. Két hasáb fát ügyesen kifaragni, símára csiszolni, hogy a cipőtalp méretéhez illeszkedjen. A hasáb alá középen vastag drótot feszíteni, amitől jól csúszik a korcsolya. A sarkánál be kell mélyíteni, hogy rá tudjon állni és egy nagy szöges bottal előre lendítve magát, siklani rajta a jégen.

Az ilyen korcsolya is megteszi, amíg meg nem látja a gyerek, hogy a befagyott Nagygödör jegén jégkorong meccset játszanak a kocsmárosék, meg a tanító úrék gyerekei, a többi tehetősebbekkel együtt. Görbe faágakból csináltak korongütőt. Két-két téglá jelzi a kaput, s egy kis lapos korongot ütögetnek, siklanak vele, hogy a kapuba ütve gölt szerezzenek.

Egyfajta téli foci ez, amiben jó lenne részt venni. Nade, ahhoz már igazi korcsolya kellene, ami nincs. Hát, ilyenkor tud aztán a kamaszgyerek szíve fájni, míg meg nem érti, hogy neki miért nincs az, ami a másiknak van.

A szülők annak örülnek a legjobban, ha a gyerekeik ilyenkor bent maradnak a szobában, s azt sem bánják, ha a szomszédból is ide jönnek néhányan, és eljátszogatnak itt a kártyával, meg amit még kitalálnak maguknak.

Most éppen a kártya került kézbe. Túl voltak már a Víg a hét-en, a Csabd le Csacsin, a Filkón, a Piros papucson. Sor került a Görbefos címűre is, végül következett a Bummtök. Annak az a szabálya, hogy a

játékosok közt egyenlő arányban elosztják a lapokat, s körbe megy a játék. Színre szint kell tenni. Ha a soron következő játékosnak nincs olyan színű lapja, mint amelyet az előtte lévő tett, akkor fel kell venni az összes lapot.

A csomagjától mindenki igyekszik megszabadulni, de akinél utoljára az egész köteg ott marad, arra mind a harminckét lapot ráolvassák.

Így járt most vesztésként Nagy Zoli is, aki minden negyedik, ötödik lap után azt hallotta ki a többiek ujjongó nevetéséből, hogy Bummtök. Ilyenkor aztán jól fejbe kólintotta valamelyik. Most éppen a tökfilkó miatt kellett ezt kiállnia, mégpedig nem is akárhogy. Eddig még csak arra gondolt, hogy ilyen hülye játékot ő nem játszik többé, de most, hogy valamelyik kisebb gyerek alaposan fejbe kólintotta, azt gondolta, hogy ez már több, mint játék és mérgében egy nagy pofont kent le a kis nyavalyásnak. Na persze az meg hangosan bögni kezdett.

-Mi az, te hülye?-förmedt rá mérgében Fekete Pista.-Tán nem érted, hogy ez játék? Hogy mered bántani az öcsémet? Meg akarta ütni Zolit, de Kis Laci elkapta a kezét, s ettől kezdve felborult a rend. Dulakodni kezdtek. Az asztal közepén álló vizeskancsóban lötyögni kezdett a víz, tartani lehetett attól, hogy az edény mindjárt a földre zuhan és darabjára törik. A macska fájdalomosan nyávogva ugrott le a kemence torkáról és biztos ami biztos, az ágy alá menekült. A benti zaj hallatára a konyhából Margit mama robbant be a szélesre kivágódó ajtón.

-Mi van itt kanmajmok? Nem tudtok normálisan játszani? Mindjárt szétcsapok köztetek!-kiabálta és az ágy végéhez dugott nyújtófát kereste.

-Csönd is lett mindjárt. A kisebbek összébhúzták magukat a lóca sarkában. A kamaszok meg hízelegve szólították a mamát, hogy;

-Ugyan már Margit néni! Csak játszottunk mi. Jöjjön maga is filkózni!

-Majd jövök én nektek mindjárt pofonokat osztogatni !-perlekedett velük a mama, de már lepleznie kellett a nevetetnékjét, hogy ezek a kis kandúrok milyenek tudnak lenni, a fene a kis pofájukat.

-Na, aztán húzzátok meg magatokat- mondta, és otthagya a gyereksapatot.

A kártyázás azonban abbamaradt. Zoli további agyusztalásától eltekintettek.

-Ha nem állja, hát nem állja!-mondta Fekete Pista, s ezzel befejezték a kíméletlen játékot. A kicsik az ablak alatti lócán kuporogva a hóesést bámulták, s azon járt az eszük, hogy ha eláll, akkor majd kimennek hógolyózni. Az iskolahagyottak meg arról kezdtek beszélni, hogy tavasszal talán már ők is beállhatnak valahová napszámos munkára. Például az erdőgazdaságba csemetét ültetni, kapálni Gazsó Pali bácsi keze alatt. Pali bácsi ott a pallér. Tekintélyes ember. Neki fizetnek féldecit is a falubéli emberek, ha bemegy a kocsmába. Ha Pali bácsi nekik is ad munkát, akkor már jó lesz. Moziba is lehet majd menni, mert nem kell itthon kunyerálni a mozijegyre valót, aminek vagy van néha értelme, de legtöbbször nincs. Mert az apjuk ilyenkor megmutatja az üres tenyerét.

-Húzzál ki belőle egy szál szőrt Fiam!

-Nincs abban egy szál se Idesapám!

-Na látod! A bukszába' sincs píz, a fene ette vóna meg!

Bezzeg, ahol van pénz, ott az iskolahagyott lányt is, meg a fiút is befizetik a tánciskolába, hogy tudjon keringőzni, tangózni, bálba járni. Vidrányi bácsitól, a táncoktató tanártól illemt tanulni, gondolták a fiúk.

Fura módon Margit mama is ezen morfondírozott odakint a konyhában. Szinte maga előtt látta, amint ezek a nagy mamlaszok csetlenek-botlanak a kulturterem recsegős parkettjén. Node, hol van az még? Hol van? Itt van. Itt lesz a' mindjárt. Azt is elképzelte, hogy a báli szünetben a fiúk kijárnak majd a söntésbe. Falun nem nézik, hogy hány évesek. Kiszolgálják a kisfröccsöt akármelyiknek. Hívják majd az ő fiát is a többiek, de félre áll, nem megy, mert a meghívást máskor viszonzni illenék. Node lesz -e miből? Az kétséges ugye. Erre a gondolatra elszorult szegény anyaszíve.

A szomszéd gyerekek már készülődtek haza. Azért biztatta őket, hogy jöhetnek máskor is, csak ne veszekedjenek.

-Édesanyám! Éhes vagyok-szólította meg a konyhában az anyját a kisebbik fiú.

-Éhes? -nézett rá Margit mama, s kissé tanácstalannak látszott.-Hiszen még csak tizenegy óra van!

-Mi lesz az ebéd?

-Mi lenne? Reszelt tésztaleves, meg krumplis galuska.

-De az még soká lesz-nyöszörgött a gyerek.

-Nahát!-adta meg magát az anyja. Szelt egy kisdarab kenyeret és egy kevés sóval meghintette. Nem zsírozta meg, mert a zsírból már kevés volt a bödön alján.

Idős Nagy Zoltán bent ült az utcai szobában és a gyerekkorát idézgette. Ráért. Nyugdíjas volt már. Kint most is úgy pelyhedzett a hó, mint akkor, azon a régi, januári napon, amelynek az emlékképei sorakoztak a fejében. Most viszont nem csengőslovak jártak az utcán. Szánkók helyett autók robogtak el az ablakuk előtt. Aznap éppen az unokái játszottak a másik szobában Pirospapucsot, amit ő tanított meg nekik, s persze, azok is összevesztek a végeredményen.

Vágyakozás fogta el a saját gyerekkora iránt. A régi, nagy szabad mezőkön való egykori csatangolásokra gondolt. Buksikutyával a nyomában, aki még a nagy vizesgödörbe is beúszott utána, mikor ott lubickolt a komáival. Aztán meg Mariska néni meséi jutottak az eszébe, amiket a kemencepadkán melegedve mondott el esténként. Merthogy hozzájuk járt melegedni, mivel neki nem nagyon volt tüzelője. Mesékkal fizetett hát. Jó mesék voltak azok, még most is el lehet mondani belőlük sokat a gyerekeknek.

-Csúnya is volt, meg szép is volt a gyermekkor világa.-gondolta idős Nagy Zoltán, nyugdíjas lakatosmester, aki később, családos emberként két és félszobás házat épített fürdőszobával. Ez volt az élete főműve.

Most Margit mama zökkentette ki a gondolataiból. Az unokákra panaszkodott, akiket mindig nehezen vár, hogy csak jönnének már át. Ám amikor itt vannak, kifárad a kis vihardarak örökös fegyelmezésében. Itt náluk és otthon is rengeteg játékuk van, mégis összeveszenek akár ha vasúti pályát építenek, ha boltosat játszanak, meg amikor itt alszanak és azon versenyeznek, hogy melyikük alhat a nagyágyon, melyik a rekamén.

-Ilyen az 5-6 éves gyerek. Pláne, ha fiú. Így természetes ez-gondolta az egykori Nagy Zoli, ma idős Nagy Zoltán, mikor ismét magára maradt a szobában. Annak örült, hogy ilyen közel laknak egymáshoz, mert így a gyerekek akkor is hozzájuk jöhetnek át, nem otthon lábatlankodnak, ha a szüleik néha különmunkát vállalnak és esténként otthon is dolgoznak. Muszáj nekik, mert sok számlát kell fizetniük, törleszteniük. Meg azt mondják; A mai világban egy kis tartalékot is kell képezni, tekintve, hogy sose lehet tudni, mi adódik.

-Hát igen. Mindig így volt ez-gondolt arra, hogy az életben örök a folytonosság. Néhány jó esztendő, vagy egy viszonylag jobb évtized után mindig hosszan tartó nehéz idők következnek.

-Holnap ne jöjjön. Bárkinek mondhatják ezt váratlanul. Mint ahogy neki is mondta kamaszkorában Pali bácsi.

Az ilyen mondat úgy éri az embert, mint a fejbe kólintás.

-Bummtök-mondta maga elé félhangosan.

Csendélet 1986, camera obscura felvétel,

BORSI ISTVÁN

Máktorta

Krúdy Gyula sem tekintett nagyobb áhítattal a húslevesre, mint én egy születésnapon ízlelt, szeletnyi máktortára. A könnyed, könnyeket előcsaló, bársonysötét piskótára, illat és ízbombás krémjére, felette aszpikban ragyogó gyümölcsseire.

Micsoda pazar(ló) ingyenség!

Ezer és ezer apró, étellel, jövőképpel megáldott magvacska lett bezúzva, kiégetve ezért a múltó, emberi örömért. Már nem takarja be őket a megújulás talaja, a csírázás lehetősége e tavaszon. Nem fog gyöngyözni a hajnali harmat a kicsiny palántáknak levelén, a földön mászó rovaroknak fényziporkákat szórva. Nem fog hattyúnyakú bimbója bókolni a tavaszi szélben. Nem fogja a virágjának selyemfényű, légies szirma áhítattal inni a napfényt, éltető kelyhe, zümmögő rovarok ezreit nektárral és virággporral már nem kínálja. S nem áll sorakozva, zörrenőn, surrogón, szárazra aszott sárga levéllel, nehéz, maggal telt fejekkel köszönteni az őszt.

Máktorta, a mák díszes, ízes halotti tora. Az elmúlás ünnepe. Vagy mégsem?

A lassan, szájban olvadó falat, avagy a belőle oldódó bódító drog üzen is számomra és számodra is. Máktorta az elfogyasztott, emberbe elvetett imák tora. A halottnak hitt magvak e megvakult fogyasztónak most üzennek:

- Benned hajtunk tovább! Sőt téged, te Íz-lelő, erőnk által meghajtunk! Átadtuk magunkat neked, nektek, hogy az Élet csírája tovább élhessen - általatok!

- Rajtatok gyöngyözik - verítékként - a nekünk szánt, szivárványt árasztó csepp. Nektek hajlik meg a nyakatok, amikor áhítattal érint meg a rovarok, növények változatos szépsége. A kertedben nem csak termelsz, hanem teremtesz is. Élelmet, ízeket, tápanyagokat, de csak a lelket tápláló virágoskerttel, megannyi szépséget is. A föld kapálásában kimelegedett testnek áldás a bőrt simító, hűsítően lengedező szellő. A szívetek kitarulkozó bokkrétája, szemetek csillámló fénye szelídíti meg a teremtő napfényt, s juttat világosságot a rejtett, sötét zugokba is. Mire bölcsességekben aszalódott, zörgő testetek helytáll az ősz csípős szelének, fejetekben az egykori egyetlen szemnyiből, ezerszer-ezer türelmes Mag terem, várva sajátos jövőjére.

Gondolatmagvak, újabb termőhelyekre égen és földön egyaránt.

Diósjenő, 2013. márc. 19.

Faludy György 1995, analóg technika

HANDÓ PÉTER

Munkaterápián

disztópikus napló III. rész

A valósággal való bármilyen hasonlóság nem a képzelet, hanem a valóság műve.

Március 10. Balesettel kezdtük a napot. A robbantók konvoját vezető rendőrségi Hammer aknára futott, s a mögötte haladó teherautó beleszaladt a tűzbe, és szintén fölrobbant. Az épp csak pirkadó ég alatt egy pillanatra mindent beborított a fény, a repkedő dolgok tömege. Szörnyű volt. Kivert a hideg verejték a látványtól.

Három lépcsőháza való TNT-vel kelünk útra minden reggel. Tegnap már négyszer kellett utántölteni a kitolt munkaidő miatt, előzőleg viszont elegendő volt háromszor. Úgy a tizedik helyen lehettünk a sorban, de minket is földobott, rengetett a Föld, majd kisebb roncsdarabok, testmaradványok csapódtak közénk, aztán befedett a sár és a por.

Első döbbenetünkben képtelenek voltunk fölfogni, mi történt. Még Misi is úgy ült, mint akit viaszból öntöttek. Arca elfehéredett. Aztán félrebillent a feje, s ránehezedett a plató oldaldeszkájára. Ekkor már a füle mellől ütemesen ki-kispriccellt a vér, beborítva a jobboldalát és a mellette ülő Bencét, akivel minden robbantás előkészítésén együtt dolgozott. Misi koponyáját egy repeszdarab ütötte át.

Végigszaladt szinte az egész testén, mire megállt az alatta lévő TNT-s láda falában. Azonnal meghalhatott, csak a szíve dolgozott még egy rövid ideig – míg ki nem pumpálta az összes vérét. Lélekjelenlétünk lassan tért vissza, és nem is egyszerre. Bence epilepsziás rohamot kapott. Senki sem tudta, hogy hajlamos rá. Míg Misit próbálták elhúzni mellőle, Jenő, az új „társam”, mellkasára ülve igyekezett lefogni, én meg a szájába nyúlni, hátha a garatjába fordult a nyelve. Totális görcsben volt a nyáltól csúszó állkapcája. Épp csak két ujjamat tudtam a fogai közé nyomni, hogy a nyelvét elérjem. Aztán a szájára olyan erővel kezdett dolgozni, azt hittem, vége a kezemnek. Jenő hiába sietett a segítségemre, csak amikor Bence rohama már enyhült, akkor tudtam kirángatni a csontig beharapott ujjaim.

Hisztérikus sikolyok, jajveszékelések, kiabálások töltötték meg a levegőt. Kaotikus és horrorisztikus képet mutattunk. Fölbolygatott méhkassá váltak a platók. Igyekezetünkben véres maszattal kentük össze magunk és egymást.

A rendőrök percekig nem mertek kiszállni a Hammerjeikből. Félhettek egy újabb robbanástól. Mikor aztán előmerészkedtek, csak üvöltözni tudtak. Terroristák voltunk, meg az Univerzum építésének a szabotálói. Hitvány férgek, akik nincsenek tisztában a dolgukkal. Hogy a sérülteknek igyekeztünk segíteni, azt se méltányolták. Nem ezért vagyunk itt, és egyáltalán a világon. Közölték, a nap folyamán le kell dolgoznunk az elsumákolt időt.

Hamarosan beállított két szerves hulladékot eltakarító brigád. Az egyik csapat a hullákat és a testmaradványokat dobálta egykedvűen a platóra, a másik a munkaképtelen sérülteket gyűjtötte halomba és szállította el. Ellátásunkra egyetlen orvos sem érkezett. Egészségügyi láda se volt senkinél. Kisebb sebeinkhez ingeinkből hasítottunk kötszereket.

Folyamatosan tereltek vissza bennünket a platókra, s egészítették ki az egyes csoportokat tíz főre. Engem Bence mellé helyeztek és Jenő kapott egy ötvenes éveiben járó társat az emeletek átvizsgálásához. Mivel nálunk egyedül Misi esett ki, viszont sok olyan brigád volt, ahonnan a felénél is

többen kerültek a leamortizáltak közé, három emberünket máshová irányították, hogy ott is legyen minden egyes szintre egy-egy gyakorlott robbantó. Ráadásul a számos újonc ellenére, hogy az előirányoztat tartani tudjuk, ötven percben határozták meg a robbantások ütemét. Nyolckor, mintha semmi se történt volna, már összerogyasztottunk egy sor lakótömböt.

Mindenki ideges volt és kapkodott. Az újoncok félelmükben, a rutinos rókák meg, mert sokkal több hárult rájuk, mint amit megszoktak. Ráadásul egyhatodával csökkentették a két robbantás közötti időt. Tempósabban kellett dolgozni, miközben az emberek egy részének eleinte fogalma sem volt arról, mit is kéne tennie. Elmagyarázására meg nem volt lehetőség. A következményével szembesülhettünk: a szomszéd lépcsőházban egyvalaki azonnal ottmaradt. Állítólag huszonöt év körüli lehetett, és megunta az életét, szabad akaratából halt meg. Senki sem forszírozta az eset kivizsgálását. Csak időhúzás lett volna. Menjünk tovább – ez volt a parancs. Még két nap és egyetlen épület sem állhat. Rajtunk a világ szeme. A jövőnk a munkánkon múlik. Mi pedig jó beosztást szerettünk volna magunknak – birkamód mentünk tovább. A lelkünket is kihajtottuk, mire az éj közepén visszaszállítottak a lakókocsitáborba.

Jenő és az engem váltó Frici hiába tepert, szedett össze extra mennyiségű élelmet, ásványvizet, egy-egy táskányit választhattunk, a többit a rendőreink megtartották kárpótlás fejében, hogy velünk kellett szarzkodniuk ennyi időt, ahelyett hogy filmet nézve, sört kortyolva nyújtóztak a fotelben. Valójában csak naplemente után tartózkodtak a közelünkben – nehogy a sötétet kihasználva valaki lelépjen –, napközben meg míg az egyik helyről a másikra átirányítottak bennünket. Ha feléjük néztünk, láttuk, hogy a Hammerben zsugáznak, míg mi a lépcsőházi sötétben matatunk, bukdácsolunk, fúrunk és aláaknázunk. De ennek a táskának – és az áldott jó szívüknek – is örülhettünk.

Megérkezésemkor – a körlet nehéz levegőjében – már egyenletesen szuszogott, hortyogott a társaság. Senkinek sem zavartam meg az álmát, míg lerúgtam a bakancsom és felkászálódtam az emeleti ágyamra, magammal húzva a csomagom. Próbáltam a fal és a matrac közé nyomogatni a konzervek egy részét és két palack ásványvizet. Egy harmadikat pedig megittam a felbontott babfőzelék mellé. Bicskával faragtam valamennyit a fálbeli üregeken. A hulladékot a kiürített táskába raktam és kivittem a latrinába. Úgy tűnt, néhány ágyban senki sincs, és mintha gazdátlan lenne, üres háló lógott a fejrésze fölött. Lakói hová lettek? Közel a reggel. Akkor talán megtudhatom az okát.

Március 11. Piszok egy dolog a négyórás kelés. Különösen az előző napi munka után szinte csak kirobbantani lehetett az ágyból. Rossz ötlet volt a konzervekkel hálás. Többször is rájuk fordultam, s mire éreztem, nyomokat hagytak az oldalamon. Egész délelőtt fáj a lélegzetvétel és a köhögés. Ez utóbbi aztán estefelé visszatért. Most is gyötör. Talán megfáztam.

Megérkezett a lélekpezdítő tavasz. Az éjszakai fagy elmaradt. Visszakívántuk, mert elképesztő sár alakult ki a lakókocsisorok között, napközben pedig épp csak valamit szikkadt a föld a szélcsendben. Kellemes és csalóka hőmérséklet volt. Többen ingujjra vetköztünk az est beálltáig. Az épületek belseje azonban épp olyan hűvös maradt, mint egy jégverem, mégis verejtékeztünk a hajtos tempó miatt. A fal keménységével néhol alig bírt a 24-es vídiafűró, mi meg a lefogásával a gépnek. Egy helyen elmerengtem a koradélutáni órákban, s megcsavart, akár egy darab rongyot. Ha nem akkumulátoros géppel dolgozunk, a vezeték rátekeredik a karomra és letépi. Így csak elperdített. A csuklóm viszont bedagadt, utána már képtelen voltam a szükséges erővel fogni. A rendőrök tudta nélkül, titokban, Jenővel beosztást cseréltünk.

Koraeste figyeltünk fel a pályaudvar felől vonuló első csoportokra. Százasaival masíroztak a férfiak a táborhely felé. Láttam a többiek szemében is a vágyat, hogy közülük valakit leszólítsanak egy kis hírért. Aztán Frici az egyik ablakon kitekintve összekiabált bennünket:

– Nézzétek, azok ott nem nők?!

– Lehetséges – mondtam a tarkának tetsző tömegre. – Előfordulhat. . .

– Hû, de sokan vannak! – megbabonázottan bámult. – Szökjünk át hozzájuk az éjszaka! Ki jön?

– Hülye vagy. Az se tudjuk, hová kerülnek.

– Kinyomozom – jelentette ki magabiztosan, majd integetni kezdett kifelé, hogy magára terelje a figyelmet. Eredménytelenül fordult befelé.

– Inkább fejezzük be a munkánk, s húzzunk lefelé, míg megtehetjük! – vetett véget Bence az elszabadulásra kész fantáziálásnak. – Nyomás! – adta ki az utasítást, miközben maga is az ablakon túl felejtette a tekintetét.

Engem tizenegy napja hoztak el otthonról, de Bence még február elején érkezett, a második turnussal. Azóta semmi hírt sem kapott a családjáról. Az itteni címét se írhatta meg, hogy legalább levelet válthasson a feleségével. Pénzt se küldhetett haza, mint remélte. Az első havi keresetét kaució gyanánt lefoglalták, hátha valamit megrongál a fölszerelésében, kárt okoz az államnak – akár az élete elvesztésével is. A nők láttán összeszorult a szíve. Mi van, ha a felesége is ott menetel a sorok között? Ismét menhelyre vitték a gyermekeiket? Esetleg a nagyobbakat gyerekmunkára kiigényelte valamelyik vezető beosztású személy? Hallottam, amint imát mormolt, hogy ne így legyen. Csak ekkor döböntem rá, mennyire mélyen vallásos. Vajon elhiszi, hogy Isten birodalmát építi, amikor az Univerzumot emeli az égig? A nap hátralévő részében próbáltam elkapni a tekintetét a sötét lépcsőházak fordulójában, ahol dolgozott vagy a szabadban, a telehold fényénél, de csak maga elé és magába meredt – rezzenéstelen arccal. Milyen remények éltethetik? Hogy másik sorsot teremthet az utódai számára? Hogy egyszer a beígért jólét beköszönt az albérleti szobájukba? Az adóssága, a hitelezett létezése megszűnik?

Bence hangulatából Jenő megsejthetett valamit, mert észrevétlen a gondjába vette, egy pillanatra se hagyta, hogy dologtalan maradjon a főnöke. A nap végeztéig – ettől függetlenül – a hirtelen rátört melankóliája mit sem javult. Azt gyanítom, ő lesz az, aki tilalmat szeg és a női lakókocsikat végiglátogatja. Meg akar bizonyosodni a felesége és a gyermekei sorsa felől. Frici megelégszik az ábrándjaival, a reményeivel, azzal, hogy kibeszélheti, dédelgetheti. Ezekből bő repertoárt mutatott fájrontig. Ha szétosztja a napjai között, a szabadulásáig is kitart vele.

Mire végeztünk, újra benne jártunk az éjszakában. A 2732-es lakókocsi nehéz levegőjét ismét egyenletes hortyogás töltötte be. Ezúttal az élelmiszeres táskát Jóska ágya alá löktem be. Úgyse tudnám a tartalmát megtartani. A matracom mellé nyomkodott konzerveknek már híre-hamva se volt. Éhes embereken hogyan kérhetném számon, hogy elvették, ami innen-onnan összeszedve lett az enyém? Ők is csak túlélni szeretnék a közmunkát. Én se szeretnék mást. Hullafáradt vagyok.

Március 12. Megértük, hogy késő délután az utolsó lakótömb is összerogyott, s mi – a jól végzett munka jutalmaként – hanyatt heverhettünk a teherautó platóján az elosztásra várakozó táskák között, és zavartalanul nassolhattunk, míg a hat órás műszak vége el nem érkezett. Frici sorra vette a maga számára kinézett pakkban lévő konzerveket, azt taglalta – bő fantáziával –, melyiket milyen szexuális szolgáltatásra váltja be a tegnap érkezett nőknél. Nagyokat röhögtünk, amikor egy-egy aktust el is játszott – hiszen mit akarhat az élete delén túljutott férfi a nőktől? Vajon a bohóckodáson kívül valami másra is ingerlik még a hormonjai? Bence viszont hallgatott – egy-egy keserű vigyorral méltatva Frici előadását. Tudtuk, nem azért bánkódik, mert feltehetően utoljára vagyunk így együtt. Se különösebb ismeretre nem tettünk szert egymásról, se barátságok nem alakultak ki. Alapvetően közönnyel viseltettünk a másik iránt. A munkakapcsolatunk során csupán egy bizonyult fontosnak: mindenki időre teljesítsen, és senkit se hátráltasson, mert túl nagy lehet annak az ára. Titokban másképp gondoltam, mégis a halál leheletének közös szipákolása mellett is képesek voltunk fenntartani az idegenségünket. Vagy tán éppen azért? Nem kovácsolt belőlünk közösséget a sors. Magányunkkal, befelé fordulásunkkal védekezünk a csalódás, a védtelenné válás, az átmenetiség ellen? Ha titokként léteznünk ezek között a viszonyok között, nem vagyunk ki- és elárulhatók. Mindenki számára biztonságot jelent a bizonytalanban, ha nem fedjük fel érzékeny pontjaink. Arcatlanokként munkálkodunk az arcatlanok között. Belesimulunk a látszatok felületébe.

Közel kétórányi időt heverészhettünk. Egymáson túl bámulhattuk az eget vagy a tájat. Korábban fel se tűnt, mennyi ragadozó- és dögevő madár keresi föl a lakótelep romjait a könnyű préda reményében. A varjak sűrű csapatokban jöttek. Az ég magasába felkergetve az ölyvöket, vércsüket, beugrálták az előzőlött területeket. Kárálva összemarokodtak egy-egy falaton, ugyanakkor jól szervezett hajtóvadászatot is rendeztek egy-egy kisebb rágcsáló jelentette falatért. Mikor a varjak fekete

gomolyagként odébbálltak, újra lecsaptak az alkony vöröslő felhői alól a magányos ragadozók. Sikerüket néma, zsákmányröptető távozásuk jelezte.

A rendőrök nem érdekelte, mit csinálunk. Elvégeztették, amit el kellett. Részükről ezzel teljesítve lett a feladat, egy korszak véget ért. Talán még ők se tudták, a következő héttől hol teljesítenek szolgálatot. Bágyadtan kuksoltak a Hammerekben, békében hagyva az összes robbantós csoportot. Aztán pár perccel hat előtt megtörtént az általuk felügyelt elosztás. Benne volt a pakliban, hogy ezúttal már semmit sem tarthatunk meg, de nagylelkűségről tettek tanúbizonyságot, mintha az emberség egy pillanatra túlparázslott volna a szívükben. Két-két táskát kaptunk, ráadásul „hazakísértek” valamennyiünket, hogy a csomagjaink ne foglalják le a lakókocsik között cirkáló kommandósok. Még a kajaosztáson történő megjelenés alóli felmentést is elintézték számunkra, miközben suta kézfogással búcsúztunk egymástól – feltehetőleg örökre.

Izgatott a fal mögé rejtett könyv, és izgatott az aszkéta személye is. De nem sokáig lamentálhattam – döntenem kellett: olvasok vagy járok egyet. Végül csajkát és kulacsot fogva elballagtam az élelmiszerosztásnál sorba állni.

– Mit figyel? – lépett mellém egy rendőr.

– Semmit. Csak úgy bambulok – válaszoltam.

– Ah! Csak úgy bambul? Kit keres? – hajolt a képembe.

– Senkit. Elmerengtem.

– Ah! Most meg elmerengett – kapaszkodott a szavamba. – Mert olyan elmerengős, bambulós fajta.

Nemde? – megragadta a karon – Jöjjön csak velem! –, s kihúzott az emberek közül.

– Nem kapok kaját – mondtam kétségbeesve.

– Ha csak ez a baja – vigyorgott kéjjel, s már vonszolt is a sor elejére, teleméretni a csajkám, kulacsom. Kétszer is merítettett az adagot jelentő kanállal. – Egyél, ha éhes vagy! – nyomta a kezembe a förtelmes masszát, és figyelt. Mikor megálltam, rám förmedt: – No! Mi lesz?!

Folyamatosan hányinger kerülgetett, de mosolyogva próbáltam tömni magamba a keményedő anyagot. Nem tágított mellőlem, míg nem végeztem, s le nem öblítettem a kulacsom tartalmával az utolsó falatokat. Aztán hátba vágott:

– Mehet a lakókocsijába.

A legközelebbi kocsik közénél befordultam, s kiokádtam a belém erőltetettet. Hosszú percekig mozdulni se tudtam a fájdalomtól, amit a kohósalak-darabkákra emlékeztető gyomortartalom okozott a felszínre törése során. Ahogy felegyenesedtem, egy kéz érintését éreztem a vállamon.

– Kövessen. De ne feltűnően – hallottam.

Mire megfordultam, a keresett aszkéta távolodó alakjára leltem a csellengők között. Kétségekkel eredtem a nyomába, hátha nem is ő szólított meg, csupán az érzéseim játékának áldozata vagyok. Miért kezdeményezne ő, amikor nekem van rá szükségem?

Ahogy ment, furcsa kacskaringókat tett a kocsik között, mintha örökre le akarna rázni. Mikor úgy tűnt, elvesztettem a nyomát, ismét előbukkant, finoman jelezte, nem vagyunk egyedül, s már sietett is tovább. Egy-egy kanyarban óvatosan vissza-visszapillantottam. Mindannyiszor láthattam, engem is kitaróan követnek. Ráadásul rendőrt gyanítottam az „árnyékom” mögött. Fogalmam se volt, miképpen szabadulhatnék meg a társaságától. Nem akartam tetézni a bajt. Az egyik kanyar után ellenkező irányt vettem, mint amerre az aszkéta küllemű ment. Aztán gyorsuló léptekkel tettem még két-három fordulatot a kocsik között, hogy a saját soromhoz jussak. Csalódottan dőltem neki a 2732-es falának, hogy kiszuszogjam magam, követőm beérhessen, a szemébe nézhessek.

– Az első vizsgán átment – suttogetta az orra alatt, ahogy sietve elhaladt előttem.

Fölnéztem az égre és magamban, magamba mosolyogtam.

Nem tarthatott soká ez az állapot. Rendőrök álltak körül.

– Mit csinál? Menjen be! – szólt rám egy tányérsapkáját igazgató, morgó hangú tiszt.

– Levegőzők – szegtem le a fejem. – De már megyek is...

Követtek a körletbe, hogy a hétvégére vonatkozó eligazítást megtartsák. Közölték, holnap ismét az emberiség és az állam vagyonának önkéntes gyarapítása érdekében munkálkodhatunk. Ezúttal azonban nemesebb feladatot találtak számunkra. Mi lehetünk a közellátási disznófarm ganéjzói, s ezt vegyük

megtiszteltetésnek. Szart hányni nem akar ki mehet.

Tanulva az egy héttel korábban történelemből, különösebb ellenállás nélkül vállaltuk a nemes megbízatást. Végül is adjuk meg a királynak, ami az övé! Lapátoljunk ganéjt, ha az kell a jóléthez. Nehogy rajtunk múljon a paradicsomi állapot.

Amint várható volt, mára már valamennyien a tetvesedés különböző stádiumába kerültünk.

Fejvakarásunkkal igyekeztünk ezt jelezni – nem sok sikerrel. Maximum a rendőrök távolfartására teremtett alapot. Végül Józsi előrukkolt azzal, hogy biztosítsanak lehetőséget a fürdésünkre, mert megesznek a bogarak, ha így folytatjuk. S ha minket megesznek, akkor előbb-utóbb az egyenruhára se lesznek tekintettel. Tutira parancsot szegnek a tetvek, de lakmározni bemeleszkednek az egyensapka alá. Kellő ideológiai alapozás híján erről mit sem fognak tudni, így nem jelent majd törést a lelki világukban a rendőrvér szívása. És ennek megtételére már fel is készülhetnek, ha nem nyújtanak valamilyen megoldást a problémánkra. Még Béla is levette a tekintetét a megfigyelés alatt tartott pókjáról. Sikeres kurkászása kövér egyedét a körmei közé csíptetve megindult a rendőrök felé, hogy eléjük tárja a hatlábú bizonyítékot.

– Állj! – üvöltöttek rá, Béla azonban ebben is épp oly eltökéltnak bizonyult, mint a pókmegfigyelésben.

– Állj, vagy...!

Abdul vetette rá magát, és vitte le a földre, hangosan koppanva a szemközti vaságyak peremén.

– No, azért – nyugtázták, hogy nem kellett eszközözni folyamodniuk, majd sietve kihátráltak a rendtetűfélő őrei. Egyik-másikunk óvatosan vakaródzott egyet-kettőt a búcsúszó helyett.

Bélát is, Abdul is alaposan összetörve emeltük ki az ágyak alól. Az utóbbival kapcsolatban némi rokonszeny gyúlt a tekintetekben, ahogy – vetkőzését követően – meglátták a vállig lesodort hámú felkarját. Béla leginkább a fejét ütötte be, s ettől – az orra vére mellett – megeredt a nyelve. Alig lehetett arra bírni, üljön le a megszokott helyére, tartsa hátrahajtván a fejét és figyelje a pókot a mennyezeten, ettől hamarosan jobban lesz. Gáttalan fecsegése, nyugtalansága mindenkit ingerelt. Jobban, mint a pókbámulással párosult csöndje.

– Fogjátok már be a pofáját! – kiabálta Pista, a kiugrott pap. – Ezt az örületet nem lehet kibírni.

– Mindent ki lehet bírni – suttopta Abdul, szinte csak magának.

– Megint kezdted, te tetűfészek?! – emelkedett fel Pista a fekhelyéről.

Abdul pucér felsőtesttel elhagyta a lakókocsit, még mielőtt eldurvulhatott volna a helyzet. Elemér adta a lovat Pista alá, s arra ösztökélte, menjen Abdul után lerendezni a sértést. Pista viszont inkább Béla állát ütötte föl.

– Bámuld azt a rohadt pókod! – üvöltötte.

Béla ismét elhallgatott, mint egy lejárt gramofon. Zavarosnak tetsző apró, barna szempárját belefúrta Pista tekintetébe, akiben erre elakadt a szó. Percekig nézték egymást, akár valami kölcsönös felismerést.

– Béla, elég volt! – fakadtak ki egyszerre többen is.

Béla fölállt és kiment Abdul után. Pista leült az ágya szélére és füzérének morzsolásába kezdett. Elemér böködte az oldalát:

– Mi van, beszartál?

Pistát hidegen hagyta a piszkálódás. Némán imádkozott. Füzérének szemről szemre haladt.

Abdul és Bélát hamarosan bekergették. Mindketten vacogtak. Mindkettejük társaságát kerültük.

Egymását is. Bebújtunk az ágyunk magányába, vakaródzni.

Március 13. A közellátási disznófarm vályúiban annyi moslék lötyögött, hogy sajnáltuk kidönteni a ganéjra, amit aztán arra a két platóra lapátoltunk, amelyen érkeztünk.

Állítólag a mi ellátásunkra híznak a malacok. Napi szinten ötvenet is leölnek és földolgoznak belőlük, de én még egy apró húscafatot se láttam az adagomban. Miközben az állami szántóföldekre teríteni föl váltva kísértük – a kupac tetején trónolva – a kitermelt anyagot, láthattuk a mézarszék épületét, s az alattunk „illatozó” mellett is érezhettük a perzselt szőr és bőr émelyítő szagát.

Mivel a ganéjjal ketten mindig elhagytuk az őrzött területet, rendőri kíséretet is kaptunk, nehogy lefalcoljunk menet közben – habár nemigen lett volna hová. Az olvatag feketeföldbe épp csak tengelyig nem sülyedtünk. Ráadásul olyan végeláthatatlan rónára vitt az utunk, ahonnan legföljebb a nap mozgásából következtethettünk az irányokra, ebből meg arra, merre lehetnek még lakott települések. Az sokkal nagyobb gondot jelentett, a hepehupák földobálása miatt miképpen maradjunk fent a kupac tetején. A szarba-kapaszkodás legföljebb lassította röptünket. A rendőrök meg a Hammerből vigyorogtak a nyomunkban, mintha a hánykolódásaink vígjátéki fordulatokban bővelkednének. Kínunkban mi is csak nevtük kiszolgáltatottságunkat, hadd lássák, mennyire élvezzük a helyzetet. Szabadon röpködünk. A trágyánál puhábbra és melegebbre huppanni se tudnánk. Székesfővárosunk hullámvasútja se nyújthatna nagyszerűbb élvezetet – ezt próbáltuk közvetíteni. Ismerve a körülményeket és Bélát is valamennyire, nem akartuk, hogy ő is platóra szálljon. Már anélkül is éppen eléggé összemaszatolta magát a garicsokban. A hajába tapadva lógott az ürülékes szalma. A rendőrök viszont ragaszkodtak ahhoz, mindenkinek sorra kell kerülnie a lelapátolásnál. Béla nem úszhatta meg az utat. Ahogy felsegítettük a halomra, azonnal hanyatt dőlt, s apró, barna szeméit az égre meresztette, mint aki a csillagok felé tart. Hiába figyelmeztettük a kapaszkodásra, némán összefonta karjait és magáról tojt a világra. Így indult el a rakomány hátán, Elemér zsörtölődő társaságában. Így, önféledten, egy huncut mosollyal a szája szegletében maradt meg az emlékezetünkben. Menet közben a rendőrök Hammerje alá pottyant. Elemér szerint ugrott. Szinte azonnal meghalt – mesélte közönyösen. Testét ganéjjal fedették le vele, hogy ne látsszon, meg a varjak se kezdjék ki a nap végeztéig. A visszajövet kiállított jegyzőkönyvbe annyi került: „Szökés által ismeretlen helyre távozott. Felkutatni nem érdemes.”

Szerencsétlen Béla emlékének adózhattunk egy csöndes perccel, aztán mehettünk a következő garicsok aljzattartalmát lapátolni, mert az idő pénz. Ha henyélünk, hogyan akarunk meggazdagodni?

A nap folyamán egyre többen susmusoltak. Végül hozzám is eljutott a hír: eltulajdonítunk egy süldőt, vacsorára húst eszünk, ha minden rendben megy. Nagyobb dologgal nem kellett ehhez hozzájárulnom, mint falazni a „mészárosoknak” akkor, amikor csupán egy rendőr felügyeli a munkánk. El volt döntve, bármiféle zaj is keletkezik, a rendőrnek hová nem szabad eljutnia. A disznóvágás kezdetekor, az első visítás hallatán viszont a „fakabát” azonnal megindult az adott garics felé. Majdnem ugyanazt a hangot kiadva rohant elébe Péter, hogy lábszáron marta az egyik állat, és a fertőzött nyálától biztosan vérmérgezést fog kapni, itt pusztul el, ha sebét rögvest nem látja el egy orvos. A benti visítás ettől még tovább tartott, így Pista is előrontott azzal, teljesen meg van veszve az egyik állat, mert őt is megharapta. – Kiirt valamennyiünket. Lője le, biztos úr! – könyörgött a rendőrnek. – Ez egy vadállat. – Még mit nem. Többet ér, mint maguk együttvéve – jelentette ki. – Menjenek vissza a dolgukra, különben megbánják!

– Az isten szerelmére, ne küldjön a halálba! – s belemarkolt a rendőr bakancsába.

– A rohadt életbe, összeszarozott – fakadt ki Pista koszos keze nyoma láttán. Már nyúlt is a botjáért, hogy kimérje a jogos juszt.

– Letörölöm. Letörölöm – makogta Pista. Kabátja belső bélésével suvickolta csillogóra az összekent gojzerverrottat.

– A másikat is! – toltá előre a porosat.

Pista készségesen törölt, fényesített. A garics elcsendesült, a rendőr megnyugodott és visszafordult, hogy biztonságos távolságból figyelje a ganéjhordásunk. Hamarosan egy-egy béldarab is ott fityegett a lapát szélén. Aki tudta, a testével takarta, úgy vetette föl a platóra.

Huszonhárom különböző méretű részre hasították a malacot, de így is alig tudtuk a ruhánk alá rejteni az egyes darabokat, amelyekről mindent el lehetett mondani, csak azt nem, hogy tiszták. Ízüket viszont előre ott éreztük a szánkban, bár arra sem ismertük a választ, miben sütjük meg és milyen tűz fölött. Vagy nyersen faljuk fel? Két pofára? Innentől – szerintem – mindenki ezen agyalt. Senki sem sejtette, feleslegesen.

Délután négykor lefűjták az emberiség és az állam gyarapítására szánt „társadalmi műszakot”, egy ideiglenesen felállított katonai fürdetősátorhoz tereltek valamennyiünket. A bejárata előtt minden ruhánkat konténerekbe kellett dobálnunk. Nadrágunk szárán a ponyva alól kifolyó víz által föláztatott

talajra csúsztattuk a szerzeményeinket, hogy aztán – savanyú képpel – észrevétlenségig tapossuk a sárba. Senki se kockáztatott, senki se kockáztathatott. Bűnözésünk nem derülhetett ki.

Mielőtt a sátor alá léphettünk, – borotvagépek segítségével – tetőtől talpig szőrtelenítettek. Pucérnál is pucérabbnak éreztem magam, míg vacogva vártam a vegyvédelmi ruhások beléptetésére. Először valami maró folyadékkal verettek le. Hűvös és tejszerű volt. Így várakoztattak percekig, míg fehérre nem száradt a ránk permetezett, csak aztán állítottak a hidegvizes zuhany alá. A kijárat után a lemenő nap lehelete szárított, mint mindenkit az ég alatti várakozás során. Szürke zsákvászon ruhát osztottak és fekete műanyag kalucsnit. Nem kérdezték a méretünk. „Csereberéljünk úgy, hogy mindenkinek jó legyen!” Én azt vettem fel, amit kaptam és igyekeztem minél előbb eljutni a lakókocsinkig, mielőtt „megvesz az Isten hidege”. Nem érdekelt, hogy a nadrág leesik, ha elengedem, az ing mellben szűk, a kiskabát alja a térdem veri, a kalucsniban csúszkál a lábam. El akartam tûnni, távol kerülni a fürdetés helyszínétől. Senkit sem vártam be, bár többen is rám szóltak miatta.

Útközben idősebb asszonyok csoportjával találkoztam. Éppoly szürke hacukában voltak, mint én, csak kendő fedte a fejük. Egy tincs se kandikált elő a vászon alól. Két rendőr terelte őket.

Zsandárszitkozódásukból azt hallottam ki, renitensekkel van dolguk. Büntetésképp éjszakai munkára viszik őket. A konténerekbe gyűjtött ruhákat kell elégetniük a rendőrszállót fűtő kazánban. A fiatalabbak meg nem csak a levegőt, a „fakabátokat” is fölmelegíthetik.

– Mi van? Te is jönni akarsz? – rivallt rám az egyik rendőr, mert sokáig feledtem rajtuk a tekintetem.

– Isten ments – válaszoltam.

– Pedig közöttünk is akadnak ínycencek – lépett felém gumibotját lóbálva a csípője mellett.

Futásra fogtam. Kéjes röhögését sokáig hallottam a hátam mögül, még akkor is, amikor teljesen belevesztek a szürkületbe.

A lakókocsiban este pironkodva cserélgettük gönceinket, míg úgy, ahogy hordhatóvá vált a ruhatárunk. Keserű iróniával megalakítottuk a Golyófejű Csecsemők Társaságát. Öt perccel később – tûrhetetlen szervezkedést sejtve(?) – megjelentek a kommandósok és elhajtottak a vacsoraosztásra. Mire visszaértünk, átfésülték az ágyainkat, személyes holminkat. Türelmetlenül vártak, mert Jóska ágya alatt megtalálták az előző nap kapott táskákat. Először a tulajdonosuk iránt érdeklődtek, utána pedig, hogy honnan van. Minden kérdésükre rendre megfeleltem. Nem vártam, hogy visszaadják, és mindenestől adják vissza. Majd összeszedették a holmim, s átköltöztettek egy másik, távoli lakókocsiba, a 9321-esbe. Lámpaoltás után csak a naplómért lopakodtam át a régi helyemre. Észre se vették, mikor az üres ágyamba felkapaszkodtam, s lenyitottam a falat. Az elrejtett konzervekből kettőt Jóska párnája alá csúsztattam, a többit vésztartalékként hátrahagytam az üregben.

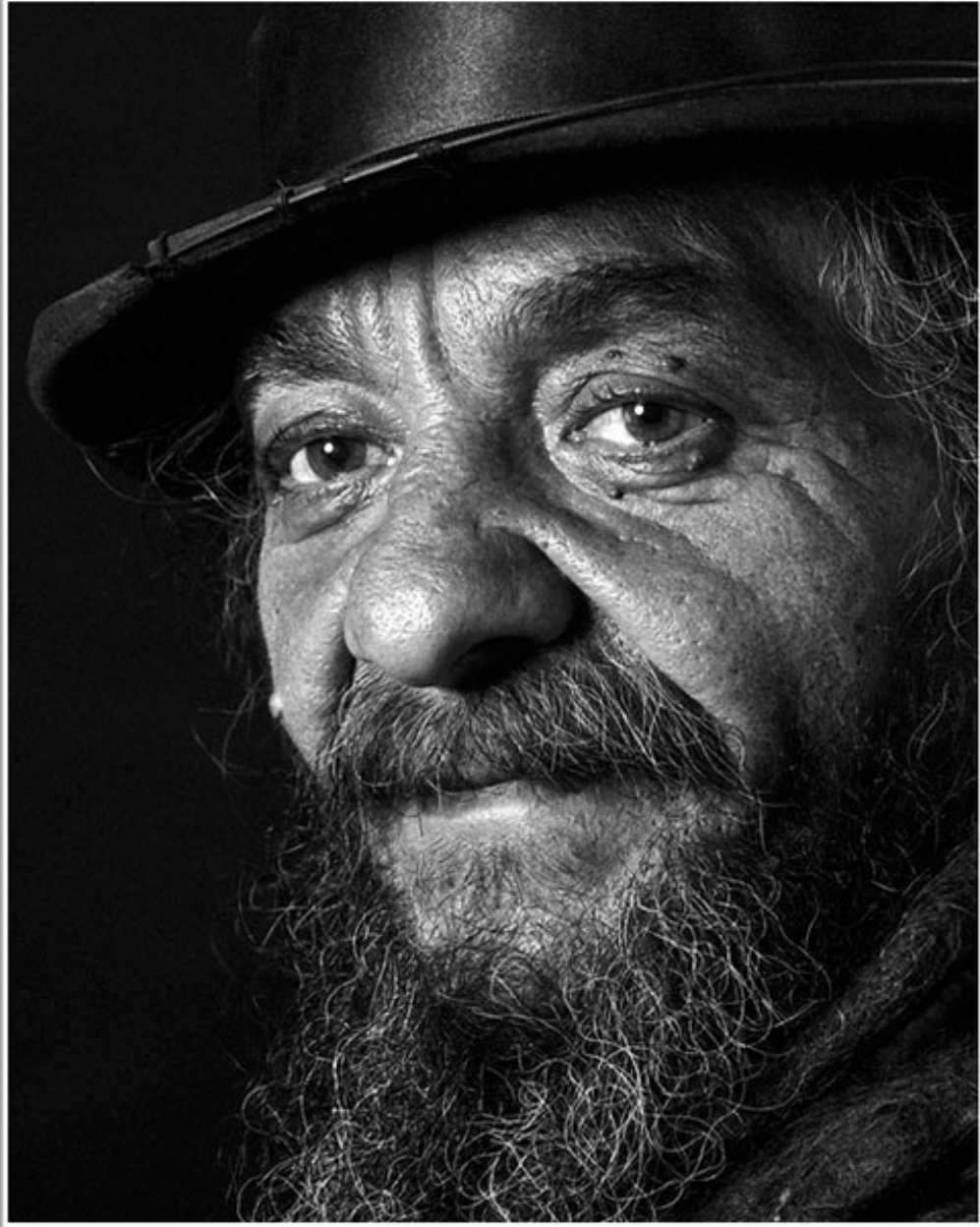
Az új társaság egyelőre idegen. A táskáim mindenestre felkeltették az érdeklődésüket. Az egyik tartalma kiosztásra került. A másikat csak lefoglalták. Azt holnap fogyasztják el.

Csupa jól táplált, kigyúrt alak közé keveredtem. Oly magabiztosak, mintha egy elit egység tagjai lennének. Ha akarják, erővel is elveszik a konzervjeim.

Vajon miért költöztettek ide? Hozzájuk képest girhes vagyok. Az okokat ők esetleg ismerik, én nem. Védtelennek érzem magam, meg a naplóm is. Hiába van felső ágyam ismét. Azt gyanítom, figyelnek. És egyelőre kívárnak. Jelentik-e, hogy egy órát távol voltam? Hogy motozok a takaró alatt?

Találnom kell egy közeli rejteket. Biztonságosat.

Holnap itt mire kelek? Bár látnék előre!

Bari Janó

VASI FERENC ZOLTÁN

Hősi halottak – Álomidőben

Órák menetelnek alvó testek felett
a XX. század katonacsizmái a senkiföldjén,
recsegnek-ropognak a havon doni álmok
a kinnmaradottak és a visszatértek
sebeinek képe lilásszürkén feldereng.
Volt még más is! A népszaporulat elegye,
a leigázott nők fogantatása és deleje,
egy ősz avartüzei gyúltak Párizs után...
messze ment a század, eget célzott, földet ért,
hitet-hitetlent egyként fektettek alkotmányba
s kitört a vész, hegyeket tarajlott völgyek fölé,
felzsongult a darázshad, s az önkény sorompója
hol transzport-vonatok után maradt a légszakadt lobogója
hazánknak, s míg fillér csusszant, s állt a vár,
míg pengőn forgott a becsület, s névértéken rab mereng,
életfogytos politikaiak emlékeiben lógó lábakon
rangban-rendben előljárók, mint keresztfás zubbonyok...
Alszanak a csendben asszonyok, gyermekek,
s a város, ország fölött útra kelnek a temetők,
elvesztek a kendők, elmarad a szemérem,
álmok masíroznak keletre, s bakák húzódnak össze.
Ez a XXI.századi hajnal: csendőrendjel.
Nagyanyám örökálma: törvény nyelve.

Tata, 2010. II. 1.

Árny – Örökség I.

A kerti fűre bolygó neszül
harmatcsepp ül mályva rezdül
gyerekkori otthonomnak
Nagyszombatján
meghalt Anyám

S nem sírtam én –
fel-alá fel-alá –
nem zokogtam
csak később
csak később
nagyon
Anyám

Két évre rá
nehéz évek
s két hónap
rá néhány nap
leomlottak
a börtönfalak
éjfél körül éjfél előtt
Úrnapján
a mécses lángja
elhanyaglott
s Utánad ment
Jóapám (is)

A kerti gazra Nap nehezült
A kerti kút kiapadt
Csikorog a hang
üres vödör üres vagy

A kerti fűre – fű a szél -
árnyékom fennakad
beszakadt a föld

S csak a Sarkcsillag
csak a Sarkcsillag
mi velünk maradt.

BOZGOR ELIAN

Bódognép? És jómagyar

Jászai M.-asszonynak

“Minden szinten uralkodik a cukizás.”
(Előmottó; egy e-lapból)

Hiányzik Magyarország. De nem hiányoznak a magyarok...
(Ő is mondhatta...)

Szülők, nagy- és dédszülék: nem rigolyás szenilek, nem akadék-zsémber vén szarosok. Férjek-feleségek kikapók-csábulók is csak mint előzőn. S gyerekek se apátlan-anyátlanok; nem ám a Nagy Könyv kétes betűi! A barátok – faszagyerekek, a főnökkel megyen pici-pacsi, a munkatársak nyugi-szakik. Szomszédok pedig: cuki-nyuszik...

Fenti mondatok: nem holmi családi-együttélési illemkódexből valók, hanem felmérés készült európai népeknek elégedettségéről: köztük magyarokééről. Hellyel-közzel sejthetők is statisztikusan kalkulált “hibák”, tévedések...

A vizsgáldás fősodrában a *kapcsolatok* álltak.

A magyar ember a *legelégedettebb*: szüleivel, gyerekeivel, feleségével (férjével, szeretőjével?), ismerőseivel, kollégáival; stb. Mármost abban, ahogy azokkal “kapcsolatait ápolgatja”.

Természetes, hogy saját magával is elégedett.

Lenne annyi barátja-néja, hogy szakad azoktól háta, főnöki tenyerekből cukorkáz (most is lelkesen sörözik-virsliz valamerre...), s vasárnapi pikniken vagy misén énekelget (a 6779-es számú nyelvjárás szerint) angolkórusban, s az egészben – hőkkenet erre, bökkenés amoda – mind-mindben: lányok-asszonyok járnának élen. (Akkor is, ha nem illeszkedik ebben – pl. “népnek kormányzata”. Igaz, nekik vannak is eszközeik: borotváik, bajusztrimmelők-kötők; adott nekik krém, festék, viselet..., etc. is ahhoz, hogy igazodjanak világhoz, mely – úgy látszik – autent világ, saját világ. Vakolt-világ. Nosza, rajta, derék menyecskek!... várnak a súlyemelőtermek; ahogy a csini fiukat meg várják a “szép”-nek pacsulidobogói...)

Hogy *múlt* századokban még – ha politikában nem is (“rapszodikus tartók” és “kóvály-valamik” mennek arra: mint mondva: takonnyalpácós turhaarc...): de mégis: művészetekben, tudományokban emelkedő repülés-íven, s elég-szám is jött e népből... költő, muzsikus, s egyéb; matematikus, mérnök-kémikus, biofizikus, stb.

És a nagy népi-kárpáti *keveredésből* mintha valahogy már nem sok “hozam” mutatkoznék (pedig hogy lelkendett még ezen kerszkoji Hrabal-apó!... Tényleg, a háborúk irtásai, amikre feltámadottak az európai gének..., neki az *ázsijajijak-nak!*).

Persze, perszehogy... “jó”-neveltség, kiképzett sosecsalutkozhatunkbenned s “csak-így-tovább”-nak is derekassága... nemzetközi az; meg díjas. Elég lehetséges, hogy szoktatta magát a magyar – szoktatták is volt őt s szoktatják folyamatosan ahhoz (dehogysis tatár, dehogysis “lófarkos-turbános”): hogy “egész emberi nemet szeressen!”. Miként azt világnak árvái csinálnák. S nem csoda aztán, hogy “elégedett” is az efféle. S hogy egészre tukmálhassa magát; elvégre mégis így működnék; de sanda gyanúnk támad: mégpedig az, hogy se magát, se mást (másikat), sem “fajtáját” nem igazán szíveli az ilyen elhagyott. Sőt...

Csakhogy valamivel – e keserűségben, sértettségben, dühben, tehetetlenkedésben, irigységben?, stb. – ki kellene jönnie költött “élet – az életért”-ábrázatával: melyet állótükörben bámul, s világnak is mutogatna. Ha...

De “látvány”... se neki, se világnak: nincsen ínyére (ahogy még apáinak-szépapáinak-anyáinak se lehetett túlzottan ínyére... magáén. Viszont? – azok legalább – kirugdosták a házaló Tükrosembert).

Aztán már majdnem is érthető: hogy mért rugdossa is nagyanyját – négy-ötévesforma unoka; bolt előtt. Amiért nem kapott mama-attól csokoládét?

Hogy apa miért üt agyon fiut, s hogy mért dob latrinába (hová is dobhatna!): szegény lányanya vagy *neo-asszony*: újszülöttet.

Hogy kiskamaszi szomszéd-pajtikák miért puhítanak husáanggal, halálig: szomszédot, aki (már) nem barátkoznék velük.

S hogy mért robbantják főnökre – mert ciki-muki? – annak házát, autóját, s lepik- ölik le, éjidőn lepve azt meg: családját. Stb.

*

A nuberki székhelyű *Ingyen Boldogélet*-kiadó ugyancsak végzett felmérést; mégpedig a “Racionálé” multikapitális bi-enter-kommunikális (Locsogda) fundátum megbízásából.

Ebben is interjuvendóztak megeriket; keresve ezeket kedvesebb helyeken: p. o. kocsmákban (főprogram haveri sörözgetés-borozgatás közepett), vagy házukban-lakásukban is; miközben ez alanyok televíziót néznek: sportközvetítést, pókermeccset... mulató tinglitanglit... (amire már asszonyok is imádva nyilakozandnak).

S talán ágylábaknál is érdeklődve: ott, amerre az ún. szerelemről, mint *elsőről* feleltek föl. Lévén, hogy kicsinység s talántán sejtetnének nálunk: hogy szerelem (szex?), barátság, etc. s otthon parlag-tartalmai: ezek (melegségre?) majdnem is 90 százalék nyilatkozott, s előbbiknek elsőségére... (S határozottan nem is hisszük, hogy rosszkedvek csillapításában szerepe lehetne masszírozóműhelyek (!) keresésének, s hogy éppenség olvasásra fanyalodának ezekre. Ha máskor nem is: magoknak bánat-idején. S hogy milyen sok InterSzetszalonna-lehetőségek is dukálnának nekik (játék? játék?... Mi más?): ahová menekülnek?...

Anők viszont (megint avantgárdén) egy-egy ruhadarabbal akár..., “fél tudják nyomni” a porból – magukat. Hiába, a magyar igénytelen (szittyá?) teremtménye a Természetnek; s kevéssel beéri.

És hát, a szárnyas... toronymagas boldogság! A tartós... nem betét! (nem “betét”) s nem is béke! De nem is konzerv. Hogy akkor micsoda?!

Szerelem!

A szerelem: mindenekelőtt: család s cimborák..., barátnék előtt is. Bizony! A boldogság pedig mindenféle *lefegyverző*! Gratulálunk is magunknak. Csak gratulálhatunk...

Node! Node?!

Utóvégre is annyi testvér, felebarát stb. lófrál erre, csak épp közös ház-haza, otthon nem adatik együtt-bakancsoláshoz. De legalább *meg-gyühet* – e mutatóványoktól (söü-től) – az ember fiának (élete)kedve.

S jól is van ez így, jóképpen az. Jón.

Nagyon is jón lenne...

BÖRZSÖNYI ERIKA

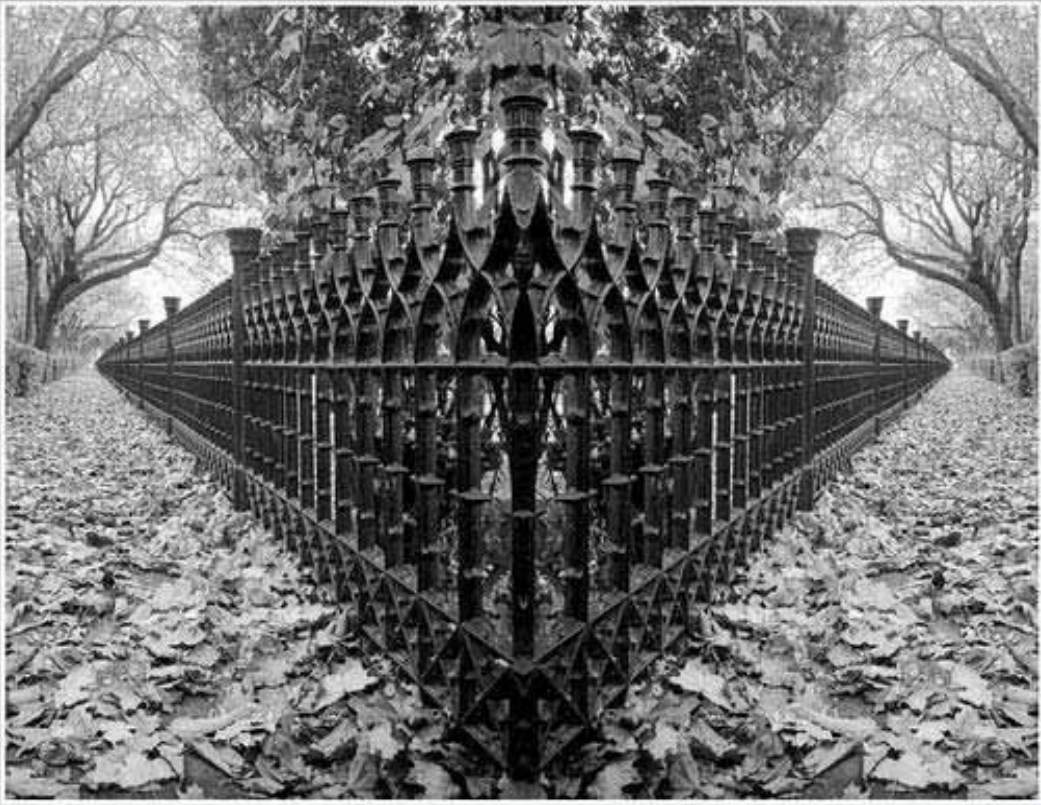
versei

A titkos kertben

Látom magamat, egykori
boldog arcomat
nyár utolján
a titkos kertben,
amint elhullott körtét,
hajlogatva, szedtem.
Nem tudtam még, soha többé
nem szedek én
ott sem diót, sem körtét.
Elmúlt a nyár, vele
a kert emléke is elsüllyedt.
Látom magamat,
emlékező, de még boldog arcomat
konyhában már,
harapom a valóságos körtét
s nem tudom még,
hogymindez nem más:
csak emlék, csak emlék.

Csigaház

Ahogy a járdán fut
figyelmetlenül, lába
belerúg egy csigaházba
sarkon penderül, s a
szegény csigától azonnán
elnevezést kér, eközben
felrémlik előtte
saját kislány önmaga
nyári mezítlábas valósága
ahogy meztelencsigára
lépett, kiűzni képtelen
most félévszázad múltán
agyából ezt a képet
s megfogamzik benne
ugyanaz a hátborzongató érzet:
mit valaha érzett, kicsiny meztelen
talpacskái a hűs, nyáresti járda
kövén, ahol minden szeglet
neki visszaköszönt, a járda, egy hely
jó ismerős, s rajta a nyálkás csigatest
melyre ötévesen rálépett, újra
érzi azt a borzongató rossz érzést
hátrafordulván a félrúgott csigaház
látványa repítette vissza őt a múltba
egy kép, melyet soha meg nem unna:
kicsinyke önmaga, a nyári kert, udvar
virágok és megannyi pocsolya.
Lelkében annak a régi kertnek örökre
ottmaradt lenyomata.

Sarkítás 1998, Ica Orix 1925-ös 10x15-ös síkfilmes gép

KEREKES TAMÁS

Beszélgetés Alexander Dumas-val

- Jó színben vagy? A siker teszi?
- Posírozott fűrjtojáson és avokadómártásos borjúmirigyen nem lehet vékony az ember. De egy cointreaut meginnék. Különben meg nem is megy már annyira jól.

(Párizstól kb. 15 km-re, Port-Marly városkában gyönyörű környezetben, egy domboldalon fekszik a Monte Cristo kastély, amelyet id. Alexandre Dumas építtetett.

A kastély egy romantikus, bájos parkon keresztül érhető el. A park nem hatalmas, de igazán kellemes a séta a fákkal, vízeséssel, barlangokkal és régi kövekkel tarkított dimbes-dombos úton.

A parkban két épületet találunk a XIX. századi reneszánsz stílusú kastélyt és az If kastélynak nevezett neogótikus pavilont (kastély). A gyönyörű, díszes homlokzatú Monte Cristo kastély az id. Alexandre Dumas életét mutatja be. Számos dokumentumot, bútort, a szalonban mozaikot és színes, festett üvegablakokat találunk. A többszintes kastély épületben a látogatást Dumas családfájának bemutatásával kezdjük és a több évig tartó oroszországi utazásának emlékeivel zárjuk.

A Monte Cristo kastéllyal szemben található az If kastély, amely Dumas híres regényét, a Monte Cristo grófját eleveníti meg. Az If kastélyban, amelyet egy tó vesz körül az író, id. Alexandre Dumas dolgozószobája látható. A pavillon egy kis szigeten áll, homlokzatán Dumas fő műveinek címét olvashatjuk, mint Monte Cristo grófja, a Három testőr, A fekete tulipán, A királyné nyakéke, stb.

Az 1846-ban igen költségesen épült kastély Dumas igazi otthona volt. Nagyvilági élete, a hitelezők nyomása azonban arra kényszerítették, hogy először a berendezést, majd egy évvel később az oly szeretett Monte Cristo kastélyt, a "földi paradicsomot" feladni kényszerült.)

- Nem is tudtunk nemzetközi kapcsolataidról, noha Te írtad A jávai orvos-t, hirtelen kéziratod bukkant fel Oroszországban.
- Igen, a Moret gróf kéziratát annak a Pavlovics Nariskin orosz hercegnek ajándékoztam, akinek a birtokán vendégeskedtem.
- Ha már itt tartunk, mit szólsz a franciaországi muszlim előretöréshez?
- Kedves vagy, hogy szóba hozod. Kevés kortársamtól vitattak el annyit, mint tőlem. Még azt is kétségbe vonták, hogy Davy de la Pallatiare-nak hívnak, pedig igazán nem ragaszkodtam ehhez a névhez. Születési anyakönyvi kivonatomban alapján apám egy ideig sant-domingói volt, én azonban már Villers-Cotters-ben születtem, ebben a Laon és Párizs között fekvő, Aisne megyei városkában, két mérföldre Ferte-Milontól, ahol Racine és La Fontaine született. Nagypám rangját, a márki címet XIV. Lajostól kapta 1707-ben, de aztán San Domingo-ban telepedett le, ahol óriási kiterjedésű birtokot vásárolt.
- Igaz, hogy kígyók mentettek meg?
- Félig-meddig igaz. Egy tábornok, kinek neve feledésbe ment-aki a sziget visszafoglalásával volt megbízva, leleményes tervet eszelt ki: a Jamaikában föllelhető legmérgeesebb kígyókból egy hajórakományra valót áttelepített Santo Domingóra. Néger kígyóbűvölőkkel fogatta össze a hullóket, s nekik kellett szabadon eresztetni. A hagyomány azt tartja, hogy alig egy hónappal később a kígyók az utolsó szálig elpusztultak.

Anna

KOVÁCS T. ISTVÁN

KÜLÖNLEGES OLVASMÁNYAIM

A legvitézebb honvéd ezredes

Jártunkban, keltünkben, nevezetes emberek, áldozatok és hősök lábnyomába lépünk. Történelmi táj ez, ahol élünk, itt a Duna-Ipoly szögletében. Utcák, terek és temetők őrzik az emlékeket. Március 15-én a kisunokám is el tudta már nekem mondani a Nemzeti dal és a 12 pont kinyomtatásának történetét. Meg is kérdeztem tőle, a hozzánk közeli, nemrég megszűnt váci, középvárosi temető felé mutatva;

Hát azt tudod-e, hogy *Heckenast Gusztáv*(1811-1878) társa, *Landerer Lajos* (1800-1854) nyomdász sírja itt volt még nemrég a lakótelep közelében? Néhányszor magam is jártam ott, s szóvá is tettem illetékes embereknek, hogy méltatlanul gondozatlan az a nemzeti emlékhely.

Arról, hogy a temető megszűnése után mi történt, *Cservenák Péter*, a Váci Városvédők és Városszépítők Egyesületének tagja azt tudja, hogy Landerer földi maradványai az Antropológiai Intézetbe kerültek. A Tragor Ignác Múzeum megbízott igazgatója, *Forró Katalin* úgy tudja, hogy a sír fölött álló szerény obelisket a város valamely önkormányzati illetékesei szállították el sok más, egykor élt neves személyiség emlékét őrző művekkel együtt, mert a tervek szerint lesz majd egyszer egy kegyeleti park, ahol ezeket elhelyezik. Lehetne még sorolni azok nevét, akik itt, vagy innen származva tettek sokat és hoztak áldozatokat a népért, nemzetért, haladásért. Ám most, április tizedike táján, az 1849-i híres váci csata évfordulója közelében úgy gondoltam; *Dobai Jánosnak*, a nyugtalan természetű, nyugdíjas honvédtiszt, hadtörténelmi kutató-író kiskönyvét veszem kézbe. *Földváry Károlyról*, a legendás honvéd ezredes hőstetteiről, forrásmunkák felhasználásával ő szerkesztett figyelemre méltó könyvecskét.

Földvárynak meglehetősen nagy kultusza van a városban. Teret neveztek el róla, emléktábla őrzi az emlékét, a róla elnevezett iskolában évenként Földváry-napokat rendeznek.

A Vahot Imre, Békés István, Nagy Miklós, Márkus István, Gracza György, Huba László, Koltay-Kastner Jenő, Rüstov Wilhelm, valamint korabeli újságok, Degré Alajos visszaemkezései, Breit József: Magyarország 1848-49 évi függetlenségi harcának katonai története. a HM. hadtörténelmi Intézet és Múzeum képes dokumentumai c. munkák alapján összeállított kiadványt a Váci Városvédők és Városszépítők Egyesülete adta ki 1994-ben. A kiadványt Szalay István elnök jegyezte, Brozsek Béla tipografizálta.

A könyvecske bevezető soraiban az olvasható, hogy Földváry Károly, ikertestvérével, Sándorral, 1809. november 26-án született a csíkszéki Gyergyószentmiklóson. Édesapja *Földvári Földváry Pál* is katona volt. Nyugdíjas őrnagy, aki végig harcolta a török és francia háborúkat. Fiai katonai intézetbe kerültek. Károly később Erdélyben szolgált, de 1834-ben lemondott a rangjáról, s csak az 1848-i fordulat hírére sietett Pestre. Hamarosan *Damjanich János* parancsnoksága alatt lett századosként egy olyan honvédszázad parancsnoka, amelyben a korabeli társadalom minden rétegéből szervezett katonák szolgáltak. Döbbenet nézek a könyv lapjaira. Eddig is tudtam, hogy a Habsburg monarchia fellázította ellenünk a nemzetiségeket. Ám, hogy a megosztottság átka ilyen erőket mozdított meg ellenünk, az eddig elkerülte a figyelmemet. Nincs mód arra, hogy részletesen ide másoljam azt a történetet, mely szerint Damjanich harmadik zászlóalja Óbecsén esett át a tűzkeresztségen. 1848. július 14-én 15 ezernyi szerb és rác felkelő ellen küzdött a magyar csapat. Ezt követte a szenttamási, a törökbecsei győzelem. E csatározások során szenvedett olyan súlyos sérülést a bal szemére Földváry, hogy ezentúl csak az egyik szemével látott. A déli területek nevezetes csatája volt a jarkováci is, ahol a hadicsel következtében majdnem elveszett Damjanich csapata, de Földváry zászlóalja szuronyrohammal mentette meg a helyzetet.

1849 március 5-én Szolnok bevételénél is Földváry egységének szuronyrohama döntötte el a harc kimenetelét. Ami pedig a lengyel-magyar örök barátság szép és szívmengető emléke; *a velünk harcoló Lengyel Légión Woronieczky herceg* vezetésével tört az osztrák dragonyosokra.

A tápióbicskei győzelem után már alezredes. Isaszegnél *Klapka* csapatait menti ki az osztrák gránátosok szorításából. Innen vezetett az út Vác felé.

Windischgrätz az isaszegi vereség után Buda-Pest visszafoglalását igyekezett megakadályozni. Hátsó támadástól nem tartott, mert *Ramberg tábornok* több mint nyolcezer fegyveressel és 27 ágyúval őrizte Vácot.

Görgey pedig a főváros megkerülésével Komárom felszabadítását tekintette a fő célnak, gondolván; ha ez sikerül, az osztrákok úgyszólván kénytelenek lesznek a fővárost elhagyni. Komáromhoz azonban a Vác-Ipolyság-Léva útvonalon lehet hozzá férkőzni. Így aztán *Ramberg* hadtestét *Klapkának* kellett Verőce felől, *Damjanichnak* szemből támadnia.

Azt már a történelemtudományokból is tudjuk, *Damjanich Veresegyházi*ról indult és Sződön át, szakadó esőben vonult fel a város ellen.

Ramberg időközben megbetegedett és helyette *Götz tábornok* vezényelte a magyarok elleni védekezést. Idézet a könyvből: „*Damjanich, nagy csontos lován a harmadik zlj. Elé ugratott, s bizalmasan beszélt a fiúkhöz.*

-*Gyerekek! Hát bemenjünk Vácra?*

-*Be bizony, mert itt künn nagyon esik-válaszolja egyik fiatal hadnagy a zászlóaljából.*

-*Igen ám, de német van Vácra! Hát kiverjük a németet?*

-*Kiverjük! –zúgta most már lángragyúlt arccal az egész zászlóalj.*”

Klapka útegei a vasút melletti dombokról szólaltatták meg az ágyúikat. *Damjanich Dél felől*, a városba vezető *Kőhídnél* igyekezett betörni. Itt is a lengyel légió kezdte meg a rohamot, de a szörnyű golyózápor elől meghátrált. Ekkor lép előre a *Földváry Károly* vezette harmadik zászlóalj.

Ahogy a könyvben olvasható; „*Földváry Károly megy elől, kezében a Szűz-Máriás lobogó. Már a híd feljárójánál van, midőn egy ágyúgolyó kisöpri alóla a lovat. Földvárynak azonban semmi baja. Bámulatos fürgeséggel, mint a párdúc, talpraugrik, új lóra pattan, aztán ismét előre. Néhány perc múlva a nemzetiszín zászló megint lehanyatlak. Földváry alól kidőlt a másik paripa is. Ezt is golyó terítette le. Hanem a vitéz parancsnok -igazán csoda- megint sértetlen maradt. Pillanatnyi zavarodás állt be: de csak pillanatnyi. A másik percben már újra fönnyel lobog a zászló: büszkén, diadalmasan, s messzi cseng Földváry hívó kiáltása: Fűk, utánam!*”

A város felszabadult. Elterjedt a hír, hogy *Földváryt* nem foglya a golyó.

A harcban halálos fejlövést kapott az osztrák generális. Generál *Götz-öt* katonai pompával temették el az alsóvárosi temetőben.

Földváry zászlóalja, amelyhez mindvégig úgy ragaszkodott, hogy még a dandárparancsnoki ajánlat ellenére sem hagyta el katonáit, ott volt és hősként viselkedett a nagysallói, a komáromi és a budavári csatában, s vitézül vívta meg az utóvéd harcot 1849 július 15-17-én az orosz betörés ellen. Szintén Vácra, amikor a magyar csapatoknak el kellett hagyniuk a várost. Most is Sződ felől jött a veszedelem. Olvasható, hogy a *Duna-Hétkápolna* mellett, a dukai hegy tövében, a *Gombás-patak* kanyarulatánál öreg estig folyt a véres küzdelem.

Nem tudom, hogy megírta-e már valaki azt a legendát, amit *Tóth Zsiga Miklós* vállalkozó mesélt el nekem a csörögi sajtgyár futballpálya nagyságú pincéjében, kisebb ház méretű boroshordók előtt. Úgy hallotta, hogy a harcok idején a cári katonák betörték oda és kiverték a hordók oldalát. Részegségig itták le magukat, az ital meg csak folyt, folyt és ellepte a részeg martalócokat, akik belefűltek a bortengerbe. A magyarok nem adták olcsón a várost, amelyből a polgári lakosság is kétségbe esve menekült, nehezítve a visszavonulást. Ebben a harcban *Földváry zászlóalja* az utóvéd feladatát töltötte be hősiességgel. Nem futottak. Harcolva húzódtak Rétság felé. Az van írva ebben a kis könyvecskében, hogy *Földváry* saját kezével fogta el az első orosz katonát és nevetve mutatta honvédeknek a remegő kezét.

Mint mindig a történelemben, most is túlerő győzte le a magyart. Világosnál *Földváry ezredes* is letette a fegyvert. A harmadik zászlóaljtól még akkor is tartott az ellenség. Ötvenezer orosz katona és hetven ágyú, égő kanóccal állt velük szemben, nehogy még ellenálljanak.

A hős honvédezredest halálra ítélték, de az ítéletet kegyelemből 18 évi várfogságra változtatták, majd a nemzetközi közvélemény nyomására 70 társával együtt kiszabadult, s nyárádfalvai birtokán élt. Ám az 1852 évi, magyarországi látogatásakor ismét elfogták, s azzal a hamis váddal, hogy őt *Kossuth* Erdély

ideiglenes katonai főnökévé nevezte ki, két évig Salzburgba internálták, ahonnan 1857-ben Pesten kapott felmentést.

A harc és háború nem öncél volt a számára. A szabadság eszméje vezérelte -vonhatjuk le a következtetést az ő történetéből. 1862-ben az olasz függetlenségért harcolni, *Viktor Emanuel* olasz király szolgálatába lépett, mígnem az is kibékült az osztrákokkal, s onnan ő több emigráns társával hazatért. Többé nem katonáskodott. A magyar kormány a ceglédi vallás-alapítványi uradalom főtitkjévé- igazgatójává nevezte ki. Néhány év múlva erről is lemondott, s Cegléden élt visszavonultan, haláláig.

Köszönet és elismerés illeti Dobai Jánost, ezért az ismereteinket bővítő jól szerkesztett összeállításért.

BEMUTATJUK

Ahogy a levél hull a fáról

Fekete István fotói

Amikor az ember belép egy műterembe, először is a környezetet veszi szemügyre. *Fekete István* váci fotóművész alkotószobájának is megvan a kellékek, lámpák és más tárgyak által teremtett hangulata. A látogató figyelmét azonban pár pillanaton belül *Bari Janó*, a városban élő festőművész jellegzetes alakjának portréja ragadja meg. Nem is engedi el. Szüntelenül vissza-vissza kell rá pillantania a fal magasáig.

A mester, számítógép előtt ülve kínál helyet, a másik székre. Aztán elmondja, hogy 1956-ban született Balassagyarmaton, de már négyéves korában Vácra települt a család. Tösgyökeres vácinak tartja magát. Imádja a Dunát, az utcákat, a várost, amely tele van gyönyörűséggel.

A váciak *Neufeld Anna díj* kitüntetésének birtokosa.

A mai piarista gimnázium helyén működő, korabeli Löwy Sándor Gépipari Szakközépiskolában érettségizett 1974-ben. Ezután Budapesten felvételizett a képzőművészeti főiskola festő szakára, ahová nem vették fel. Nem bánta meg, mert kárpótolta az a lehetőség, hogy keresztapai segítséggel nyomdásztanuló lehetett az Atheneum nyomdában.

-Az még a Gutenberg galaxis, az ólombetűk korszaka volt. Nagyon megragadott a betűformák szépsége. A Petit, a Nonparell, a Bodoni félkövér, a Karnak világos, a Garamond és a többiek -sorolja. -Elvégeztem a kétéves szakmunkásképzőt, megtanultam a kézi betűszedést. Később egy kisebb nyomdába kerültem, ahol már bevezették a nagyobb szabadságot adó fényszedést. Ott már több lehetőség kínálkozott a betűk változatos alkalmazására.

A nyolcvanas évek közepén felvételre jelentkezett az iparművészeti főiskola tipográfia mesterképző szakára, ahol 124 jelentkező közül mindössze tizenkét felvételizőt vettek fel. Köztük őt is.

-A tipográfia és a fotózás a főiskolán kapcsolódott szorosabban egymáshoz, itt érintett meg a fotográfia, azon belül is a camera obscura. (*Kocka alakú zárt doboz, melyen csak kis átmérőjű nyíláson, kis keresztmetszetű, pár tized mm fény-nyalábok tudnak áthaladni. Új MagyarLexikon. A szerk.*) Ez az ősi, archaikus technika megbabonázott engem - említi a kezdetekről szólva.

A klasszikus tipográfiai munkák után, egyfajta alkalmazott grafikus-fotográfus tevékenységet folytatott. Ez jelenik meg ma kiadványokon és könyvborítókön, naptárakon.

Önszorgalomból, két évig folyamatosan fényképezte a váci főtér átalakítását, amelyről könyv is készült.

-A kép tehát nem csak kiállítási tárgy, hanem várostörténeti dokumentum is, így válik az utókor képi emlékezetévé - mondja.

-A digitális technika megjelenése a fotográfiában alapvetően megváltoztatta a kép készítés folyamatát. A kép már csak nyersanyag, amit a számítógép segítségével szabadon módosíthatunk. A füstfotóknál igyekeztem a formára figyelni és csak a színeken változtattam. Ezzel azonban óvatosan kell bánni, mert, ha összemossom a határt a festőiesség és a fotó között, akkor bizony hazudok önmagamnak és a nézőnek is. Így beszél műhelytitkairól azzal folytatva: -Analog technikán nőttem fel, így mind a mai napig fényképezek filmre is. Sőt, építettem a Mamiya RZ 6x7-es vázra egy speciális portrészervezetet. Kimondottan műtermi, fekete-fehér portréfotókat készítek vele.

-Igazi, szép művészfotók lehetnek- vélem én, de István nem akar a nagybetűs művészetről beszélni.

-Nem tudok a magam dolgában eligazodni, hogy amit éppen elkészítettem, az most egy művészi alkotás vagy sem, legyen ez az utókor gondja. Én inkább meditatív típus vagyok. Elmélázok amint felhők vonulnak az égbolton, ahogy egy falevél lehull a fáról. Vagy akár a modell, amint ott ül a műteremben, ahogy a fények játszanak rajta. Egy karakteres férfi arca, egy fiatal hölgy finom vonásai izgalomba hoznak. És azon

gondolkodom, hogyan tudom az egyéniséget képileg megjeleníteni.
Látni és láttatni, megmutatni, hogy értéke és jelentése van olyan dolgoknak, melyektől mi magunk naponta közömbösen eltekintünk. Megállítani a nézőt. Ez a művész dolga. Áprilisban a váci Vörösházban *Orvos Andrással* közösen rendezett kiállításon Fekete István, *Semmiségek* címmel mutatta be füstfelvételeit. Íme! A fehéren felszálló cigarettafüst is ébreszthet bennünk képzettársítást. Akár lírai érzéseket is.

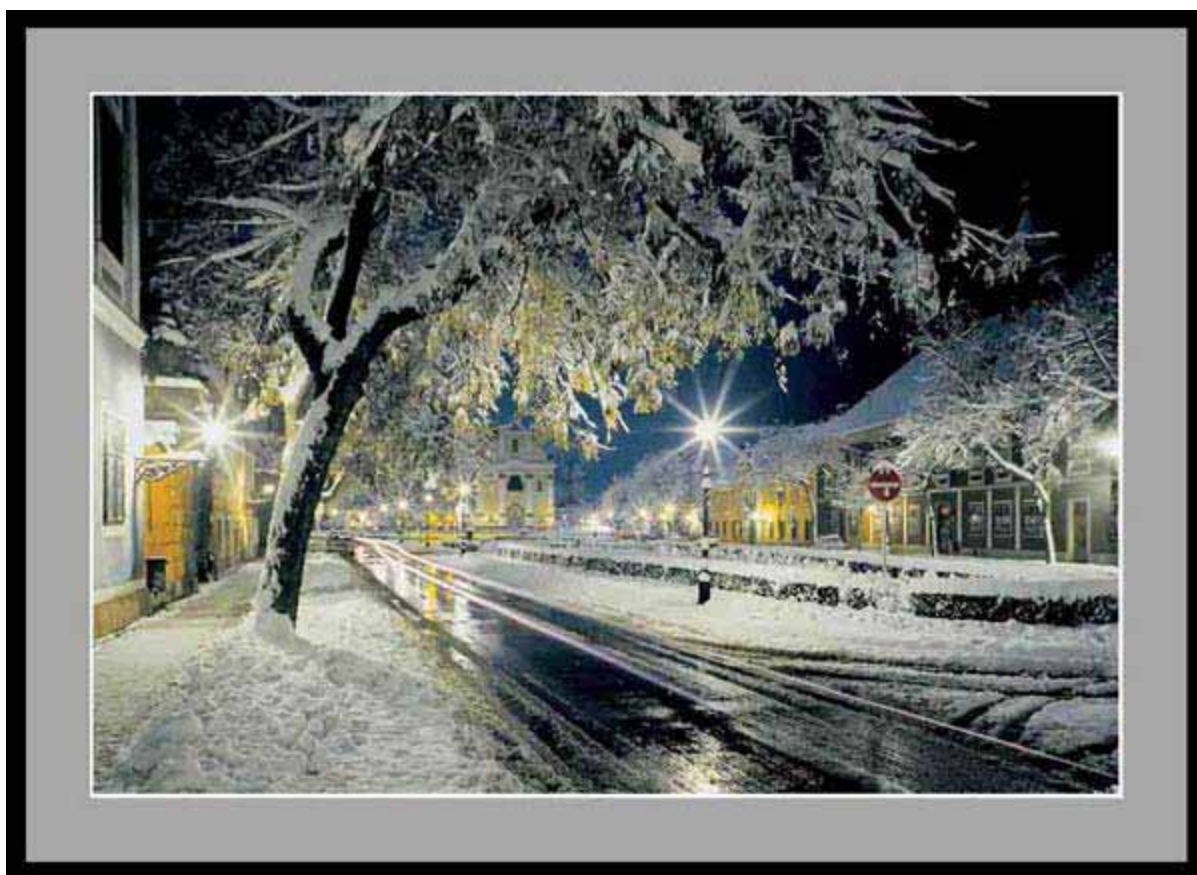
Kovács T. István

Fekete István: Önarckép (digitális technika)

Füst akt 2007, digitális technika

Régi váci főtér télen 1996, Linhof technika 6x9

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Csín - Bín

erek-lyeimben chi csíja, fénymagjaim,
hüvelyük a zacskónyi én, a por,
tapogatózzál, matass és mutass,
egy ösvényt, az enyém, végén menhirt
az elveszett délibábjaimért,
spinekkal ütemezek, és pánoktól
zenét, de a kor fülemet tépi
a hallgatásaimért,
ráhangolódó jajt hallásaimért

csín-bín

egyed a lecsót, a lecsót, a lecsót,
a töltött káposztát, a paprikás csirkét,
a fenséges birsalma sajtot,
... lassan emlék lesz, globális emlék a
zegzugos agysitt ömledékben,
a már, vagy a még,
... lassan látomás, ez is, az is,
az ezredéves pókhálók csínomjai,
ugorj, ugor, ... ez is koppintott,
szláv ugorka, ... habsburgsárga zöltség,
te lázas, ... orvost, ... félrebeszél

csín-bín

rovott múltú fia vagyok, fát vágott,
hordott, és szenet, és megrovásokat,
szálkák, rovasok, rovasok égtek,
fél élete ráment az egészre,
vagy fordítva, ... lásd, ... néhai,
kereste becsét, becsületét, jövőjét,
vérbe vöröslött ködök szónokoltak,
neki, hogy indulj, indulj, ... és nem,
nem vették fel akkor sem, mikor lába
már vitte, ... szíve zihált kenyeréért

csín-bín

kecskecsöcsû szőlők csábítják agyam,
mikor is ettem belőlük, ... nincs emlék,
gondolatokat küldök,

minden pontomra, hátha, ... milyen is az,
csak édesanyám tanítása világít: az az

csín-bín

ahogy évek sokán csak egyre feljebb,
feljebb tol az idő, életfányi világba,
úgy tesz minden újabb emeletre, lefele,
csak lefele, a családfán,
az apát egyre újabb előtagra aggatva,
és e felfelé süllyedés közben
a fényhez közelíték, ... számolás nélkül,
mint egy, ... egy levél

csín-bín

pszt, pszt, Naparcú, várnak rád, földijükké,
hajnalod nyílik minden tulipánban

a hangom, csínom-bínom

Sa-Pir, időd pirkadata hullámain tajtékzik,
mi zátonya volt, élettelen

a csínom-bínom sirokkó zúgja dűnéimmé

Délután

Szíjamon, mint félig nyesedék,
csak lógok, vagy az a hátamon.
Ítéld értékemet. Ha több is lenne, mindet.
Én csak adogatok, már nem ütök le.
Még csábít a tenyeres, kenni képekre.
Izmos izmusokat.
Fonák. Találó, az életre, de ...
Mindegy, hogyan nézzük a becsapódást.
Fel akartam nőni.
Talán hebehurgyaság volt. Az.
Nem hittem volna, hogy írok búvóhelyeket,
és közben nekem már nem jut.
Elbújnék, ember. Bizony szégyellem,
hogy segítettem csorbítani az evolúciót.
Észre sem vettem, csak éltem.
Isten miért küldött? Most fejtegetem.
A tűzre sem tettem.
Apokalipszis, érzem, de ellopták a leplet.

VÉGH TAMÁS

A költészet napján

I.

Színezüst csönd a rőtbarna alkonyatban,
Zöldbefutó sín pár a régi állomás romjainál.
Mozdonyfüty visszhangzik
A bokrok alján. Elszárgult idő,
Tóba csobbanó kiáltás,
Hervadó koszorúk egy emléktáblán.

Alkony-éj, pirkadat.
Tél halál-homályán átfutó
Tavasztalány.

II.

Inkább a színezüst csönd öleljen át
E rőtbarna alkonyatban,
Inkább a múltba lépek tovább,
Mintsem, hogy lássam a hervadó
Koszorúkat egy porladó emléktáblán.

2012.04.11 - 2012.06.01.

H. TÚRI KLÁRA

A mértéktelenség kísértése ellen

Hazámat himnusz-dallamán szerettem,
soha nem irigyeltem más honát
- lemosni idegen gyalázatát
Krisztus keresztségével igyekeztem
- az irgalmas Isten legyen velem!

Szereteted lángja áradjon világra -
Boldogasszony, Anyánk:...Színed elé állva
egy nemzet vár könnyörületedre -
könnyebbedjék Fiad szent keresztese,
fáját hazai földön ha ácsolták! -

Harangok hangján honszerelem szólal
- örök küzdelmeink az örökös rosszal:
mit kellett volna tennünk, kivel s hogyan -
...értem ha szól majd: áldott-boldogan
harangszó végezze életem.-

Egy lélekharangot értem meghúzzatok
- véget bennem ha ér egy küzdelem,
...sebeim során, mielőtt meghalok
Fény-Istenemnek üzenem:
szent mértékem a kínban Ő legyen!

Hazámat himnusz dallamán szerettem
soha nem irigyeltem el más honát,
le mosni népem gyalázatát
Krisztus vérével igyekeztem
-élete s halála: halálom s életem!

DOBROSI ANDREA

Sodródom, vagyok

Magyar honba vegyítve, Pesten, Budán,
sodródom őseim és jövőm után.
Anyám hordozott, az apám elkísért,
ki erre téved, a sors gödrébe lép.
Hogy mit adok, mit kaptam s miért, titok
talán. De egy biztos, hinni áhítok,
elérni száz apró fényt, csodát. Hiszen
vágyam, mint pókszövet leng át íriszen,
hálóz. Versek? Örök szerelemcsírák.
Majd csak akkor nem írok, ha írni árt.
Addig is viszem szívem, vagy szívem hajt
előre, talány. Az Isten, kibe dalt
írt, dúdolni hívta, hát énekelnék.
Vagyok, ki szavakból komponál zenét.

Indul a nap

Ébredezés morzekódja dünnyög
a paplan hullámnászát figyelve,
reggel rugdossa hallójáratom,
holtta tesped az éjszaka nyelve.

Hajnal vérszerződését odáznám,
de eremben most minden túlfolyik,
a talpam kávéét szentelni indul,
óramutatóm időt gombolyít.

A mindennapok satuja szorul
tetteim kopott másolatára,
ismételt mozdulataim között
kópiám a megmentését várja.

Magamra öltök zsúfolt utcazajt,
mint kabátot egy fázós délután,
bakancsom a nappal sarába lép,
mocska aggastyán, akár dédapám.

Percet perget bennem a rohanás,
unva bólogatnak járókelők,
visszaintenék, de ki mellettem
robog, közöny gögös sávjába lök.

HÖRÖMPŐ GERGELY

Kisvárosi este

Mikor a barokk lámpák sárga fénye
a kisvárosi estét megigézte
a templomok egymásnak felelgetve
belekongattak a mély véletlenbe.

Hallgattam sokszor a harangszót.
Szólott halottért, hívott szenvedőt.
Jelezte a közelgő estét és nyugtatta
az ítélet-időt. Gondoltam

néha, mintha ez több lenne,
mint kongó érc és csengő szerkezet
s a templomtornyok túl magas faláról
az órák szeme rám meredezett.

Az élet mindig több, mint látható.
Erről beszélt az esti harangszó,
de mikor végre értenénk a hangját,
a harangozást mindig abbahagyják.

B. TÓTH KLÁRA

Csak ami nincs

Képernyőn nevek, és nevek hiánya,
egyik sürgetőn, gyors válaszra várva,

másik belül éget, mint örök talány.
Mert csak ami elmúlt, az van igazán.

Ami megtörtént, mindig jelen marad,
nem irtja önfegyelmező akarat,

vagy gyér emlékezet. Arcbőrbe írva
előhívható, fotó negatívja,

s ha újraéled, mondd, milyen a mérték,
melyben a múltad oly rövidre mérték,

mégis egy-egy perce állókép marad.
Volt-anyagból építed fel új magad.

Korkép

Oly korban élek én e földön
mikor az arc ütésállósága
életfogytig szavatolt
ujjaink billentyűzete
pergőtűzként kopogja
végig az éjszakát – az égen
szúrásbiztos fólia feszül

az asszonyi könny
anyagtakarékoság jegyében
felfűzhető gyöngysor
mûkönyv recept nélkül kapható
a sómarta szemránccal redői
fillérekért síkba glettelhetők

a szív hőre lágyuló műanyag
– rendelésre újraönthető –
a belső sikolyt elnyomja
a buszajtó fülsiketítő
sistergése ahonnan rég
kispórolták a hangcsillapítót

ELBERT ANITA

A harangöntés

Gigászi, nagy izommunka felfeszített
Ívein kalapálják a harangot, minden
Ütés egy hang, mely az égbe vezet,
Az emberi teremtőerő nagy diadala,
Az alkotás küzdelmének verítéke.
A Paradicsom hangjai zendülnek
Meg, amikor meghúzzák a harangot,
Éji szélben a harang nyelve fel és alá
Imbolyog, a kongatók teljes lénye
Fel van készülve az ítéletre, s
A harangszéken készen van már minden
Egészében. Szent mozgása egyesíti
A szélsőségeket, élet és halál itt
Egybeforrva vár. A harangzúgás
Hívó jelzés, a tökéletes bölcsesség
Tiszta hangja, melyen, mint hídon át,
Kikandikál az angyali világ.
A lélekharangot nem öntik, az csak
Van, az evilági élet utolsó hangtalan
Hangja, mely temetőbe kíséri az elhunytat.
A harangöntés az élet szavakba foglalása,
Jobban szólva, az élet hangokra szétválása,
Majd újraegyesítése a harangban.
Mert minden harangban benne van a hang,
Mind a szóban, mind az életben, így
A vágy egyre erősödik, egyedi harangot
Gyúrni össze, melynek hangja messzire
Elhallatszódik. A harangok eljönnek
Majd értem, az utolsó órán, kolompolva,
Azok rendeltetése szerint. S érzem,
Mikor a pohárhoz koccan egy kockacukor,
Elkezdődik a végítélet, s nem csupán
A harang lehet vészjelző, hanem maga
Az akarat is, mely igába hajtja a népeket.
Az én szerepem a harangöntés, annak
Lényegének megalkotása, s a mázat majd
A jövő fogja rákenni a harangra,
Így teljesülve be mind az Írások.

HORVÁTH ÖDÖN

versei

Csupán egy pont

Ó Szépség, te majd megfogyott erőnket
visszaadva kiszabadítasz fojtó
magányunkból, ahol meggörnyedt háttal
állunk a falnál egymáshoz kötözve.

Számunkra a fény csak egyetlen pontot
tesz láthatóvá, körülötte mindent
átláthatatlan sötétség burkol be.
Itt vagyunk; vágyunk nem érte el célját.

Régóta érezzük, valami nincsen
a helyén abban a lenti világban,
ahová tiltott utakon érkeztünk.

Tényfeltáró gépek segítségével
szorgoskodó, szárnytalanná vált angyal
összegzi jövendők alakulását.

Édes órák

Gyengéden simogattam aranyszőrű
bárányomat. Ritmusosan nyöszörgött;
élvezte érintésem, a habkönnyű
léhaságban meztelenül eltöltött

pásztorórát, a kéjvágy tunyaságát,
a semmittevés gyönyörét, élvhajhász,
pazar teste örökös kívánságát.
Mint, aki újabb élmény után szaglász.

Hasán feküdt. Csillogó, fehér bőrén
nem volt egyetlen aprócska szeplő sem.
Úgy, ahogyan volt, izgatóan, pőrén,

magával sodró gyönyörűségével
érezte: (sem ma, sem a jövőben)
viszonyunkat nem úszom meg ép ésszel.

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

A SZABÁLYTALAN IMA

A doktor bácsi papírszalvétába csomagolta az elhasznált injekciós fecskendőt és a kislányhoz fordult, aki ugrásra készen, nagy szemeket meresztve moccsanatlan éberséggel figyelte az orvos minden rezdülését.

– Ugye, téged Erzsikének hívnak, kicsim? – kérdezte az orvos.

– Igen – felelte a csöppnyi lány lelkesen bólogatva. – A nevem Tóth Erzsike.

– Köszönöm! Gyere közel, és nagyon figyelj rám, Erzsike, komoly dolgokról szeretnék beszélgetni veled.

– Igen, doktor bácsi. Tessék mondani mit kell tennem, figyelek! – mondta a kislány az orvoshoz lépve

– Tudod, hány éves vagy most, Erzsike?

– Igen, doktor bácsi, tudom, négy éves vagyok, de jövő nyáron már öt leszek... És tessék elképzelni, tudok számolni tízig.

– Nagyszerű! És az órát ismered-e már?

– Hát... – a kislány hangja elbizonytalanodott.

– Semmi baj! – nyugtatta az orvos – Hozzál nekem egy fehér törülközőt. De ne papírból legyen! Egy kéztörölő is jó lesz, vagy egy tiszta törülgető ruha a konyhából.

– Mindjárt hozom! –, s valóban, térült-fordult, kezében egy fehér vászon szalvétával érkezett vissza.

– Ez jó lesz, doktor bácsi? – kérdezte aggodalmasan. Mást, jobbat, szebbet hirtelenében nem találtam.

– Ez éppen a legkiválóbb. Most gyere velem, megmutatom, mit kell csinálnod. Hol talállok hideg vizet?

– A konyhában.

– Jó, akkor légy szíves, vezess oda.

A konyhában az orvos hideg vízzel öblítette le a vászon szalvétát. Jól kicsavarta és odamutatta a kislánynak.

– Láttad, mit csináltam?

– Igen, láttam.

– Nos, szívem, pontosan ezt kell tenni neked is, és rá kell tenned anyukád homlokára. Amikor úgy érzed, hogy átmelegedett, ismét bevizezed hideg vízzel. Képes leszel megcsinálni, ahogy elmondtam?

– Igen, doktor bácsi, Apunak is én cseréltem a borogatást, amikor lázas volt.

– Akkor nincs semmi probléma – nyugodott meg az orvos és orvosságos illatú kezeivel megsimogatta a kislány szőke kócos, fürtjeit – Mondták már neked, hogy olyan szép vagy mint egy kisangyal?

– Igen, anyuka szokta ezt mondani, amikor jókedve van, de ezt bizonyára csak tréfából mondja.

– Doktor bácsi, kérem, ugye anyuka nem fog meghalni, mint apuka?

Az orvos szíve meglágyult. Letérdelt a gyerekekhez és magához ölelte.

– Ne félj, Erzsike, ha te segítesz neki a borogatással, Anyuka hamarosan jobban lesz.

– Akkor jó, mert én igazán segítek, mert én anyukámat nagyon szeretem, ő a legjobb anyuka a világon.

– Sajnos, nekem most el kell mennem, mert máshol is várnak rám betegek, sokan, de később még visszajövök hozzátok, jó?

– Jó – hagyta rá kelletlenül a kislány. Fogta a nedves szalvétát, átvitte a betegágyhoz és óvatosan, gyöngéden anyukája homlokára simította.

– Ne félj, édes anyukám, majd én meggyógyítalak. De ígérd meg, hogy nem fogsz meghalni!

Az anya kinyitotta láztól csillogó szemeit, és lassan, erőlködve a lányára nézett. Ajkán még egy halvány kis mosolyféle is megjelent.

– Ha te segítesz, angyalom, nem lesz semmi baj. A jó Isten és Szűz Mária velünk van! Imádkozz, kicsim! Ha ők segítenek, ő, meg az ő szent fia, Jézus, és az ő szent anyja, Szűz Mária, akkor nem lesz semmi baj. Imádkozzál, te is, kicsim!

A kislány átment a másik szobába, ahol egy kifakult Szűz Mária festmény reprodukció lógott a falon, karján ott ült az ő szent fia, a Kisjézus. Ezt különösen szerette, sőt büszke is volt rá, mert ajándékba kapa a tisztelendő bácsitól, amikor egy óvodás versenyen ő mondta el legszebben a tízparancsolatot.

Erzsike térdre borult a kép előtt, és a maga zsenge kis lelke minden őszinteségével imádkozni kezdett: Kedves jó Szűz Mária néni! Kezicsókolom! Bocsánatot kérek, de én még nem tudok szabályosan imádkozni, mert kicsi vagyok, és az óvodában ilyet nem tanulunk, de azt tudom, hogy a jóságos Mária néni másik nevén a Szűz Mária, de erről nem tudom, mit jelent. Lehet, hogy olyan, mint a vezetéknev. Apu magyarázta nekem, hogy a mi vezetéknevünk Tóth, ebből gondolom, hogy a Mária nénié meg Szűz. Azt hiszem, attól, hogy kicsi vagyok, így is meg tetszik érteni a könyörgésemet, hiszen Szűz Mária nénié is volt kicsi gyermeke, a Jézuska, akit a karjában szokott tartani.

Kedves Szűz Mária néni, nagyon szépen kérlek, gyógyítsd meg az én jó anyukámat, mert ő a legjobb anyuka a világon, ne engedd őt meghalni, mert akkor nekem nagyapóékon kívül nem lesz senkim a világon, ám ők is betegesek és öregek, nem biztos, hogy örülnének egy kisgyereknek. Apukámat karácsony előtt hívta magához a Szűz Mária néni fia a Jézus bácsi, aki nagyon jó ember lehet, mert a nagyok mondták, hogy értünk, emberekért halt meg. De szerencsére az ő meghalása nem volt érvényes, mivel feltámadt, és most ott ül az apukája jobb oldalánál egy trónon, ketten uralkodnak a világ felett, mármint, a Jézus bácsi és az apukája. S arra is kérlek, ha találkozol az én apukámmal, mondd meg neki, hogy nagyon hiányzik nekünk, sokat sírunk, mert el kellett mennie. Én jól viselkedem, ahogy megígértem, az óvodában is elég jó vagyok, tegnap kaptam egy szép piros csillagot, mert kívülről tudtam a karácsonyi verset és én szavaltam el a legszebben. Ha segítesz anyukát meggyógyítani, neked is elszavalom majd. Jó lesz? Reméljük, apuka is jól érzi magát ott, a mennyországban és onnan vigyáz ránk.

Nem vagyok ám nagyon szomorú, mert nem lesz karácsonyfám – de nem akarok hazudni, - egy kicsit igen, szomorú vagyok, mivel arra vártam egész évben – de anyuka elmagyarázta, hogy most nem telik se erre, se ajándéokra. Azt tényleg nem nagyon bánom, hogy nem lesz ajándék, mindenről lemondok örömmel, csak anyukát segíts meggyógyítani, kedves jó Szűz Mária néni. A felnőttek mondták, hogy neked nagy hatalmad van az égben, én el is hiszem. Talán még azt is megtehetnéd, hogy beszélsz a fiaddal, Jézus bácsival, aki az apukája mellett ül, hogy segítsen ő is meggyógyítani az anyukámat. Kedves Mária néni, ennyit szerettem volna elmondani, ne tessék haragudni, hogy zavartam, de ez most mindennél fontosabb, és sürgősebb, legalábbis nekem. Jaj, bocsánat, most gyorsan szaladnom kell, kicserélni a borogatást! Szűz Mária néni, kérem, ugye nem tetszik elfelejteni, amit kértem? Nagyon szépen köszönöm és ígérem, hogy jó kislány leszek és maradok mindig. Szeretettel üdvözlözl Tóth Erzsike, nagycsoportos.

Erzsike most óvatosan felnézett és könnyein át úgy látta, hogy a szépséges Szűz Mária néni mosolyog. Ettől nagyon felvidámódott és futott, kicserélni a vizesruhát anyuka forró homlokán.

– Anyuka, Anyuka, képzeld, meg fogsz gyógyulni! Most beszéltem a Szűz Mária néniel, és rám mosolygott. Ez ugye, azt jelenti, mintha igent mondott volna?

– Azt jelenti, kicsim, ha a Szűz Anya mosolygott, akkor bizonyosan meggyógyulok. Mintha kissé máris jobban érezném magam. Valahogy könnyebben lélegzem, nem szúr annyira a mellem, a hátam.

Csöngettek. Erzsike sietett ajtót nyitni. Fel kellett állnia egy sámlira, hogy elérje a kulcsot. Végre az is sikerült. Az ajtóban a doktor bácsi állt.

– Mi újság, kicsi nővérke, kicsi angyal, hogy van a betegünk?

– Imádkoztam!

– De azért a vizesruhát is cserélgetted, ugye?

– Éppen most cseréltem, doktor bácsi. Egyébként a Szűz Mária néni megígérte, hogy segít anyukának gyorsan meggyógyulni.

– Igen? És hogyan ígérte meg neked, mit mondott?

– Nem szólt semmit, de elég volt az, hogy lemosolygott a képről. Tessék beljebb jönni, doktor bácsi, mert kiszökik a meleg. És akkor anyuka megfázik.

– Igazad van. Lám, milyen figyelmes vagy! Akkor hát menjünk anyukádhoz ne húzzuk az időt, nézzük meg, hogy van. Okos kislány vagy!

Az orvos az ágy mellé tette a táskáját, amiből mindenféle titokzatos tárgyakat szedett elő és sorba kirakta mind az éjjeli szekrénykére. Megfogta az asszony csuklóját, az óráját is figyelte, mindeközben hitetlenkedve csóválta a fejét.

– Nem értem. . . lehetetlenség! Hihetetlen! Felülne egy pillanatra, asszonyom? Majd segíték. Kezét a beteg tarkója alá csúsztatta, úgy segítette a felülésben. Sztetoszkópját az asszony hátára, mellére téve behunyt

szemmel homlokát ráncolva hallgatózott.

– Nem értem, ismételtette motyogva halkan maga elé. Ez képtelenség! Ilyen gyorsan nem hathatott a gyógyszer.

– Valami baj van, doktor úr? – szólalt meg ijedten a beteg asszony

– Ellenkezőleg, asszonyom! Hihetetlen javulást észlelek az állapotában, amit nem tudok mivel magyarázni. A pulzusa jó, megszűntek a szív és tüdő zörejei is. Ön, asszonyom, úgyszólván meggyógyult. Felfoghatatlan! Ilyen váratlan gyógyulással még nem találkoztam A kislánya ápolta és imádkozott önért.

– Erzsike egy valóságos kis angyal, nem csak olyan szép, de olyan jó szíve és lelke is van. De attól tartok, hogy ő még nem tud szabályosan imádkozni.

– Én ugyan nem vagyok templomos ember – szabadkozott az orvos – de úgy vélem, egy ártatlan gyermek könyörgése kedvesebb az Úristennek, mint egy álszent, nem őszinte, átgondolt, szabályosan megfogalmazott, felnőtt ima. Már, ha feltételezzük, hogy Isten valóban létezik. Tudja, én a természettudomány talaján állok, s ez könnyen kételkedővé teszi az embert. Nem akartam Önt hitében megbántani. Ám az tény, hogy az Ön hirtelen gyógyulása valóságos csoda – ezt el kell ismernem, akár hívő vagyok, akár nem.

– Akkor felkelhetek, doktor úr?

– Kérem, néhány órát maradjon még, pihenjen az ágyban. De a borogatást abba lehet hagyni. A láza gyakorlatilag megszűnt, már csak enyhe hőemelkedése van, 37, 2. Celsius fok. Erzsike! Gyere ide, kisasszony – kiáltotta az orvos. A kislány lélekszakadva rohant a konyhából a betegszobába.

– Tessék, doktor bácsi! Ugye, nincs semmi baj?

– Nincs, nincs! Ne félj, jól imádkoztál, mert anyukád csodával határos módon túl van a nehezén, s majdnem teljesen meggyógyult. Lehet, hogy mégis van Isten? Az biztos, hogy ilyen hihetetlen gyógyulást még nem láttam. Ha más meséli, el sem hiszem.

Erzsike átfutott a szomszéd szobába most, és térdre vetette magát a szentkép előtt és örömeiben sírva-nevetve hadarta:

– Köszönöm, Szűz Mária néni, és köszönöm, Jézus bácsi! Ez a legszebb karácsonyi ajándék, amit kaphatnék. Hogyan tudnám meghálálni? Kicsi vagyok, nekem nincs semmim, csak egy aranyos rongybabám, a Rozika, amit a Jézuskának adhatok, játsszon vele ő, hátha örül neki, ha elfogadja, szívesen idehozom és leteszem a képetek elé és ígérem, hogy jó gyerek leszek. Köszönöm a segítséget! Legyetek ti is olyan boldogok, mint amilyen most én vagyok. Csókolom! Később még visszajövök beszélgetni, elmesélni, anyuka gyógyulását. Ha lesz időm! – Felugrott, mert a bejárati csengő ismét megszólalt. Aztán eszébe jutott, hogy utoljára a doktor bácsi ment el, ő pedig kívülről nem zárhatta be az ajtót, vagyis nyitva van; a kulcs belül lóg a zárban. Vajon ki jöhetett ilyenkor? Leszaladt megnézni, hátha nagyapa érkezett haza.

Megint felállt a sámlira, hogy elérje a kilincset – Tessék bejönni! – tárta ki az ajtót. Az ajtóban valóban a nagyapó állt, hóna alatt hosszúkás, négyszögletű dobozzal. Piros kabátban volt, a csuklyát a fejére húzta, fehér szakállával, bajuszával egészen úgy nézett ki, mint egy élő, eleven Mikulás. Arca is piros volt a csípős hidegtől. Toporgott egy ideig, hogy cipőjéről, kabátjáról lerázza a havat.

– Nagyapó! – sikoltott fel örömeiben Erzsike – de jó, hogy eljöttél! Nagy újság van! Anyuka meggyógyul!

– Örülsz nekem, kisangyalkám? – guggolt le nagyapó az unokájához.

– Nagyon! Nagyon! – lelkendezett a kislány és nagyapó mellére vetette magát örömeiben.

– Hé, hé! Fel ne dönts már! – Nagyapó egy pillanatra hátrabicsaklott. – Anyukád hogy van?

– Még egy keveset feküdnie kell, de már sokkal jobban van, hála a Jézus bácsinak és az ő anyukájának!

– Na gyere, látogassuk meg egy pillanatra anyukádat, mert ugye, tudod, neki meg én vagyok az apukája.

– Igen, tudom, nagyapó. Hiszen azért lehetsz az én kedves jó nagyapóm is.

Átmentek a betegszobába, ahol az anya már pongyolában ült az ágy szélén.

– Csókolom, apuka. Örülök, hogy látom. Anyuka jól van?

– Jól, jól, gyermekem, de most magadról beszélj. Hogy vagy? Nem kellene feküdnöd? Elfáradsz, megfázol.

– Igen, vissza is fekszem, csak üdvözölni akartam apukát. Mi az a nagy doboz, amit cipelni tetszik?

– Hiszen én sem tudom, magam is kíváncsi vagyok, mi van benne. Mindjárt elmesélem, milyen különös dolog történt velem ma éjjel, csak megvárom a kisasszonyt, mert ezt neki is hallania kell. Erzsike! Gyere ide, kicsi lelkem!

– Jövök, nagyapó! Meséld el, kérlek, Te olyan szépen tudsz mesélni és mindig olyan szépeket.

– Anyuka, neked pihened kell, megmondta a doktor bácsi is – rendelkezett felnőttek komolysággal a kislány.

– Tetszik látni, milyen szigorú ápolóm van?! – mondta anyuka tréfás duzzogással, és engedelmesen visszafeküdt az ágyba. Gondosan betakarózott, de Erzsike még így is talált a paplanon igazítani valót.

– Hogy tetszik lenni, nagyapó? És Nagyanyó? Ő is jól van? – csacsogott a kislány izgatottan

– Gyere, te kis doktor néni, ülj az ölembe, mert olyan csodát mesélek, hogy el sem hiszitek.

Tegnap este korán lefeküdtem. Hát, képzeljétek, álmomban megjelent – na ki? – kérdezte ravaszkan mosolyogva – Erzsike azonnal rávágta talán, a Szűz Mária néni?

– Igazad van, valóban ő, de hogyan találtad ki? – csodálkozott nagyapó

– Onnan, hogy én is beszélgettem vele és Jézus bácsival is. Imádkoztam anyukáért.

– És mit beszélgettél te a szűz Mária anyánkkal, meg Jézus urunkkal? Mert tanuld meg, kicsim, ők nem néni és bácsi, ilyet nem illik nekik mondani.

– Nem illik? – szomorodott el a kislány arca. – Érdekes, ők nem haragudtak, ellenkezőleg, a Szűz Mária néni még rám is mosolygott, úgy jelezte, hogy segít meggyógyulni anyukának. Meg is köszöntem neki, hogy ilyen aranyos, mert tetszik látni, tényleg segített. A rongybabámat odaajándékozom a Kisjézusának.

– Az orvos mit mondott? Találkoztam vele a lépcsőházban de nagyon rohant, nem mertem megállítani.

– Csodálkozott. Azt mondta, ha más mesélte volna neki, nem hinné el. Ő sem érti, hogy történhetett ez a váratlan, hihetetlenül gyors gyógyulás. Délben még 39,5 fokos a lázam volt.

– No, akkor folytatom a történetemet, mert az az érzésem, hogy pontosan ehhez tartozik. Szóval, ahogy kezdtem, megjelent álmomban a Szűzanya (keresztet vetett). De olyan tündöklően fényes volt, hogy még most is káprázik a szemem, pedig csak pillantani mertem feléje. Hófehér hosszú ruha volt rajta, a fején meg ragyogó arany korona, tele gyémántokkal, csak úgy szikráztak. Azt mondta – erre pontosan emlékszem – hogy ember, holnap ne felejts el menni a beteg lányodhoz, meg a kis unokádhoz, mert nagyon várnak S vidd magaddal azt a nagy dobozt, amit az ajtó előtt találsz. A többi magadnak kell kitalálni. S mondd meg a kis unokádnak, hogy beszéltem az apukájával. Ő is üdvözlözte őt, meg az anyukáját is. Ő nem szomorú, mert nálunk a mennyországban ilyesmi nem létezik, itt senki sem lehet szomorú, mi ilyen érzést nem ismerünk, itt mindenki egyfolytában boldog, s hogy már nőnek a szárnyai és ezt a kislányának köszönheti, mert amikor valami jót cselekszik, otthon, vagy az óvodában, mindig nő egy új toll a szárnyán. Hamarosan már repülni is fog tudni. Tehát ne sírjatok miatta, ne legyetek szomorúak, ezt kéri.

– Akkor jó! – tapsikolt boldogan Erzsike – Nagyapó, kérlek, megnézhetjük, mi van a dobozban?

– Hát persze, hogy megnézzük. Ki is bontom, csak felhozom ide, ha téged nem zavar – nézett a lányára.

– Dehogyan zavar, Papa, alig várom. Olyan izgatott vagyok! Egymás után történnek velünk. a csodák Kiderült, hogy a dobozban egy gyönyörűen feldíszített karácsonyfa rejtőzik összehajtogatott – de meg nem tört – ágakkal, mellette egy nagyon szép rongybaba, nyakába akasztva egy fehér sál, azon egy név kihímezve: *Rozika*.

Volt nagy öröm! Még anyuka is felkelt az ágyból, hiába veszekedett vele a szigorú ápoló, Erzsike.

Anya és lánya összekapaszkodtak, közrefogták a nagyapót, úgy táncolták körbe a szobát. Anyuka egy pillanatra megszédült, ezért gyorsan visszabújt az ágyba.

– Hiába, muszáj még egy kicsit pihennem. Sajnálom!

Erzsike felkapta az ő régi Rozikáját és átszaladt vele a másik szobába. Ott térdre rogyott a kép előtt, maga elé állította a rongybabát és imádkozni kezdett:

– Drága jó szentséges Szűzanya! Nagyon kérem, ne tessék haragudni, hogy néniem szólítottam, nem tudtam, mi a szabály. Mégis segíteni tetszett. Köszönöm! Szűz Mária néni! Mert én nem tudom, miért, mégis jobban esik így mondani, ez olyan, mint a Jézus bácsi. Úgy érzem, ő sem haragszik ezért. Mert anyuka mesélte, hogy amikor a földön élt, nagyon szerette a gyerekeket. És köszönöm a szép karácsonyfát, a gyönyörű, új Rozika-babát – de úgy igazságos, ha ezt most ide leteszem és itt hagyom, mert két baba nem jár egy gyereknek, hátha valamelyik kisangyalnak megtetszik és játszani szeretne vele.

De a legjobban, a leges - leges - legjobban anyuka gyógyulását köszönöm, mert az mindennél fontosabb! Kedves Szűz Mária néni, én is üdvözlöm apukámat! Köszönök szépen mindent. Nagyon fogok igyekezni olyan jó gyerek lenni, hogy mielőbb szép nagy szárnyai legyenek apukámnak, hátha egyszer meglátogathat bennünket. Kezicsókolom Szűz Mária néni! Jó éjszakát, Jézus bácsi!

SZÁJBELY ZSOLT

A templom

A skarlát vérpecsétes lomb-fátyol mögé rejtőző dombokat fényes aranyruhába öltöztette a megfáradt Nap, s halványuló fénye különös aurát vont az ősi, pusztuló templom köré, mely végtelennek tetsző, komor évszázadok fényes ezüst-bárdja által megcsonkoltan szunnyadt a haldokló erdő közepén, mint vénséges, pogány istene a hajdan volt, dicső koroknak.

Körötte, a levegő láthatatlan trónusán, a mindent elnyelő enyészet ülte szentségtelen torát, s a fullasztó por-felhőket sóhajtó kiszáradt folyómederben az örök, megmásíthatatlan fájdalom végtelen táncát járta az ezerszer megcsalatott emlékezés.

Oh! Átokról, rontásról és delejes bűbájról suttoztak a szélben a fák, s a földre hulló levél-medálok haldokolva nézték az elátkozott templomot, melynek árnyéka nőttön-nőtt az alkonyat bíbor fényében.

S mikor az éj holló-tollaival feketére mázolta a nyugtalan világot, az élet csalfa ígérétéől megrészegült árnyak hullámzó álom-membránjai alól feltörték Lucifer csillámló könnyei.

S amott, túl a keserű, porladó életen, túl a hiábavaló ábrándok törékeny porcelán-szigetein, egy illúzió-hant alól hatalmas, démonokkal díszes ódon kapu emelkedett, s a Megbukott Remények hercege évezredek síkságain kóborló vándorként rótt a kárhozat ösvényeit.

Vérben fürdetett szemeiben talán még most is ott lebeg az ősi templom halványuló képe, s a néma fájdalmat kongató harangból éjfekete vér-eső fröccsen a Mindenség fakó vászonára, halálos szint adva e hanyatló, elhagyatott tájnak...

CSÁKY KÁROLY

Az inámi Palóc-Magyar Tájház és Kulturális Központ

Kis falunéprajz

Inám régi Hont megyei település; az *Ipoly* folyótól északra, Keszi és Nyék közt találjuk. Egyes szakirodalmi források szerint (Bakács, Györffy, Pesty) oklevél *1260-ban*, a helyi kiadvány szerint (Reško és koll.) *1258-ban* említi először a falut; az itteni *Szent György templom*ról pedig *1291-ben* történik említés.

A környéken legmagyarabbnak és legvallásosabbnak tartott község hajdan *kisnemesi*, majd *jobbágy-* és *gazdafalu* volt, amely egyrészt korán polgárosodott, másrészt hagyományörző is maradt. A polgárosodás nyomai mérsékelten jelen voltak a lakáskultúrában, a berendezési tárgyokban stb. A jelentősebb földterülettel rendelkezők lépést tartottak a korszerűbb gazdálkodással, a gépesítéssel, ugyanakkor a falu népe ragaszkodott hagyományaihoz, folklórkincséhez, hiedelmevilágához és népi vallásosságához is.

Sokáig élt a településen a *kiszehajtás* vagy a *Pünkösdi királynéjárás* szokása. De ismert volt a *lakodalmi örömkalácsvitel* s a lagzi előtti *ágyvitel* is. A helybeliek körmenetben jártak a falubeli *Nepomuki Szent János-szobor*hoz; felkeresték nagy *búcsújáróhelyeket* is, s egy-egy ilyen távolabbi út több napot is igénybe vett. A faluban a *népi építészet* sok szép emléke látható még, és gazdag az itteni szabadtéri *szakrális kisémlékek* tárháza is.

A néprajzi tárgygyűjtés hagyományai Inámban

Bár Inám községben a Tájház csak 2011-ben nyílt meg, a tárgygyűjtésnek a faluban korábbi hagyományai is vannak. *Szabóné Nagy Margit magán-néprajzi gyűjteményéről* 2010-ben megjelent egyik kötetemben adtam hírt. (Csáky, 201039-43) Szabóné a hajdani *Sötér-kúria* egy részében helyezte el gazdag néprajzi gyűjteményét. Az épület helyiségeit 2000-ben újjáépitették fel.

A Tájház épületét, az egykori 112-es számú *Skerlecz-házat* 2006-ban vásárolta meg *Sárközi János* vállalkozó, hogy itt a *Keresztény Magyar Szövetség*gel és a helyi önkormányzattal együttműködjön, a *tatai Kuny Domokos Megyei Múzeum* szakmai segítségével kialakítsanak egy tájházat, illetve annak telkén megépítsenek egy szabadtéri színpadot, az épület hátsó traktusában pedig kialakítsanak egy szakmai előadásokra, muzeumi foglalkozásokra alkalmas helyiséget.

A Tájház

A Palóc-Magyar Tájháznak és Kulturális Központnak titulált létesítmény egy hajdani jobb módú gazda telkén áll a település régi részén, a polgármesteri hivatal szomszédságában. Tulajdonképpen egy 1925-ben kőből, téglából s részben vályogból épült palatető, háromsejtű lakóházzal s egy feltételezhetően régebbi, nagyobb méretű istállóról van szó. A főhomlokzat feletti *nyeregvető* közepén kis *deszkaoromzat* látszik, benne keresztalakzattal, a tulajdonos nevének szignójával és a ház építésének dátumával. A *kéttengelyes főhomlokzathoz* épült a pilléres folyosóra (ámbitusra) vezető, félkörívben végződő nyitott belépő. Az udvari rész *hattengelyes*, azaz a folyosó fölé eresztett tetőszerkezetet hat darab, téglalap alakú magas oszlop tartja. Az ámbitusról *deszkalétra* vezet a padlásra.

Az *első szoba* (*tisztaszoba, elsőház*) két ablaka az utcára, egy az udvarra néz. Ide a konyhán keresztül lehet belépni. Sima mennyezete már vakolt és fehérre meszelt, a plafonból egy régi *petróleumlámpa* lóg alá. A talaj padlózott, rajta *házi szőnyeggel*. Az ablakokon átlátszó fehér függönyök vannak. A két ablak közti falon kapott helyet a *házi áldás*, a fészület s egy kis szentkép. Az utca felőli

sarokban egy polcon áll *Szent József szobra*, mellette pedig egy imakönyv. Alatta két bekeretezett kép: az egyik Skerlecz Máté *elsőáldozási emléke* 1924-ből, a másik egy *pápakép*, ezzel a szöveggel: „*Szentséges Atya! A Skerlecz család Szentséges lábada elé borulva alázattal kéri az apostoli áldást és teljes búcsút a halál pillanatában még azon esetre is, ha gyónni és áldozni képtelen volna, de bűnbánólag szóval vagy gondolatban Jézus legszentebb nevét segítségül hívja*“. A szöveg alatt a plébános kézírásos ajánlása. Az ablakok alatt egy faragott, *támlás lóca* látható, előtte a *leterített asztal*, azon egy porcelántál. Az északi falon, a nem magasra vetett, faragott *támlás ágy* felett egy *szentkép*, mely Jézust ábrázolja az Olajfák hegyén. Az ágy mellett áll egy fekete ruhába öltöztetett *inámi asszony* (bábu), közelében pedig két faragott, támlás szék van. A szobában látható továbbá néhány szép *bútordarab* is, köztük szépen megmunkált *kasznyik*, azaz *kétajtós ruhaszekrények*. Ezekben ott vannak az inámi viseletdarabok, a színes terítők. A falon egy szép *katonakép* is látható. A szekrények mellé állított kenderfeldolgozási eszközök: *rokka* (*ropka*), *héhely* (*héhő*), *guzsaly* és *csibelő* azonban nem illenek a tisztaszobába. Ezeknek régen is máshol volt a helyük. A szoba hátulsó részében áll a díszes *négyfiókos sublót*, felette egy *keretezett tükrörel*. A sublót teteje egyben a *házioltárnak* is a helye. A hímezett törülközőn ott a szakrális hely kellékei: a *gyertyatartó*, a *feszület*, illetve egy *porcelán Madonna-szobrocska* s egy piéta. A sublót közelében áll a viseletbe öltöztetett férfibábu: rajta bőrcsizma, fehér ing, fekete kalap, kabát és briccsesnadrág. A szoba ajtajának jobb oldalán, a falon egy porcelán *szenteltvíztartó* van. A ház középső helyisége a *konyha*, amely inkább a XX. század második felének világát tükrözi. Ide az ámbitusról egy *viharajtón* át jutunk. A helyiség mennyezete is vakolt, a talaj pedig kockakövel van lerakva, s felfedezhetők a többszöri átalakítás nyomai. A belépőnél ott a *vizespad*, rajta egy *bádogvödörrel*. Az ajtó másik oldalán áll egy *bádogmosdó*, a konyha közepén pedig az *asztal* a két székkal. Közeliükben a *sparhelt*, azaz a zománcozott, feltételezhetően az egykori füleki gyárban készült tűzhely. A tűzhelyen *zománcozott bádogfazekak*, *tűzesvasalók* s egy festett tányér. A konyhában sok-sok háztartási eszköz látható még. Egy *stelázson* (konyhapolcon) kaptak helyet például a *bádogedények* és a *fatálak*, a *hurkatöltő* és a *szakajtó*, de van itt fonott *kézikosár* és *filkas*, *rosta*, *krumplinyomó* és *bádogdöbön*, *sajtár* (zselytár), *reszelő*, *ételhordó* és *köpülő* is. A falon *fedőtartó*, *mángorló*, *kenyérsütőlapát*, *pasztróló* és *palacsintasütő*. Egy kékhímzésű *falvédő* közepén virágkosár, két szélén ezzel a felirattal: „*Ki a virágot szereti, rossz ember nem lehet*“. Szép bútordarab a két részből álló fehér *konyhaszekrény*, melynek felső részén kétszárnyas üvegezett ajtó, az alsón fiókok és ugyancsak kétszárnyas teli ajtó látható. A szekrény tetejére *porcelántálakat*, *darálót*, *viharlámpát* és szódásüvegeket tettek.

A következő helyiség a *hátulsó szoba*, ahová a konyhából léphetünk be. Ennek háromszárnyas nagy ablaka már nem az eredeti. Mennyezete vakolt, talaja parkettázott. Itt az ajtóval szemben, a fal mellett két támlás, akacsonyra vetett *ágyat* találunk többek közt. Az ágyakon igen gazdag szortimentjét láthatjuk az inámi *víszondruhadarabok*nak: *gatyáknak*, *pendelyeknek* (*pentők*) és *ingeknek*. Az ágyak felett *szenképnymatok* függenek. Az ablak alatt, egy *háromfiókos sublóton* régi villanyrádiót helyeztek el. Van még itt egy magasabb *sublót*, egy *éjjeliszekrény*, egy *kétajtós magas szekrény* és néhány szék s egy *asztal* is. Láthatunk a szobában továbbá a szobában egy-egy *csörgőskorsót*, *köcsögöt*, *hímzett törülközőt*. Az ablak közelében egy *inámi viseletbe öltöztetett menyecske* áll díszes *pruszlikban*, rakott szoknyában, kötényben és *menyecskekendőben*.

Az *istálló* többször átalakított tömör épületrész, melyet az idők során több mindenre használtak. Kár érte, mert így belülről elveszítette eredeti képét. Mennyezete ugyan még gerendás, s látható benne egy hosszú, fal melletti *betonvályú* is. E helyiségben kaptak helyett az utóbbi időben összegyűjtött néprajzi tárgyak: háztartási- és mezőgazdasági eszközök. Megtalálhatók itt a régi *szekér* egyes részei: a kerekek, a saroglyák, a tengely, de van itt néhány *lószerszám* is. A háztartási eszköztár kellékei közül került ide néhány fa *keverőlapát*, *teknő*, *rosta*, *fűzfakas*, *köpülő*, *fonott kosár*, *famozsár* stb. De vannak *kaszák*, *kapák*, *fagereblyék*, *favillák* is. És idekerült a kenderfeldolgozás legfőbb eszköze, a *szátva* (*szövőszék*) is. Sőt, van itt egy 1960-es évekből bevont *babakocsi*, s látható az épület hátsó traktusában *beépített tűzhely* (*rakott masina*) és *csikósmasina*. Az istálló ajtajának és ablakainak szegélyei vörös téglával vannak kirakva. Kár lenne az ilyen keretekben műanyagbetétes ablakokat, ajtót elhelyezni. Meg kell majd tartani a felújításkor a tető részben látható *szánafelrakó nyílást* is. A jövőben tehát arra is kell törekedni, hogy az épület minél jobban őrizze régi állapotát, betöltse az igazi tájház funkcióját.

A Tájház 2012-ben (Csáky Károly felvétele)

Az egykori istálló (Csáky Károly felvétele)

Inámi menyecske (Csáky Károly felvétele)

Inámi menyecskekendők (Csáky Károly felvétele)

Hímzett inámi törölköző (Csáky Károly felvétele)

Férfi viseletben a tisztaszoba kasznija mellett (Csáky Károly felvétele)

A tisztaszoba részlete (Csáky Károly felvétele)

A tisztaszoba négyfiókos sublótja házioltárral (Csáky Károly felvétele)

Konyhaszekrény és stelázi konyhaeszközökkel (Csáky Károly felvétele)

Mezőgazdasági eszközök (Csáky Károly felvétele)

HÍREK

Horváth-Hoitsy Edit Irodalmi-művészeti Díj alapításáról és kiadásáról

Babics Jenőné, aki Horváth-Hoitsy Edit író-költő, a Magyar Kultúra lovagja jogutódja és **dr. Bárdosné Fetykó Judit** az alábbi szerződést kötik: **Babics Jenőné hozzájárul ahhoz, hogy dr. Bárdosné Fetykó Judit megalapítsa és kiadja a Horváth-Hoitsy Edit Irodalmi-művészeti Díjat.**

Babics Jenőné ezúton visszavonja – a korábban szóban kiadásra engedélyezett – Horváth-Hoitsy Edit névvel jelzett irodalmi díj kiadását az AKIOSZ Egyesülettől; ugyanakkor az Egyesület által kiadott két díjat nem vonja vissza.

Ezentúl dr. Bárdosné Fetykó Judit a Horváth-Hoitsy Edit névvel jelzett díj kizárólagos kiadója.

A díj alapítója a díjat a következő szempontok szerint adja ki:

– a díjat olyan huzamos ideig magas színvonalon alkotó személy kaphatja meg, aki művészi munkájában és emberi magatartásában egyaránt méltó rá (valamint nem tagja bármely irányú szélsőséges csoportnak, művei, megnyilatkozásai sem utalnak ezekkel való egyetértésre – ha ez mégis előfordul, a díj visszavonható a díjazottól);

– a díjat kaphatja: író-költő; előadóművész; szervező-rendező; szerkesztő-kiadó; illetve olyan irodalommal foglalkozó személy, aki a felsoroltak szakmai, emberi fejlődését, bemutatkozását, sikerét támogatja.

A díj alapítója a díjat évente egy alkalommal adja ki, egy főnek. Kivételes esetben lehetséges több díj kiadása is egy évben (az arra egyébként érdemes művészek előrehaladott kora, egészségi állapota okán).

A díj kiadását megelőzően évente összehívott szakmai bizottsággal/kuratóriummal (min. 5 [öt] fő) a díj alapítója egyeztet, véleményét figyelembe veszi. Szakmai véleményt/javaslatot olyan személy tehet, aki már megkapta a díjat, vagy nem lesz számára a díj később sem kiadva. De: a díj alapítója saját véleménye alapján is kiadhatja a díjat.

A díjjal nem jár pénzjutalom. A díjat az alapító és fenntartó saját költségén adja ki, a díjazottaknak oklevelet és plakettet adományoz;

– az oklevélen aláíróként szerepel: a díj kiadója Fetykó Judit néven írja alá az oklevelet, (illetve ugyanezen a néven hirdeti meg a díjat); a költőnő jogörököse (bármely el nem érés esetén sk-zva), a kiadásban részt vevő bizottsági tagok aláírása;

– a plaketten Horváth-Hoitsy Edit arcképe szerepel, születési-halálozási év dátuma, valamint a plakett szélén körbe a kiadás éve és kategóriája, esetleg a díjazott neve. A plakett 10 cm átmérőjű, anyagminősége változó lehet, dísz-dobozban kerül át/kiadásra ünnepélyes körülmények között.

A Horváth-Hoitsy Edit Díj kiadását a díj kiadója naplóban rögzíti.

A Horváth-Hoitsy Edit díj alapításáról az interneten a díj alapítója tájékoztatást, illetve az évenkénti díjkiadáskor a szakmai véleményezők nevét is nyilvánosságra hozza.

Megjelent az Irodalmi Epreskert 5. száma.

Elérhető a www.irodalmiepreskert5.hu oldalon. A Szerk.

FELHÍVÁS

TISZTELT VOLT IPOLYSÁGI GIMNAZISTA!

Az Ipolysági Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium 2013 őszén ünnepli fennállásának 100. évfordulóját, amelyre rendezvényekkel, iskolatörténeti kiállítással és emlékkönyv megjelentetésével is készül.

Az intézmény kéri volt diákjait és tanárait, azok hozzátartozóit, hogy – legalább a kiállítás idejére – bocsássák rendelkezésre az iskolával kapcsolatos tárgyi és képi emlékeket, kéziratban maradt vagy megjelentetett visszaemlékezéseket. Ezek akár már most is leadhatók az iskola titkárságán, vagy postázhatók az Ipolysági Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium címére: Gimnázium s VJM, Mláde•nícka 22, 936 01 Šahy (Ipolyság). A dokumentumok, képek, visszaemlékezések fénymásolatát elküldhetik a centenarium2013@gmail.com e-mail címre is. A kölcsönzést, adományozást illetően a jelzett e-mail címen, a 036/7411008-as vezetékes vagy a 0910/926165-ös mobiltelefonszámon (külföldről: 00421/36/7411008 vagy 00421/910926165) egyeztethet a gimnáziummal.

Kérjük, jelezze, miként tudná segíteni a centenáriumi ünnepségek előkészületeit! Az előkészületekről gimnáziumunk honlapján (www.gimi.saag.sk) és Facebook-profilján (Gimnázium Ipolyság) is folyamatosan tájékoztatunk.

Mivel anyagi lehetőségeink korlátozottak, várjuk szíves hozzájárulását a méltóságteljes ünnepléshez és a jubileumi évkönyv kiadásához.

A felajánlásokat a 7708765/5200-as bankszámlára (OTP Banka Slovensko) küldhetik, külföldről történő utalás esetén: 7708765/5200, IBAN: SK85 5200 0000 0000 0770 8765, BIC/SWIFT: OTPV SKBX

Tisztelettel köszönünk minden segítséget!

Ipolysági Magyar Tanítási Nyelvű Gimnázium

PÁLYÁZAT

“Muzsikál az erdő”

Képzőművészeti pályázat

A **Muzsikál az Erdő Alapítvány** képzőművészeti pályázatot hirdet elsősorban festőművészek számára a **Muzsikál az Erdő – Mátrai Művészeti Napok** rendezvénysorozatának 2013 évi 10. évfordulója alkalmából.

Minden olyan magyarországi vagy határon túl élő magyar alkotó pályázatát várjuk, akinek az alkotásai összhangban vannak a rendezvénysorozat szellemiségével.

A Muzsikál az erdő alap gondolata a fenntarthatóság megvalósításának hitéből táplálkozik. Fenntartható emberi lét csak a természettel harmóniában képzelhető el. A fenntarthatóság csak úgy valósulhat meg, ha életünk négy legfontosabb dimenzióját – társadalom, gazdaság, környezet, művészetek – összehangoljuk, harmonizáljuk. Ez a jövő útja, ez a Muzsikál az Erdő jövőképe.

A *Muzsikál az Erdő- Mátrai Művészeti Napok* rendezvénysorozat **fő céljai** a környezettudatos életmód népszerűsítése, a fenntarthatóságra nevelés az erdő, a művészetek és a zene segítségével. A művészetek, a komolyzene, a kultúra támogatása, az egészséges életmód népszerűsítése, a helyi, természeti, kulturális értékek, az erdő védelme. Helyi közösségépítés a helyi közösségek összefogásával, az erdő és a zene összefonódásával.

A rendezvénysorozat 9 napos, minden nap más-más település köré szerveződik a rendezvény, ahol a céloknak megfelelő programok kapcsolódnak egymáshoz. Kivisszük az embereket az erdőbe.

„Az erdő nemcsak egy fontos megújuló nyersanyag és energiaforrás, hanem egy csodálatos életközösség, mely testi-lelki feltöltődésünk igaz forrása.”

Olyan - kiállításra kész - képzőművészeti alkotásokat várunk, amelyekben - a művészet eszközeivel kifejezve - tetten érhetőek, kézzel foghatóvá válnak a fenti gondolatok.

A képzőművészeti alkotások technikája, mérete szabadon választott.

A művek beadási határideje: 2013. május 15.

Cím: Muzsikál az erdő Alapítvány 3060 Pásztó, Tari u. 7.

Zsûri: Az alkotásokat neves képzőművészekből álló szakmai zsûri bírálja el.

Díjazás: Az arra érdemes alkotásokból a 10. jubileumi Muzsikál az Erdő rendezvénysorozatán kiállítást szervezünk.

I.hely: 100 000 HUF

II.– III. hely: értékes tárgyjutalmak

A helyezettnek a Muzsikál az Erdő rendezvénysorozat helyszínein a későbbiekben egyéni kiállítási lehetőséget is biztosítunk.

Bővebben: www.muzsikalazerdo.hu

Érdeklődni: Kontra Marika Szvita szvitaster@gmail.com vagy +36 20 / 918 50 70

Szabó Lajos muzsikal@gmail.com

Szabó Lajos
erdőmérnök,
az alapítvány elnöke

„Szülőhazám, szép Palócföld” képzőművészeti, irodalmi -korhatár-nélküli pályázat

A Tar Lőrinc Baráti Kör Közhasznú Egyesület (TKBK) és a Tar Lőrinc Tehetséggyongozó Műhely, a PALÓC VILÁGTALÁLKOZÓ esemény alkalmából, hagyományteremtő szándékkal, képzőművészeti és irodalmi pályázatot ír ki (korhatár nélkül) „Szülőhazám, szép Palócföld” címmel.

A pályázat célja: értékeink megmutatása, rejtett értékeink felfedezése, ezáltal a „jó palócok önbizalmának, identitásának erősítése. A szülőföld, a közelebbi és távolabbi haza megbecsülése, szeretete nem kötelesség, hanem belső indíttatás. Hazánk és szűkebb szülőföldünk értékeit, hagyományait nemzedékről nemzedékre hagyományozva tudjuk átörökíteni a jövő számára. Ebből a megfontolásból, és a közelgő Palóc Világtalálkozó eseményére való tekintettel, igaz palóc szeretettel várjuk korhatár nélkül a pályaműveket az alábbiak szerint:

A pályázat feltételei:

- a pályamű felajánlása a Palóc Világtalálkozó és a közeljövőben, Tar községben létrehozandó Palócföldi Hagyatékot bemutató állandó kiállítás számára
- Képzőművészeti alkotások: festmények (olaj, tempera, gouache, akril stb. technikákkal készített alkotások), grafikák (sokszorosított vagy egyedi grafika, ide értve a számítógépes alapú képzőművészeti technikák), szobrok, kisplasztikák és fotók esetében méretbeli megkötés nincs. Egy pályázó maximum három pályaművel pályázhat.

• Irodalmi alkotások esetében:

- versek terjedelme: max. 10 versszak és/vagy 1500 karakter

A versek Palócföldről, vagy a saját palóc településről szóljanak, mutassa be, fejezze ki a pályázót a szülőföldjéhez fűződő érzelmeket. Versének formáját minden pályázó maga választja meg, de a zsűri a versek elbírálásánál figyelni fog arra, mennyire jól, tömören és találékonyan kezeli a szerző az általa választott formát, ismeri és betartja-e annak szabályait. A pályázatra 8 sornál rövidebb verset is elfogadunk, amennyiben a pályázó művét szabályos disztichonban írja, és a pályamű tartalma megfelel az epigramma műfaji követelményeinek. Ebben az esetben elfogadunk 2, 4 vagy 6 sorból álló verseket is.

- prózai alkotásoknál: elektronikus formában, A/4 oldal, 12 betűméret, Times New Roman betűtípus
Célunk, hogy a pályázók

- Palócföld és/vagy lakóhelyük múltjáról, jelenéről, jövőjéről szóló értékes gondolatokat fogalmazzon meg
- érdekes, településükhöz kötődő tevékenységekről
- értékes természeti és épített környezetről
- a település szakrális emlékeiről (templom, temető, keresztek, kálvária, szobrok, stb)
- a pályázó vagy nagyszülei szülőfalujának szokásairól, hagyományairól számoljon be
- meghatározó személyiségekről kutassanak és mutassák be azt a többi palóc ember számára.

Értékelés:

A beküldött pályaművek előzetes zsűrizés elé kerülnek. Az előzetes bírálaton sikerrel átesett művek versenyben maradnak a díjakért, esetleg egy antológiában való megjelenésért. A határidő lejártá előtt a bíráló bizottság tagjainak joguk van kapcsolatba lépni az ígértes pályaművek szerzőivel, és javaslatot tenni az esetleges kisebb-nagyobb hibák javítására.

A pályaműveket kizárólag elektronikus formában a következő e-mail címen fogadjuk:

palocvilagtalalkozopalyazat@gmail.com

Kérjük, hogy a pályázók a tárgy mezőbe írják be: „Szülőhazám, szép Palócföld”

Az e-mailben mindenképpen szerepeljen:

- a kategória megjelölése

- a pályamű neve
- a pályázó neve
- életkora
- lakcíme
- gyermekeknél a felkészítő/segítő pedagógus vagy szülő neve és e-mail címe, telefonszáma
- a pályázó/felkészítő telefonszáma, elérhetősége
- a megjelenéshez, megjelentetéshez/kiállításához való hozzájárulás
- a pályamű felajánlása a Palóc Világtalálkozó és a leendő Palócföldi Hagyatékot bemutató állandó kiállítás számára

Beküldési- és beadási határidő: 2013. június 1.

Eredményhirdetés és díjátadás: a Palóc Világtalálkozó ünnepélyes díjkiosztó ünnepségén lesz.

Díjazás: művészeti és életkori kategóriánként 3-3 alkotást díjazunk. A győztes alkotásokat megjelentetjük, szerzőik között értékes tárgyjutalmakat osztunk ki. Nevezési díj nincs, pályázati elvárás a pályaművek felajánlása a Palóc Világtalálkozó és a leendő Palócföldi Hagyatékot bemutató állandó kiállítás számára/ az antológiában való megjelenéshez való hozzájárulás.

Az alkotások beküldésével a pályázók, kiskorú gyermek esetén szülei, ill. a felkészítő tanár beleegyezésüket adják abba, hogy a beküldött pályamunkát a TKBK mind elektronikus, mind nyomtatott formában közzétegye. A pályázó mindenféle honoráriumról lemond.

A TLBK és a Tar Lőrinc Tehetséggondozó Műhely fenntartja a jogot a megjelenésre szánt pályamunkák szerkesztésére.

Az alkotásokat neves képzőművészekből és irodalmárokból álló zsűri bírálja el.

Beküldés:

Tar Lőrinc Baráti Kör Közhasznú Egyesület, 3073.Tar, Ágasvár út 11.

Beküldési határidő: 2013. 06. 01.éjféli

Kiállítás és eredményhirdetés a Palóc Világtalálkozón 2013. augusztus 3-án, szombaton de. 11.00 órakor Tar község, Kodály Zoltán Általános Iskolában.

További információ: Berze Marianna +36 30 / 698 77 03 vagy tarlorincegyesulet@gmail.com

<http://palocvilagtalalkozo.hupont.hu/>

PROGRAMAJÁNLÓ

Pál József Alkotói Kör programja

2013. április 19. 16.30–17.30: Marschalkó Zsolt költészete. Kortársai emlékezése egy drámaíróra, és vershagyatéka általuk való megszólaltatása. • **17.30–22.30:** Irodalmi műhelymunka.

2013. május 17. 16.30–17.30: Ravasz István költő 75 éves lenne. Az 1956-ban tragikus hirtelenséggel véget ért pályafelidézése visszaemlékezések és versei bevonásával. • **17.30–22.30:** Irodalmi műhelymunka.

2013. június 21. 16.30–17.30: Verspillanat a nyár jegyében, a helyi szerzők tolmácsolásában, saját művek és egykor élt alkotók műveinek felolvasásával. • **17.30–22.30:** Irodalmi műhelymunka.

2013. július 15–21.: Irodalmi kerékpártúra Nógrád megye aprófalvaiba és azokon keresztül. Az egyes állomáshelyeken előadás Nógrád megye irodalmi hagyományairól és jelenéről, valamint a jelenlévő alkotók műveinek fölolvastatása a koraesti órákban.

2013. augusztus 17.: Irodalmi kerti parti az együttlét és az irodalom jegyében – fölolvastatásokkal fűszerezve.

2013. szeptember 20. 16.30–17.30: Magyar Dráma Napja – a drámaírás helyzete Nógrád megyében. Kerekasztal-beszélgetés helyi szerzőkkel. • **17.30–22.30:** Irodalmi műhelymunka.

Meghívó

a

Dombok mögött

című kötet bemutatására,
amely Salgótarjánhoz
és Nógrád megyéhez kötött
17 képzőművész és 17 költő
szakmai együttműködése révén
jött létre.

Kép: Antal József, Birkás Beatrix, Csernák István, Földi Gergely, Földi Péter, Fürjes Csaba, Gedeon Hajnalka, Gelencsér János, Kálóczi Enikő, Kelemen József, M. Kiss György, Kővári Krisztina, Losonczy Ilkó, Orbán György János, Pálkovács Margit, Perényi Anna, Tar Róbert.

Vers: Almásy Róbert, Debreceni Boglárka, Dokay Nagy Ádám, Filó Mariann, Frideczky Katalin, Hanácsék Erzsébet, Hanácsék Zsuzsanna, Handó Mária, Handó Péter, Karaffa Gyula, Katona Ágota, Kelemen József, Kiss-Simon Miklós, Kupcsulák Ágnes, Madár János, Piróczy Csaba, Zsibó Gergely.

Helyszín: a salgótarjáni József Attila Művelődési és Konferencia Központ klubja
Időpont: **2013. április 11. (csütörtök) 15.30 óra**

A kötetet bemutatja: **dr. Gréczy-Zsoldos Enikő**
egyetemi adjunktus

A kötet megjelenését támogatta: Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata

Bátonyterenyé Város Önkormányzata

Kiadó: Balassi Bálint Asztaltársaság

Polar Studio

Szeretettel, képpel és verssel várjuk!

MEGHÍVÓ

Tisztelettel meghívjuk Önt és kedves barátait
2013. április 11-én, csütörtökön 17 órakor

Költészet napi rendezvényünkre

mely alkalomból a

SPANGÁR DÍJ

átadására és az

ÜZENETEK, VALLOMÁSOK, STRÓFÁK

című antológia bemutatására kerül sor

Közreműködnek:

Gálik Zsófia, Kelemen Ágnes, Majer Szilvia, Pekáry Sarolta,
Szajbely Zsolt, Takács Pamela, Tóth Fanni

Zenél: Havasréti Pál

Helyszín:

Városi Művelődési Központ és Könyvtár, Rétság

BESZÁMOLÓ

Erdély 2013. március 13-17.

A Balassi Bálint Gimnázium 7.a osztálya 794.100 Ft. támogatást nyert a *Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt. HATÁRTALANUL!* programja keretében szomszédos országba irányuló osztálykirándulás finanszírozására. Pályázatuk címe: *Székelyföld a szabadságharc tükrében.*

A kirándulást megelőzte egy budapesti kirándulás és egy előkészítő óra. A kiránduláson a *Magyar Nemzeti Múzeumban* az 1848-as eseményekkel ismerkedtek, majd a *Petőfi Irodalmi Múzeumban* Petőfi Sándor életének eseményeit, és annak tárgyi emlékeit tanulmányozták. Itt múzeumi foglalkozáson is részt vettek a gyerekek: feladatlapot töltöttek ki, játékos totót oldottak meg.

Az előkészítő órán 3 tanár forgószínpad-szerűen készítette fel a gyerekeket a kirándulásra. Zentai József Székelyföld történelmét mutatta be. Jancsóné Zorván Zita földrajzi, természeti ismeretekkel bővítette a tanulók tudását. Ádám Klára pedig a székelyföldi irodalom nagy alakjait és műveiket mutatta be.

A kirándulás március 13-án este 20 órakor indult. 36 diák, 4 tanár és 14 szülő kelt útra. Autóbussszal összesen 1920 km-t tettek meg.

Reggel 8-ra értek *Segesvárra*. Itt megismerkedtek a város történelmével, a város épületeivel, leleplezték a Drakula-mítoszt.

A kirándulás a szabadságharcra (és a nemzeti ünnepre) épült, így többször megemlékeztek a hozzá kapcsolódó emlékhelyeken. Ilyenkor kihelyezték a koszorúkat, elénekelték a magyar és a székely himnuszt. Először *Fehéregyházán*, az Ispán-kúti emlékhelynél álltak meg. Ezen a helyen látták utoljára Petőfi Sándort menekülés közben (négy lovas üldözte).

Ezután *Székelykeresztúrra* mentek a Gyárfás-kúria udvarára. Itt töltötte utolsó éjszakáját a költő, és a körtefa alatt szavalta el az *Egy gondolat bánt engemet* című versét, mielőtt elindult a segesvári csatába. Itt a megemlékezés keretében egy tanuló elénekelt a *Költő visszatér* című dalt, és az egész osztály közösen elmondta Petőfi fent említett versét.

Ezután útba ejtették *Bögözt*, egy 12. századi református templomot, aminek érdekességei 14. századi falfreskók és a 18. századi kazettás famennyezet. Itt Bíró Endre lelkész volt az idegenvezetőnk.

Ezután *Szejkefürdön* álltak meg. Itt Orbán Balázsról emlékeztek meg, aki a 19. században gyalog bejárva Székelyföldet, felfedezte annak minden apró értékét, majd egy 6 kötetes munkában meg is örökítette (*A Székelyföld leírása történelmi, régészeti, természetrajzi s népismereti szempontból*).

A végállomás előtti utolsó megálló *Székelyudvarhely* volt. Itt megnézték a Vasszékely szobrot, a Millenniumi Emlékoszlopot, Márton Áron püspök mellszobrát, és az Emlékezés Parkját, ahol 13 történelmi és közéleti személyiség bronz másának szobrát tekintették meg.

Este 6-ra értek a szállásra: *Zeteváralján* a Halleluja Panzióban Mátyás Gábor atya várta a megfáradt utazókat.

A másnap délelőtt az ünneplésről szólt. Ellátogattak a zeteváraljai iskolába. Megismerkedtek az ott tanuló gyerekekkel, tanárokkal. Áadták a Gyarmatról hozott ajándékkönyveket (a gimnázium tanulói gyűjtötték a zeteváraljai iskola könyvtára számára). Ezután a két iskola tanulói együtt indultak ünnepelni. Először a kopjafánál mindkét iskola egy-egy tanulója szavalt, majd koszorúzás következett. Ezután (a szakadó hóban) átvonultak a templomba, ahol mise keretében emlékeztek meg 1848-ról. A mise után a két iskola tanulói közös műsort adtak. Beszédet mondott a helyi iskola igazgatója, és a gyarmati gimnázium tanára, Jancsóné Zorván Zita. A megemlékezés a templomkertben ért véget a Szent István-szobornál.

Ezután ismét útra keltek. Megnézték a zeteváraljai víztározót (amely 50 millió köbméter vizet tud befogadni). Közben az időjárás is kezdett javulni: bár a szél még mindig nagyon fúj, de a nap kezdett előbújni, és a hó is már csak „pilinkézett” (székely szóval).

A következő állomás a *Békás-szoros* volt. Csodálatos látványt nyújtott ez a természeti képződmény. Ezután a *Gyilkos-tó* következett. Bár télen nem sok látszik belőle, azért itt-ott kimeredezett egy-két fa a havas tófelszínről. Kárpótlásul sokan megkóstolták a híres erdélyi kürtöskalácsot.

Ezután **Gyergyócsomafalva** következik: megemlékezés a Kossuth-szobornál és a templomkertben.

Este igazi székely töltött káposzta várta a hazaérőket.

A harmadik nap **Homoródfürdőn** kezdődött, ahol a vállalkozó kedvű bátrak megkóstolták a borvizet (savanykás erdélyi forrásvíz). **Tolvajostető** volt az első megálló, ahol megemlékeztek a hármaskeresztnél (a honfoglalás, Márton Áron püspök születése és a csíksomlyói kolostor alapításának emlékére állítottak). Ezután **Csíksomlyó** következett: a templom a híres Mária-szoborral és a kolostor. (Nagy jégkorongközpont is, ezt jelzik a hokiütő-formájú buszmegállók).

Ezután **Nyergestető** következett. Ez az emlékhely 200 székely fiatal szabadságharc alatti hősiességének állít emléket. A sok szép kopjafa között napsütésben, süvítő szélben emlékeztek meg a hősookról verssel, énekkel, koszorúval.

Alsócsernátonban a Székely Néprajzi Múzeumban Haszmann Pál fogadta a kirándulókat, és mutatta be a múzeumot, a skanzenet.

A nap esti színházlátogatással ért véget. A szálláshellyel szomszédos falu, **Zetelaka** amatőr színjátszó csoportja Kodály Zoltán: Hány János című daljátékát mutatta be.

Vasárnap hazafelé indult a csapat. Előtte azonban közösségi munkát is végeztek: a templomkert kerítését festették le – hideg, de napsütéses időben.

Hazafelé az első állomás **Farkaslaka** volt, ahol Tamási Áron sírjánál, valamint a Trianon-emlékműnél emlékeztek meg.

Korondon is megálltak: egy kis ajándékvásárlás következett.

Utolsó állomásként **Kalotaszegen** álltak meg: **Körösfőn** megnézték a református templomot, és megemlékeztek a Vasvári Pál-emlékműnél. A **Királyhágónál** még egyszer visszanéztek **Erdélyre**, majd búcsút intve hazaindultak. Este fél 11-re értek haza fáradtan, de élményekkel telve.

A kirándulásról bemutató előadás keretében beszámoltak a gimnázium 6.a osztályának (ők is beadták a pályázatukat a következő tanévre). Az értékelő óra keretében a tanárokkal közösen fényképek segítségével idézték fel az élményeket. Megbeszélték az útinaplók és a fotópályázat részleteit, értékelték az utat.

Hátra van még egy **Nemzeti összefogás – HATÁRTALANUL!** témanap, ahol az iskola tanulói számára teszik nyilvánossá a kirándulás eredményeit, látnivalóit, emlékeit.

Ispán-kút

Közös ünnepi megemlékezés

Békás-szoros

E havi számunk szerzői:

Borsi István (Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású, író
Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő
Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató
Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő
Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő
Farmosi László (Budapest, 1955) Budapest, költő
Handó Péter(Salgótarján, 1961) Sóshartyán, író, költő
Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő
Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő
Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő
Kerekes Tamás (Budapest, 1957) Kiseccset, író
Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő
dr. Koczó József (Perőcsény, 1950) Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató
Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író
Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író
Pongrácz Ágnes (Balassagyarmat, 1968) Szanda, tanár, költő
Pribojszky Mátyás (Okány, 1931) Tata, író
B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor
H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő
Szajbely Zsolt (Balassagyarmat, 1987) Rétság, költő, író, előadó
Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász
Végh József mkl. (Diósjenő, 1953) Diósjenő, helytörténész, művelődési ház igazgató

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:

Karaffa Gyula

Helytörténet:

Végh József mkl.

Képzőművészet:

Konczili Éva

Szerkesztőség címe:

2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:

+3630-383-5385

+3630-531-4698

Email cím:

karaffagy@gmail.com

borzsonyihelikon@gmail.hu

hgev@freemail.hu

Weblapok:

[**www.karaffamese.freewb.hu**](http://www.karaffamese.freewb.hu)

[**www.karaffagy.freewb.hu**](http://www.karaffagy.freewb.hu)

[**www.karaffaboros.freewb.hu**](http://www.karaffaboros.freewb.hu)

[**www.retsag.net**](http://www.retsag.net)

Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.

Fekete István: Régi váci főtér télen 1996, Linhof technika (részlet)